

MCU SURANAREE JOURNAL

MSJ

VOL.3 NO.2/2025

วารสาร มจร สุรนารีสาร

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568)
VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

Buddhist Wisdom

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus.

www.nkr.mcu.ac.th / facebook Page: สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

วารสาร มจร สุรนารีสาร

MCU Suranaree Journal

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) / Vol.3 No.2 (May–August 2025)

ISSN : 2985-1106 (Print) 3088-1382 (Online)

ชื่อย่อ: MSJ

ชื่อย่อสำหรับการอ้างอิง: MCU Suranaree.J.

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์

1. เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ ทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา จริยศาสตร์ การศึกษา และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา และบุคคลทั่วไป
2. เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่
3. ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (double-blind review)

กระบวนการพิจารณาบทความ

1. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์ในวารสารฯ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความอย่างเคร่งครัด
3. ระบบการอ้างอิงจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ประเภทของบทความ : บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และหรือบทความวิจารณ์หนังสือ

ภาษาที่รับการตีพิมพ์ : ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

กำหนดการตีพิมพ์

-วารสารมีกำหนดออก 3 ฉบับต่อปี ดังนี้ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

นโยบายด้านลิขสิทธิ์ (Copyright Policy)

ข้อความหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ในบทความ ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนบทความ ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ มจร สุรนารีสาร

นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Statement)

ชื่อและอีเมลที่กรอกไว้ในวารสารจะใช้ในกระบวนการของวารสารนี้เท่านั้น

ค่าธรรมเนียมการเผยแพร่

วารสาร มจร สุรนารีสาร เข้าสู่วีธี 3/2568 อยู่ในช่วงทำคุณสมบัติเพื่อรับการประเมินเข้าฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ทางวารสารเปิดรับบทความตีพิมพ์โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมใดๆ จนกว่าจะได้รับการประเมินเข้าฐานของ TCI

เจ้าของวารสาร: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

เลขที่ 419 หมู่ที่ 7 ต.หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000

ผู้จัดการวารสาร โทร. 064 8060 444 Line ID: 66648060444 Email. mcusuranaree@gmail.com

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวชิรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระราชวัชรคุณบัณฑิต, ดร.	รองอธิการบดี วิทยาเขตนครราชสีมา

บรรณาธิการบริหาร:

รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

บรรณาธิการ:

พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุธ, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: นายกุลพิสิฐ ขวาทไทย ผู้จัดการวารสาร มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

กองบรรณาธิการ

1) พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2) พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3) ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4) รศ.ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5) รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
6) ผศ.ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
7) ผศ.ดร.เกรียงไกร พินยารัก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8) ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
9) ผศ.ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10) ดร.มัลลิกา ภูมธณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewers)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

1) พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
2) พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	บัณฑิตวิทยาลัย
3) พระมหาพรชัย สิริวิโร, ผศ.ดร.	คณะมนุษยศาสตร์
4) พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต, ผศ. ดร.	คณะสังคมศาสตร์
5) พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์
6) พระครูใบฎีกาหัตถ์ กิตตินนโท, ผศ.ดร.	คณะพุทธศาสตร์
7) รศ.ดร.ประพัฒน์ ศรีกุลกิจ	คณะพุทธศาสตร์
8) รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	คณะมนุษยศาสตร์
9) รศ.ดร.ปัญญา งามสง่า	คณะพุทธศาสตร์
10) ผศ.ดร.เสฐียร ทังทองมะดัน	คณะพุทธศาสตร์
11) ผศ.ดร. ยุทธนา ปราณีต	คณะสังคมศาสตร์
12) ดร.ลำพอง กลมกุล	คณะครุศาสตร์
13) ดร.ประพันธ์ นีกระโทก	คณะมนุษยศาสตร์
14) พระครูปริยัติสโมธาน, ดร.	คณะมนุษยศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

- พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ ผู้ทรงคุณวุฒิ (ข้าราชการบำนาญ)
- รศ.ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- รศ.ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา มหาวิทยาลัยมหิดล
- รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- รศ.ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว มหาวิทยาลัยศิลปากร
- รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ผศ.ดร.มานิตย์ อรรถชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ผศ.ดร.อาสนะ เชิดชู มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
- ผศ.ดร.ธนาภัสร์ สนธิรักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- ผศ.ดร.หอมหวล บัระหา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
- ผศ.ดร.ชาญชัย ฤทธิร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- ผศ.ดร.อรุณ ไชยนิทย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- ดร.สุริยาจตุ สุวรรณบุบผา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ฝ่ายประสานงานและผู้ช่วยผู้จัดการวารสาร

- 1) นางสาวศิริพร หาญพิชัย 2) นายสมพร ไพรกระโทก 3) นายธีรวิทย์ วงษ์วีรสวรรณ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สุรนารีสาร ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) เป็นเล่มที่สรรเสริญพุทธปัญญา (Buddhist Wisdom) สว่างรุ่งเรืองหาสุดประมาณมิได้ดังภาพหน้าปกฉบับนี้ เชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระของบทความอันทรงคุณค่าด้านงานวิจัยและวิชาการ ของคณาจารย์และมหาบัณฑิต ได้รังสรรค์ผลงานด้านการศึกษากลับมาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 การเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู การตรวจประเมินประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 การใช้สติปัญญา 4 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว หลักอริยปทัศย์ 3 เพื่อการประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารทางการศึกษา รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือเกี่ยวกับ “สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน” ทุกบทความได้รับการวิเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและสังคม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงกิจการได้ทุกองค์กร และยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของปัจเจกชนได้เป็นอย่างดี

ทางกองบรรณาธิการรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งและขอขอบคุณผู้แต่งทุกท่าน ที่ได้ส่งบทความอันทรงคุณค่าทรงภูมิปัญญาพร้อมด้วยองค์ความรู้ใหม่ๆ มาร่วมเผยแพร่ในวารสาร มจร สุรนารีสาร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือทางวิชาการจากท่านเป็นอย่างดีในโอกาสต่อไป

พระมหาสุพัตร์ วชิราวุธ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร วิทยาเขตนครราชสีมา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(A-F)
บทความวิจัย : Research Articles	
การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา <i>A study of desirable characteristics of school administrators as perceived by teachers under the nakhon ratchasima secondary educational service area office</i> กชกร หนูสันเทียะ	1-12
ศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา <i>A study the development of wisdom according to the principles of saddha 4 of the communities in than lalot sub-district, phimai district, nakhon ratchasima province</i> พระมหาภานรินทร์ ภานรินทร์ (ในพิมาย) , พระมหาสุพร รกขิตธมโม, เบญจมาศ สุวรรณวงศ์	13-26
การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา <i>A study of creative leadership of school administrators under The nakhon ratchasima secondary educational service area office</i> วรรณนิษา อ่อนทองหลาง	27-43
การเสริมสร้างจิตสำนึกของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ <i>Guidelines for fostering public consciousness among students in the industrial engineering program Faculty of Engineering and Architecture</i> นนทโชติ อุดมศรี	44-54
การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา <i>A STUDY OF WORK MORALE AMONG TEACHERS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE</i> สุภาวดี นาคเม้า	55-69
การศึกษาความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประเมินประกันคุณภาพ การศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา <i>A study of support needs for aun-qa quality assurance assessment among academic staff at the faculty of management science, nakhon ratchasima rajabhat university</i> ชญานันท์ ฉิมนาคพันธุ์	70-87

การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 88-100

*The academic administration in the 21st century of School administrators under
the nakhon Ratchasima Primary educational service area office 1*

ธรรมกล เกลียบกลาง, ขวลิติ เกตุกระทุ่ม, วรลธิธิ รัตนวราหะ, จินตนา วีระปรียากร

บทความวิชาการ : Academic Article

การใช้สติปัญญา 4 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว 101-112

Using the four foundations of mindfulness to strengthen family relationships

นายอลงกรณ์ รักษาพรหมณ์ , พระครูวินัยธรวุฒิชัย ชยวุฒโฒ

หลักอภิปไตย 3 เพื่อการประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารทางการศึกษา 113-123

The principle of three supremacy for applies to educational administration

ภูเมศร์ ศักดิ์จันทร, พระครูวินัยธรวุฒิชัย ชยวุฒโฒ

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review

เรื่อง สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน 124-134

พระอนันต์ อภินนโท (ผากา), พระครูโสภณจิตตาราม

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้แต่ง

แบบฟอร์มการเขียนบทความ : Template 135

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

A Study Of Desirable Characteristics Of School Administrators As Perceived By Teachers Under
The Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office

กชกร หนูสันเทียะ : Kotchakorn Nusanthia
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

A STUDY OF DESIRABLE CHARACTERISTICS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AS
PERCEIVED BY TEACHERS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

กชกร หนูสันเทียะ¹
Kotchakorn Nusanthia¹

(Received: January 15, 2025; Revised: May 23, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา (2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 จำนวน 343 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นโดยภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test และ F-test และเมื่อพบความแตกต่างทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า

(1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์

(2) เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การรับรู้, คุณลักษณะที่พึงประสงค์, ผู้บริหารสถานศึกษา

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล / Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.
Corresponding author, e-mail: Kotchakorn_nus@vu.ac.th, Tel. 084 498 7899

Abstract

This research article aimed : (1) to study the level of desirable characteristics of school administrators as perceived by teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office, (2) to compare the desirable characteristics of school administrators as perceived by teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office, categorized by work experience and school size. The research design is quantitative research. The sample consisted of 343 teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office during the 2024 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, and a multi-stage sampling method was applied. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire. The index of item-objective congruence ranged from 0.80 to 1.00, and the overall reliability of the questionnaire was 0.98. Data analysis employed a statistical software package to calculate frequencies, percentages, means, and standard deviations. Hypotheses were tested using t-tests and F-tests, with Scheffe's method applied for pairwise comparisons where significant differences were found. The research findings were as follows:

(1) The desirable characteristics of school administrators as perceived by teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office overall were at the highest level. The aspect with the highest mean was morality and ethics, while the aspect with the lowest mean was human relations.

(2) Comparisons of desirable characteristics of school administrators as perceived by teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office, categorized by work experience and school size, revealed statistically significant differences overall at the 0.05 level.

Keywords: Perceived, Desirable Characteristics, School Administrators,

บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อสภาพสังคมของประเทศให้เกิดการแข่งขันและปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการบริหารจัดการศึกษา มีการปรับโครงสร้างบริบทให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) (2553 : 1-3) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่มุ่งเน้นความสำคัญของการศึกษาเพื่อให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนอย่างเต็มที่ทำให้รู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวทางการศึกษาของครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งหลายปรับเปลี่ยนไปสู่การจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรมอย่างมีคุณภาพและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนไทยที่พึงปรารถนาตามกรอบภารกิจของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และความคาดหวังของสังคม (ธีระ รุญเจริญ, 2553 : 10) มีการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นรูปธรรม เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงระบบการสรรหาบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีการคัดเลือกเพื่อให้ได้ผู้บริหารสถานศึกษาแบบมืออาชีพ มีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว มีบุคลิกภาพที่ดี และมีความน่าเชื่อถือ จึงจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่คาดหวัง เพราะในการบริหารองค์กรและสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน นำการศึกษาไปสู่ความต้องการ ความถนัดของแต่ละบุคคล ทำหน้าที่กำหนดเป้าหมายองค์กร วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน จะต้องบริหารทรัพยากร และประสานงานกับบุคลากร เกี่ยวข้องทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อประโยชน์สูงสุดในการบริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้การบริหารการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ธีระ รุญเจริญ, 2550 : 29-37)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาภายใต้กำกับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับมอบหมาย เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ อันเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการศึกษา ปัญหาความอดทน ความสามารถในการตัดสินใจเมื่อสถานศึกษาเกิดปัญหาต่าง ๆ ยังมีไม่มากพอ ด้านภาวะผู้นำ ปัญหาการวางตัว การสร้างศรัทธาให้เป็นที่ยอมรับระหว่าง ผู้บริหารและครู อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีประสบการณ์ในการทำงานน้อย ได้รับโอกาสย้ายไปดำรงตำแหน่งบ่อยครั้ง อีกทั้งต้องรับผิดชอบงานที่หลากหลาย ทำให้ประสบปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการ ขาดการติดต่อประสานงาน และทำงานร่วมกับชุมชนสังคมที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา, 2567 : 1-2, 27)

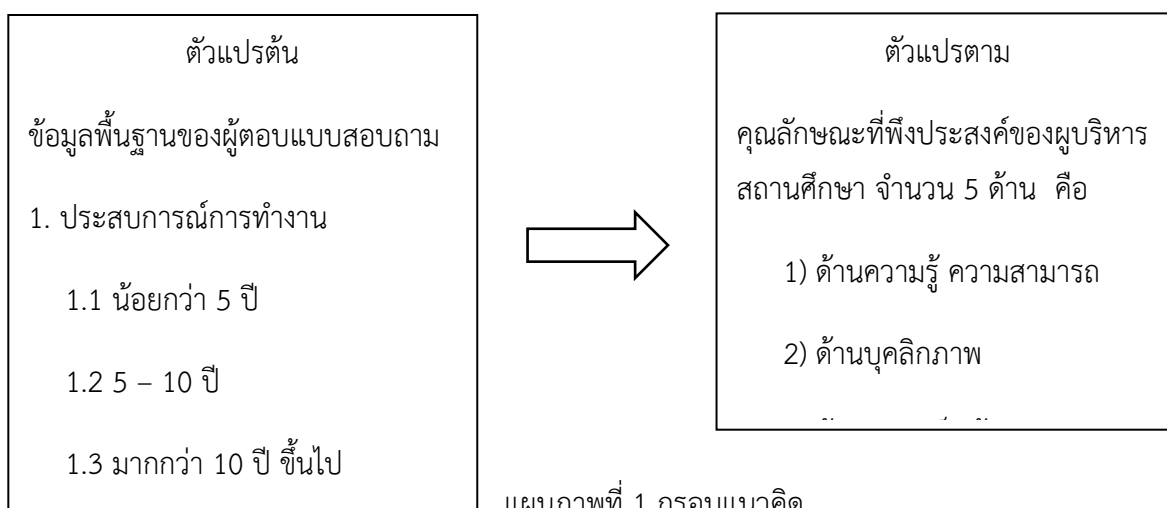
จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผนการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และบรรลุผลตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดของนักวิชาการและทำการสังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ความสามารถ 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านความเป็นผู้นำ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 5) ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยจำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา และนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา เขตที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 จำนวน 3,208 คน จาก 50 โรงเรียน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างถึงใน สมบูรณ์ ตันยะ, 2566 : 84-85) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 343 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประเภทและลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยมีแบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 2 ตอน

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สถิติพื้นฐาน

3.1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

3.1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

3.1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.2.1 ค่าที (One sample t-test) เปรียบเทียบกับเกณฑ์

3.2.2 ค่าเอฟ (F-test) สำหรับตัวแปรที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป

เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทดสอบโดยการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}=4.57$) รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X}=4.54$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}=4.45$) และสูงกว่าเกณฑ์ ($\mu=3.51$) ระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	t	p
1. ด้านความรู้ ความสามารถ	4.54	0.49	มากที่สุด	37.19*	.000
2. ด้านบุคลิกภาพ	4.51	0.49	มากที่สุด	36.66*	.000
3. ด้านความเป็นผู้นำ	4.49	0.48	มาก	36.05*	.000
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.45	0.50	มาก	33.32*	.000
5. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.57	0.50	มากที่สุด	37.41*	.000
ภาพรวม	4.51	0.48	มากที่สุด	37.00*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า

1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51) โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62) รองลงมา คือ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ($\bar{X}$ = 4.59) และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี ($\bar{X}$ = 4.39) ตามลำดับ ดังแสดงตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	น้อยกว่า 5 ปี n = 106		5 – 10 ปี n = 132		มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป n = 77		รวม n = 315	
	($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.
1. ด้านความรู้ ความสามารถ	4.63	0.29	4.42	0.63	4.62	0.41	4.54	0.49
2. ด้านบุคลิกภาพ	4.61	0.28	4.39	0.62	4.59	0.40	4.51	0.49
3. ด้านความเป็นผู้นำ	4.60	0.29	4.37	0.61	4.56	0.41	4.49	0.48
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.56	0.32	4.33	0.63	4.51	0.42	4.45	0.50
5. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.67	0.30	4.44	0.64	4.66	0.42	4.57	0.50
รวม	4.62	0.28	4.39	0.61	4.59	0.40	4.51	0.48

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และสูงกว่าเกณฑ์ ระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ ความสามารถ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการติดตามงานที่ได้มอบหมายแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนกลยุทธ์และจัดทำแผนปฏิบัติการ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของงานและมอบหมายบุคลากรได้เหมาะสม ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

1.2 ด้านบุคลิกภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมตามโอกาส รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความมั่นคงทางอารมณ์และเชื่อมั่นในตัวเอง และผู้บริหารสถานศึกษามีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและความพร้อมในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีกิจกรรมทางสุขภาพ อ่อนโยน

1.3 ด้านความเป็นผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออกต่อบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษารู้จักตีขมผู้ที่บังคับบัญชาในโอกาสและสถานการณ์ที่เหมาะสม และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ริเริ่มนำแนวคิดการบริหารใหม่ๆ มาปรับใช้กับสถานศึกษา

1.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการทักทายพูดคุย ยิ้มแย้มแจ่มใส พบปะผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีอัธยาศัยดีและวางตัวเหมาะสมเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้บริหารสถานศึกษามีความจริงใจ มีน้ำใจ และเห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานศึกษา

1.5 ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งเสพติด และผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความยุติธรรม และปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาค

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า

2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน คือ ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรม จริยธรรม

2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน คือ ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรม จริยธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ และด้านบุคลิกภาพ และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านมนุษยสัมพันธ์ อาจเนื่องมาจาก คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของตน สามารถจัดบุคลากรได้เหมาะสมกับงาน มีบุคลิกภาพที่ดี มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมตามกาลเทศะ กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันท์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ (2556) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันชัย สุทธิศาสตร์และคณะ (2552) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ งามขำ และคณะ (2564) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในโรงเรียนอำเภอลำลูกกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในโรงเรียนอำเภอลำลูกกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีโอกาสที่ได้ร่วมงานกับผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้มีโอกาสร่วมงานอาจจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาก และไม่มีโอกาสได้เปรียบเทียบกับผู้บริหารสถานศึกษาท่านอื่น จึงทำให้ครูรับรู้ได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาก ส่วนครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป มีโอกาสที่ได้ร่วมงานกับผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมาก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้มีโอกาสร่วมงานอาจจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาก จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผลการวิจัยแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตพร เอาทวิรัช (2566) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา รัชฎาเพชร และตรัยภูมิรินทร์ ตริตีศรีวร (2564) ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กมีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดกลางและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันจะมีสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีครูผู้สอนไม่มากนัก ทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมในการทำงานร่วมกัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันตัดสินใจและแก้ไขปัญหาแบบเป็นทีม และอาจมีโอกาสร่วมงานกับผู้บริหารสถานศึกษามากกว่า ในขณะที่สถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษมีครูผู้สอนจำนวนมากกว่า ลักษณะโครงสร้างองค์กรมีการจัดแบ่งสายงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการประสานงาน การติดตามผลการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และอาจไม่มีโอกาสได้ร่วมงานกับผู้บริหารสถานศึกษานัก ด้วยเหตุนี้ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็กจึงมีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดกลางและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผลการวิจัยแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภมาศ วิสัชนาม (2560) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันท์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ (2556) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ผลการศึกษพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลจากผลการวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไปปรับปรุงในด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำและพัฒนาต่อด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองและสร้างแนวปฏิบัติที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ควรจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเน้นในเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการจัดให้มีการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาในทุกขนาดสถานศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาในทุกขนาดสถานศึกษาได้พัฒนาตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การบริหารงานในด้านต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา
3. ควรมีการศึกษาความต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิตพร เอาทวิรัชต์. (2566). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา. ยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- _____. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปตรวจสอบและประเมินภายนอกรอบสาม. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นางลักษณ์ งามขำ, กัลยารัตน์ นิยมสินธุ์ และอัษฎาณิษฐ์ โคตรชัย. (2564). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในโรงเรียนอำเภอลำลูกกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีเขต 2. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์, 9(3), 140-156.
- พนิดา รัชฎาเพชร และตรัยภูมิินทร์ ตริตริศวร. (2564). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เขต 2. ในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา. 2354-2368.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 45 ก., 1-3.
- วันชัย สุทธิศาสตร์, สมศักดิ์ คำศรี, ปรีดา เพียรดวงษ์ และสุรเชษฐ์ พละเอ็น. (2552). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(1), 95-108.
- ศุภมาศ วิสขนาม. (2560). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- สุนันท์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์. (2556). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- สมบูรณ์ ตัญยะ. (2566). วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา. นครราชสีมา: คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://spmkorat.go.th/actionplan-2/>. {20 กรกฎาคม 2567}

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

ศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน
ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

A Study The Development Of Wisdom According To The Principles Of Saddhā 4 Of The Communities
In Than Lalot Sub-District, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province

พระมหาภานรินทร์ ภานรินทร์ (ในพิมาย), พระมหาสุพร รกขิตธมโม, เบญจมาศ สุวรรณวงศ์
Phramaha Phanarin Panarito (Naiphimai), Phamaha Suporn Rakkhitadhammo, Benjamas Suwannawong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพื่อ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

ศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

A STUDY THE DEVELOPMENT OF WISDOM ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF
SADDHA 4 OF THE COMMUNITIES IN THAN LALOT SUB-DISTRICT, PHIMAI DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาภาณรินทร์ ภาณรินโท (ในพิมาย)¹, พระมหาสุพร รกขิตธมโม², เบญจมาศ สุวรรณวงศ์³
Phramaha Phanarin Panarito (Naiphimai)¹, Phamaha Suporn Rakkhitadhammo²,
Benjamas Suwannawong³

(Received: February 28, 2025; Revised: May 23, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

(1) ปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าหลักการเบื้องต้นของการพัฒนาปัญญา มาจากความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ 1) กัมมสัทธา เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง 2) วิปากสัทธา เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วย่อมต้องมีผล เชื่อว่าผลของกรรมมีอยู่จริง 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสรรพสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง จะต้องรับผลของกรรมและเป็นไปตามกรรมของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

(2) ความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นความเชื่อตามความจริง ส่วนศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา เชื่อด้วยอารมณ์ เชื่อด้วยการตัดสินใจของตนเองเป็นที่ตั้ง ยึดติดกับตัวบุคคลโดยไม่ใช้เหตุผล เหล่านี้เป็นศรัทธาที่ปิดกั้นปัญญา คุณค่าสูงสุดของศรัทธา คือการนำไปสู่การปฏิบัติ ให้เข้าถึงความสงบ จนบรรลุเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา และยังพบว่าการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาในทางที่ชั่ว มีมูลเหตุมาจาก 1) เป็นคนใจร้อน 2) เป็นคนใจงูวาม 3) เป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง และ 4) เป็นคนมีใจเห็นแก่ตัว

(3) การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ 1) เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง จงใจกระทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม 2) เชื่อในผลของกรรม เชื่อว่าเมื่อกระทำแล้วต้องมีผล เชื่อว่าการกระทำเป็นเหตุปัจจัย 3) เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม ต้องรับผิดชอบและเสียวิบากตามกรรมที่ทำไว้ 4) เชื่อในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ ทำให้เข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การพัฒนาปัญญา, กรรม, ความเชื่อ, หลักศรัทธา 4

¹⁻²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา / Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus. Corresponding author, e-mail: aa2295447@gmail.com Tel. 0853420177

Abstract

This research article aims to : 1) Study wisdom according to the principles of Theravada Buddhism 2) Examine beliefs based on the Four Kinds of Faith in the community of Thanlalaod Subdistrict, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province 3) Investigate the development of wisdom in accordance with the Four Kinds of Faith in the same community. This is a qualitative research study. The findings are as follows:

1) Wisdom in accordance with Theravada Buddhism : The fundamental principles of wisdom development stem from rational beliefs in four aspects (1) Kamma-saddha : believing in the law of karma and that karma truly exists. (2) Vipaka-saddha : believing that all actions inevitably produce results, and that the results of karma truly exist. (3) Kammassakata-saddha : believing that all beings are the owners of their actions and must inevitably receive the consequences according to their own karma and (4) Tathagata-bodhi-saddha : believing in the Enlightenment of the Buddha.

2) Beliefs based on the Four Kinds of Faith in the Thanlalaod community : Faith accompanied by wisdom is based on truth, while faith lacking wisdom is driven by emotion, self-determined judgment, and personal attachment without reasoning, which obstructs wisdom. The highest value of faith is that it leads to practice, achieving inner peace, and ultimately attaining the supreme goal in Buddhism. It was also found that intentional wrongful actions stem from four causes (1) being hot-tempered (2) being impulsive (3) being self-centered and (4) being selfish.

3) Wisdom development in accordance with the Four Kinds of Faith : The community holds rational beliefs in four aspects (1) believing that karma truly exists, and intentional actions are indeed karma (2) believing in the results of karma, that actions inevitably bring consequences and serve as causal conditions (3) believing that each individual is the owner of their karma, responsible for and bound to experience its results and (4) believing that the Tathagata is a fully self-enlightened Buddha. Such beliefs foster a deep understanding of the law of karma as taught in Buddhism.

Keywords : Wisdom Development, Karma, Beliefs, Four Kinds of Faith

บทนำ

การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น จะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ที่มีความสำคัญ เรียกว่าไตรสิกขา ซึ่งประกอบไปด้วย อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา (อง.ตัก.อ. (ไทย) 2/85/240) โดยใช้โยนิโสมนสิการนั้น เพื่อให้เห็นความละเอียดในเรื่องที่พิจารณา ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าปัญญาเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก เพราะปัญญาช่วยในเรื่องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ปัญญาเครื่องนำทางปัญญาเครื่องเห็นแจ้ง (ขุ.ม. (ไทย) 29/10/54) พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับศรัทธา และหนทางสำคัญที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ ก็คือปัญญา ซึ่งเป็นที่พึ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ทั้งหลาย ดังพุทธพจน์ที่ว่า มนุษย์เป็นอันมาก เมื่อถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถือเอาภูเขา ป่า อาราม และรุกขเจดีย์ว่า เป็นที่พึ่ง ที่พึ่งนั้นไม่เกษม ที่พึ่งนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัยที่พึ่งนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ส่วนผู้ใดถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ว่า เป็นที่พึ่ง ย่อมเห็นอริยสัจ 4 และอริยมรรค 8 อันให้ถึงความสงบอันระงับทุกข์ ด้วยปัญญาอันชอบ เป็นที่พึ่งอันเกษม เป็นที่พึ่งอันอุดม เพราะบุคคลอาศัยที่พึ่งนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ (ขุ.ธ. (ไทย) 25/188/92) ชีวิตที่จะเจริญได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัญญา จึงถือว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้เป็นเรื่องสำคัญ การพัฒนาชีวิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อีกมิติหนึ่งของศรัทธา ก็คือการใช้ปัญญาควบคู่กันในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะถ้ามีความเข้าใจเรื่องปัญญาอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้ตนเองเข้าใจชีวิต และเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนปัญญาในพระพุทธศาสนาจัดเป็นความรู้ที่อยู่ในลำดับสูงสุดเสมอ เพราะเป็นเครื่องมือขั้นสุดท้ายที่จะทำให้ประจักษ์แจ้งความจริง (สุชีพร ปัญญาภาพ (2541: 265) ตระหนักรู้ถึงคุณค่าตนเองไม่หลงงมงาย และมีความเชื่อโดยปราศจากการใช้ปัญญา ด้วยวิธีการทางปัญญาเป็นเหตุเป็นผลด้วยปัญญาของมนุษย์ ที่มีความเป็นกลางของอคติ และผลประโยชน์เชิงธุรกิจ ที่ผ่านมาสังคมไทยพยายามอธิบายปัญหาสำคัญ ๆ ของประเทศ ด้วยการสะเดาะเคราะห์ โดยหลงลืมการคิดเชิงวิเคราะห์ที่ไปอย่างแทบจะสิ้นเชิง (พระไพศาล วิสาโล (2552: 10) แต่ให้เสรีภาพในการพิจารณาให้มีปัญญากำกับการศรัทธา (พระมหาโกมล กมโล (2562: 131)

ศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่สำคัญที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยการวางแผนทางให้ถูกต้อง เพื่อการแก้ปัญหาศรัทธาในพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

- 1.ปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในพระไตรปิฎกให้ความหมายของปัญญาว่า “ปัญญา คือ ความรู้ทั่ว กิริยาที่รู้ชัดความวิจย ความเลือกเฟ้น ความสอดส่องธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้งความคิดค้น ความใคร่ครวญ” (ขุ.ม. (ไทย) 29/10/54)

และพระสารีบุตรได้กล่าวว่า “บุคคลรู้ชัด บุคคลรู้ชัด เหตุอันนั้น จึงเรียกว่า ผู้มีปัญญามิบุคคลรู้ชัดอะไร คือ รู้ชัดว่า ‘นี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย นี้ทุกข์นิโรธ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา’ เหตุอันนั้นบุคคลรู้ชัด บุคคลรู้ชัด จึงเรียกว่า ‘ผู้มีปัญญา’ (ม.ม. (ไทย) 12/449/489) ส่วน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 231) อธิบายให้เห็นถึงความหมายของปัญญาว่า “ความรู้ทั่ว, ปริชาหยั่งรู้เหตุผล, ความรู้เข้าใจชัดเจน, ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจงจัดสรร จัดการ, ความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามเป็นจริง”

จากคำอธิบายนี้ทำให้เกิดความเข้าใจปัญญาได้ในระดับหนึ่ง แต่หากจะเน้นให้เห็นว่าปัญญานั้นว่าสามารถใช้ได้ทั้งในระดับดำรงชีพ และในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นจุดมุ่งเน้นของพระพุทธศาสนา และเน้นให้เห็นอีกว่าปัญญาทำให้ชีวิตอยู่ในภาวะที่ประเสริฐในมุมมองของพระพุทธศาสนา โดยได้เปรียบเทียบปัญญากับแสงสว่างนั้น จำเป็นจะต้องศึกษาเพิ่มเติมจากพระพุทธพจน์ ตัวอย่างพระพุทธพจน์ที่แสดงให้เห็นถึงปัญญาที่ใช้ในระดับดำรงชีพ เช่นว่า “ส่วนวิญญูชนผู้มีปัญญานั้น ได้โศกแล้ว ย่อมใช้สอยและประกอบกิจการงาน เขาเป็นคนอาจหาญ เลี้ยงดูหมู่ญาติ ไม่ถูกติเตียน ย่อมเข้าถึงแดนสวรรค์” (ส.ส. (ไทย) 15/130/157) และตัวอย่างของคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงปัญญาที่ใช้ในระดับสูงสุดซึ่งเป็นจุดมุ่งเน้นของพระพุทธศาสนา เช่นว่า

2.แนวคิดเกี่ยวกับศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ศรัทธาความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย เมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ขึ้น เช่น ฝนตก พายุร้าย ฟ้าผ่าแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย หรือวาตภัย เป็นต้น บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนวยความสะดวก แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส โดยทั่ว ๆ ไปแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ศรัทธาโดยไม่ต้องใช้ปัญญาแสวงหาความจริง (2) ศรัทธาที่ใช้ปัญญาแสวงหาความจริงไปพร้อม ๆ กัน (3) ศรัทธาต่อเมื่อมีประสบการณ์ด้วยตนเองจริง ๆ แล้ว” ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1025)

นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาหลายท่านได้แสดงลักษณะ และความหมายของศรัทธาตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2561: 469) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ในทางธรรม หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม ความเลื่อมใสซาบซึ้งในใจสนิทใจเชื่อมั่นมีใจโน้มน้อมมุ่งแล่นไปตามไปรับคุณความดีในบุคคลหรือสิ่งนั้น ๆ ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี ไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก เขียนอย่างสั้นสรุปได้เป็น ศรัทธาและเลื่อมใสในพระรัตนตรัย อย่างหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวเอนเอียงไปในศาสนาอื่น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะศรัทธาเป็นผู้รักษาใจไว้ ทรงใจไว้ ผังใจไว้ให้อยู่กับมหากุศล ซึ่งมีผลเป็นสุข พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) (248: 12) โดยเฉพาะศรัทธาที่เชื่อด้วยปัญญา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุผล ถ้าเชื่อโดยปราศจากปัญญา เรียกว่า อธิโมกข์ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ราชบัณฑิต (2548: 950) เพราะหมดความสงสัยโดยสิ้นเชิง เนื่องจากได้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองตามหลักเหตุผล กลับไปกลับมา ซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างรอบครอบ โดยปราศจากการใช้อารมณ์ จนเกิดเป็นมูลฐาน (ทสสนมูลกา) มั่นคง และเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงขั้นไม่มีใคร ๆ ในโลกมาเปลี่ยนแปลงความเชื่อนี้ได้ นี่คือการความหมายที่แท้จริงของคำว่าศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งมีคำเต็มว่า ตถาคตโพธิศรัทธา พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว) (2551: 82)

การพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา

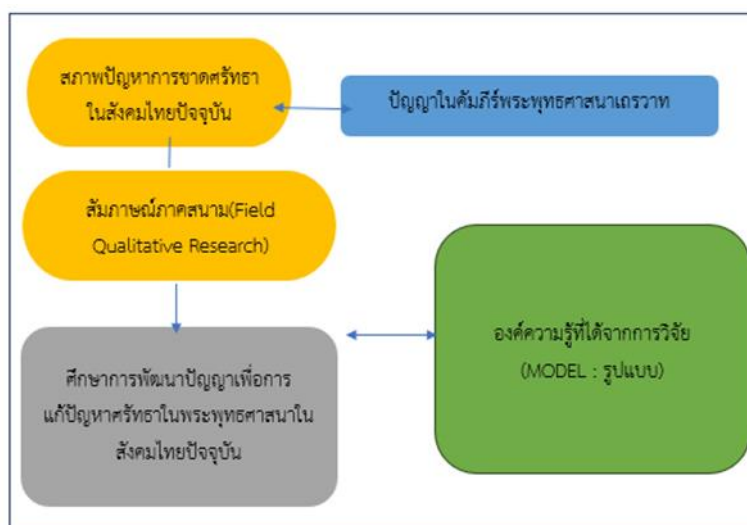
คำว่าไตรสิกขา คือ สิกขา 3 หรือข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง คือ อธิสัสสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญาและยังหมายถึง การศึกษา การสำเหนียก การฝึก การฝึกหัด ฝึกปรือ ฝึกอบรม ได้แก่ ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญออกมายิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้น หรือนิพพาน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551: 231)

- 1) แนวทางการพัฒนาความประพฤติ (ศีล)
- 2) แนวทางการพัฒนาจิตใจ (สมาธิ)
- 3) แนวทางการพัฒนาความรู้ (ปัญญา)

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าศรัทธาโดยทั่วไปนั้น หมายถึง ความเชื่อความเลื่อมใสในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ที่ประสบเหตุการณ์เรื่องราวสิ่งลึกลับ หรืออำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เรื่องเหนือธรรมชาติ หรือการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ และให้ความเคารพเกรงกลัวพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น อาจทั้งที่มีเหตุผลและหลักฐานมารับรอง หรืออาจจะมีเหตุผลใดใดมารับรองเลยก็ได้ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่ออันเนื่องมาจากคำสอนศาสนา เป็นต้น

ในทางพระพุทธศาสนา ศรัทธา คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อโดยการไตร่ตรอง ใคร่ครวญและพิจารณาด้วยปัญญา (โยนิโสมนสิการ) เป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา ศรัทธาเป็นเครื่องนำทางนำไปสู่ปัญญาเข้าถึงความจริง โดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาประกอบ เป็นตัวควบคุมส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์กลั่นกรองในการตัดสินใจ ศรัทธาเป็นตัวเริ่มต้นนำเข้าสู่ปัญญา และนำไปให้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ดังนั้นเมื่อมีศรัทธาต้องประกอบด้วยปัญญากำกับไว้อยู่เสมอ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์ ผู้นำวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พุทธศาสนิกชนทั่วไป ใช้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ โดยดำเนินการใน 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ หลักศรัทธาและปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

ขั้นที่ 2 ศึกษาหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ (In-depth Interview) ได้แก่

- 1) พระสงฆ์ 5 รูป
  - 2) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 5 คน
  - 3) พุทธศาสนิกชนทั่วไป 20 คน
- รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

วิจัยได้ศึกษาหลักแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ รวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับศึกษาหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดจังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 เสนอการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งเป็นการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

4.3 วิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป พรรณนาและอธิบายผลต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

ศรัทธาและปัญญาเป็นหลักธรรมสำคัญเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยเหตุผล เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ โดยการไตร่ตรอง ใคร่ครวญและพิจารณาด้วยปัญญา (โยนิโสมนสิการ) เป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา ศรัทธาจึงเป็นตัวเริ่มต้นนำเข้าสู่ปัญญา ทำให้เจริญด้วยกุศลธรรมอื่น ๆ มีศีล สมาธิ และ ปัญญาในทางพระพุทธศาสนาส่วนสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนกุศลธรรมข้ออื่น ๆ ให้ขับเคลื่อนไปในแนวทางที่พึงประสงค์คือ เกิดปัญญา

ศรัทธาเป็นองค์ธรรมสำคัญอันดับต้น ๆ ในหลายหลักธรรมคำสอนที่พระองค์ทรงตรัสไว้ เพราะนอกจากศรัทธานี้จัดเป็นธรรมเบื้องต้น ในอันที่จะทำให้บุคคลได้ประกอบคุณงามความดี เป็นบุญกุศลขึ้นมา และศรัทธาที่จะเกิดขึ้นได้นั้น ย่อมต้องอาศัยวัตถุนั้นเป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อ ได้แก่ พระรัตนตรัย เพราะถ้าศรัทธาเกิดขึ้นบุคคลจะตั้งมั่นอยู่ในความดีหรือกุศลธรรม ถ้าศรัทธาเสื่อมอกุศลธรรมย่อมเกิดขึ้น ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม เป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญสามารถทำให้จิตเข้าสู่ความเป็นอริยบุคคลเบื้องต้น ศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมโดยอาศัยศรัทธาเป็นพื้นฐานเพราะศรัทธาทำให้ได้มาซึ่งปัญญา และปัญญาเป็นหนทางแห่งความบริสุทธิ์ ที่จะนำพาให้บุคคลใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาปัญญา เป้าหมายของศรัทธาคือความสุขขั้นสูงสุดคือพระนิพพาน สุขอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามขั้นตอนทั้ง 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา หลักศรัทธาที่จะทำให้ไปสู่จุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

2. ความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชนตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญกับการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยตลอดทุกยุคทุกสมัย จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา และอุดมคติไปสู่สังคมไทย เป็นผู้นำทางจิตใจซึ่งอาศัยพื้นฐานทางสังคมมีบทบาทต่อสังคม เป็นเอกลักษณ์ที่งดงามสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้พบเห็นพระสงฆ์ มีบทบาทของผู้นำทางจิตวิญญาณ จะเป็นส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อน และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้พุทธศาสนิกชนมีการปลุกฝังศรัทธาเสริมสร้างปัญญาผ่านการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลักศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง คือ

1) **เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง (กัมมสัทธา)** เชื่อในกฎแห่งกรรม หมายถึง การเชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เมื่อกระทำความดีด้วยเจตนา ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว กรรมย่อมเกิดขึ้นและส่งผลต่อไปตามเหตุปัจจัย การกระทำจึงไม่สูญเปล่า และผลที่ต้องการจะเกิดขึ้นได้จากการกระทำ มิใช่การอ่อนน้อมหรือนั่งรอโชคชะตา

- (1) การไม่ทำบาปทั้งปวง กาย ทางวาจา และทางใจ
- (2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม ความดีทางกายทางวาจา และทางใจ
- (3) การทำจิตให้ผ่องใส ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใส

2) **เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม (วิปากสัทธา)** คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ การเชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วย่อมมีผล และผลต้องมีเหตุ เช่น ใส่บาตร สวดมนต์ ไหว้พระ และภาวนาเป็นประจำ จะทำให้เรามีความสุขกายสุขใจ มีความเจริญทั้งทางโลก การมีจิตใจที่ประกอบด้วยเมตตาธรรม การรักษาศีล

หรือการประพาสดี ด้วยการให้ทาน การให้วัตถุสิ่งของ เช่น ข้าวของเงินทองและธรรมทานหรือวิทยาทาน การให้ธรรมหรือความรู้ การรักษาศีล และภาวนา การสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้ ส่วนบาป คือ อกุศลหรือความชั่ว การทำความชั่วจะทำให้เราเศร้าหมองทั้งกายและใจ เป็นความชั่วที่นำไปสู่หนทางแห่งความเสื่อม ทำให้ผู้กระทำความบาปนั้นได้รับความเดือดร้อน และเป็นทุกข์

3) เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน (กัมมัสสกตาสัตถา) เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน การเทศน์สอนญาติโยมเป็นประจำในเรื่องบุญ และบาป การทำบุญ จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบาย ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม

4) เชื่อมั่นใจในองค์พระตถาคตว่า (ตถาคตโพธิสัทธา) ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ก็จะเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมได้ดี ซึ่งความเชื่อในที่มีปัญญารองรับ และเป็นทางนำไปสู่ปัญญาได้ ศรัทธาจึงเป็นเพียงขั้นหนึ่งในขบวนการพัฒนาปัญญา มีความเชื่อในหลักของพระพุทธศาสนา มีความเชื่อในศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ย่อมได้รับผลตามที่เรากะทำนั้น เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อในองค์พระพุทธเจ้า หากเรารักษาศีล 5 ไม่ละเมิดเป็นทางแห่งความดี ทางกาย ทางวาจา และทางใจ การทำความดีย่อมทำให้ชีวิตเรามีความสุขกาย สุขใจ ส่วนการทำชั่วจะทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง

3. การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องศรัทธา คือ ความเชื่อ พุทธศาสนิกชนให้ปัญญากำกับไปในที่นั้นด้วย ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงเชื่อว่า มีเสรีภาพในการใช้ความเชื่ออย่างเต็มที่ โดยไม่เชื่ออย่างงมงาย แต่เชื่ออย่างมีเหตุผล จะเห็นได้ว่า ชาวพุทธได้คำตอบเรื่องศรัทธาในระดับหนึ่งว่า ศรัทธาหรือศรัทธากับความเชื่อ มีความหมายเหมือนกัน คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่างดังกล่าว

1. การพัฒนาปัญญาด้านสุดตมยปัญญา แนวทางการสร้างศรัทธาเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แก่อุบาสก อุบาสิกา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง อุบาสก อุบาสิกา มีหน้าที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาพึงธรรมตามกาลเพื่อจะได้มี ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ฟังคำสอนของภิกษุที่เทศนาธรรม หรือคฤหัสถ์ที่บรรยายธรรมซึ่งไม่ตรงตามพระไตรปิฎกอันเป็นเหตุนำไปสู่การมีความเห็นผิด (มิจฉาทิฎฐิ) และมีการน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปประพฤติดำเนินชีวิตด้วยการรักษากาย วาจา ใจให้สุจริต ที่เครื่องควบคุมกายวาจา และใจ บุคคลผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยย่อมเป็นบุคคลที่มีความคิดที่ถูกต้องมีความประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสำคัญต่อสังคมพุทธบริษัท 4 รวมไปถึงสังคมอื่น ๆ ที่ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย

2. การพัฒนาปัญญาด้านจินตมยปัญญา วิถีชีวิตของศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอดที่อยู่ภายใต้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า อันประกอบด้วยหลักไตรสิกขามี ศีล สมาธิ และปัญญา อันถือเป็นประมวลผลองค์ความรู้ของพระพุทธศาสนา โดยนำมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่การประกอบอาชีพ หรือนำมาเป็นหลักการสำคัญของชีวิตของตน พระบรมศาสดาพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงฝากพระพุทธศาสนาไว้กับ พุทธบริษัท 4 ทั้งหลายพระองค์ทรงไม่ได้แต่งตั้งผู้ใดเป็นศาสดาแทน จึงเป็นหน้าที่ของ ทุกคนไม่ว่าจะเป็น ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา ต่างต้องทำหน้าที่ร่วมกัน รักษาพระพุทธศาสนาให้สืบทอดต่อไปด้วยความเจริญมั่นคง

3.การพัฒนาปัญญาด้านภาวนามยปัญญา การที่พระสงฆ์ได้นำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไปสอนญาติโยมที่มาทำบุญที่วัดเป็นประจำ และให้ญาติโยมนำหลักคำสอนนั้น ไปปฏิบัติเพื่อตัวเองและสามารถสอนคนอื่นได้ด้วย อ้างถึงพระพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้า คำว่าบุญ ๆ นั้น เป็นชื่อแห่งความสุขระดับขั้นของบุญ บุญถึงแม้จะตีความพิเศษด้วยกัน แต่ก็ให้ผลต่างกัสดังแสดงมาแล้ว อีกทั้งมีระดับสูง ต่ำไม่เท่ากัน เช่น ทานให้อานิสงส์ไปในทางร้ายย ศีลมีอาสิสงส์ไปในทางรูปสวย และไม่ค่อยมีโรค ส่วนภาวนามก็ให้อานิสงส์ไปในทางเฉลี่ยณฉลาด คนเราควรมีครบทั้ง 3 อย่าง จึงดีแท้สมบูรณ์แท้ บุญ จึงหมายถึงสิ่งที่ตั้งงม มีผลที่ตั้งงม เป็นสุขการทำบุญ เมื่อทำบุญแล้วจะได้รับผลเป็นความสุข ซึ่งบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ

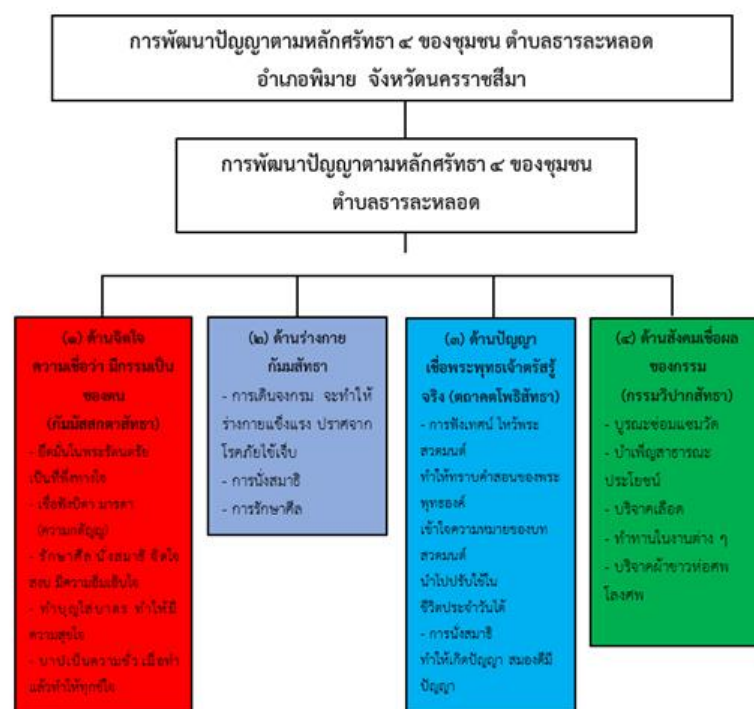
1. ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ
2. ศีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย
3. ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ อบรมจิตใจ
4. การเสริมสร้างศรัทธาและปัญญา

พระพุทธองค์ตรัสไว้ ต้องเริ่มที่การฝึกฝนใจให้มีความเห็นและความคิดที่ถูกต้อง เป็นปัจจัยความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ คือ ปรัโตโฆสะ เสียงที่ตั้งงมเสียงที่ถูกต้อง มีเหตุผล เป็นประโยชน์โดยการอาศัยปัญญาของผู้อื่น หรือเรียกว่า วิธีการแห่งศรัทธาด้วยการคบหากัลยาณมิตรที่ม่งช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน เป็นการชักจูงให้เกิดสัมมาทิฐิในระดับโลกียะเสียก่อน คือความเชื่อในเรื่องของกรรม ความเห็นถูกตามธรรมนองคลองธรรม ความสำนึกรับผิดชอบเกี่ยวกับความดี และความชั่วเป็นต้น เมื่อเกิดสัมมาทิฐิแล้ว จึงเกิดความพร้อมแห่งธรรม ความถึงพร้อมแห่งศรัทธา ความถึงพร้อมแห่งศีลความถึงพร้อมแห่งจาคะ เห็นถึงความเกิดและความดับเป็นอริยะชาแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์ มาประกอบกับ โยนิโสมนสิการ ความรู้จักคิด การคิดตามแนวทางของปัญญาจึงเกิดการพัฒนาทั้งกาย วาจา การพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเรื่องของศีล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาปัญญาทำให้เกิดความระมัดระวังในพฤติกรรมทั้งทาง กาย วาจา ใจ ปฏิบัติตนตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 และไตรสิกขาประกอบกัน เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนทั้งภายนอกและภายใน ทำให้สภาพสังคมน่าอยู่มีความปลอดภัย บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันหากบุคคลนั้นพากเพียรในการฝึกฝนตนเองไปอย่างไม่หยุดหย่อน ก็สามารถพัฒนาปัญญาไปจนเห็นแจ้งต่อความจริงสูงสุดในทุกสรรพสิ่ง ซึ่งเป้าหมายก็คือ มรรคผลนิพพานนั่นเอง

ผลการวิจัยพบว่า ทำให้มีผลต่อความศรัทธาใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ มีความเชื่อว่า การยึดมั่นในพระรัตนตรัยจะเป็นที่พึ่งทางใจ การเชื่อฟังบิดา มารดา เป็นความกตัญญูต่อบิดา มารดา เพราะเป็นพระอรหันต์ในบ้าน รักษาศีล นั่งสมาธิ จะทำให้จิตใจสงบ มีความอึดเอิบใจ และทำบุญใส่บาตร ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับผลบุญนั้นรวมถึงผู้ทำด้วย ทำให้มีความสุขใจ ส่วนบาปเป็นความชั่ว เมื่อทำความชั่ว มีผลทำให้มีความสุขใจ 2) ด้านร่างกาย การเดินจงกรม จะทำให้ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การนั่งสมาธิ ช่วยให้โลหิตดีไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย ทำให้หน้าตาสดใส อ่อนวัย การรักษาศีล 8 จะทำให้การปฏิบัติธรรมก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป 3) ด้านปัญญา การฟังเทศน์ ไหว้พระ สวดมนต์ ทำให้ทราบหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ อีกทั้งเข้าใจความหมายของบทสวดมนต์ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) ด้านสังคม นอกจากการทำบุญทางศาสนาแล้ว ได้ร่วมกันบูรณะซ่อมแซมวัด บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น เก็บขยะ กวาดถนน รวมถึงบริจาคเลือด และทำทานช่วยเหลือเด็กยากจน บริจาคผ้าขาวทอศพ โรงศพ และช่วยกันสอดส่องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อปราบปรามการทุจริตในวงราชการ การร่วมด้วยช่วยกันจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคี

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการสร้างศรัทธาเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์แก่อุบาสก อุบาสิกา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง อุบาสก อุบาสิกา มีหน้าที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พังธรรมตามกาลเพื่อจะได้มี ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ฟังคำสอนของภิกษุที่เทศนาธรรม หรือคฤหัสถ์ที่บรรยายธรรมซึ่งไม่ตรงตามพระไตรปิฎกอันเป็นเหตุนำไปสู่การมีความเห็นผิด และมีการน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปประพฤติปฏิบัติด้วยการ รักษากาย วาจา ใจให้สุจริต ความหมายของพระธรรมวินัยหมายถึงเครื่องควบคุมกายวาจา และใจ บุคคลผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยย่อมเป็นบุคคลที่มีความคิดที่ถูกต้องมีความประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีมีคุณภาพ

แผนภูมิที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผล

1.การพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธาเป็นองค์ธรรมสำคัญอันดับต้น ๆ ในหลายหลักธรรมคำสอนที่พระองค์ทรงตรัสไว้ เพราะนอกจากศรัทธานี้จัดเป็นธรรมเบื้องต้น ในอันที่จะทำให้บุคคล ได้ประกอบคุณงามความดี เป็นบุญกุศลขึ้นมา และศรัทธาที่จะเกิดขึ้นได้นั้น ถ้าศรัทธาเสื่อมอกุศลธรรม ย่อมเกิดขึ้น ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำ ความดี สอดคล้องกับ กิจชย วงศ์ราชและคณะ (2566: 232) ความสำคัญของปัญญาในพุทธศาสนาเถรวาท ที่ให้เหตุผลความเชื่อหรือศรัทธาที่มนุษย์แต่ละคนแต่ละเชื้อชาติมีต่อโลก ต่อจักรวาล ต่อสังคม และต่อตนเองนั้น ย่อมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้ และความเชื่อที่แตกต่างกัน ในด้านความสำคัญหลักศรัทธาเป็นกระบวนการเบื้องต้นของการพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา หลักความเชื่อหรือศรัทธาเป็นเพียงจุดเริ่มต้นสำหรับการ

ดำเนินไปสู่เป้าหมายสูงสุด ศรัทธาจึงไม่ใช่เป้าหมายในตัวเอง ในศีล สมาธิ และปัญญา หลักศรัทธาที่จะทำ
ให้ไปสู่จุดหมายเช่นนี้ได้ ต้องเป็นศรัทธาญาณสัมปยุตคือเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา และศรัทธาญาณ
สัมปยุตนี้เท่านั้น ที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริงตามความประสงค์ของพระพุทธศาสนา

2 ความเชื่อตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอฟิมาย จังหวัด นครราชสีมา พระพุทธศาสนาเป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีบทบาทต่อสังคมในฐานะเป็นผู้นำ
ทางจิตใจมีบทบาทที่จะต้องศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งมีหน้าที่
อนุเคราะห์พุทธศาสนิกชนนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน ห้ามไม่ให้ทำชั่ว ให้ทำ ความดี มีน้ำใจไมตรี
เทศนาธรรม น้อมนำปฏิบัติ และชี้ทางสวรรค์ให้ การสอนหลักความจริงของโลกและทางธรรม ได้เทศน์ให้ญาติ
โยมฟังเป็นประจำ เรื่อง ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ คือ ศรัทธา 4 เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วย
เหตุผล 4 อย่าง คือ 1) เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง 2) เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล มีเหตุ 3) เชื่อ
ความในกรรมเป็นของของตน จะต้องรับผลของกรรม และเป็นไปตามกรรมของตน 4) เชื่อมั่นในพระพุทธเจ้า
จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย สอนศิริ (2567: 410)
ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา” จากการศึกษา
พบว่าศรัทธาคือความมั่นใจ ความเชื่อถือ ซึ่งเป็นคุณธรรมจำเป็นที่นำไปสู่การพัฒนาจิตให้บรรลุนิพพาน ด้วย
การพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ 1) อธิศีลสิกขา สำหรับบรรพชิต ศรัทธามุ่งการระงับนิวรณ์โดยการ
เจริญกุศลธรรมมี ศีล สมาธิ และปัญญา ส่วนผู้ครองเรือน ศรัทธาเป็นธรรมพื้นฐานเพื่อการดำเนินชีวิตให้อยู่ใน
ศีลธรรม สำนวณระวางตนไม่ให้เกิดผิดทางกาย วาจา 2) อธิจิตตสิกขา คือการมีสติสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่นเป็น
สมาธิ และ 3) อธิปัญญาสิกขา คือ การพัฒนาปัญญาญาณจนรู้แจ้งความเป็นจริงเพื่อดับกิเลสและความทุกข์
ทั้งหมด พระพุทธศาสนาไม่สอนให้เชื่อมกมายในสิ่งที่ไม่มีเหตุผล หรือไม่สัมพันธ์กับกฎแห่งเหตุและผล ดัง
หลักฐานที่แสดงไว้ในกาลามสูตร ที่สอนให้มนุษย์อย่าหลงเชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่ได้ไตร่ตรองให้รอบคอบ
เสียก่อน ประชาชนชุมชนตำบลธารละหลอด ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งต้อง เชื่อฟังบิดา มารดา รักษาศีล
5 และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ หรือไม่ ในช่วงเช้าพรรษา ชาวบ้านต่างพากันมารักษาศีลและปฏิบัติธรรม
มากขึ้น

3 การพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4 ของชุมชน ตำบลธารละหลอด อำเภอฟิมาย จังหวัด นครราชสีมา พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญกับการดำเนินชีวิตของคนไทย ผู้ก่อกำเนิดมาโดยตลอดอย่างแนบ
แน่นทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์เป็นบุคลากรสำคัญในพุทธศาสนา เป็นผู้นำทางจิตใจ ซึ่งอาศัยพื้นฐานทางสังคม
พร้อมทั้งมีหน้าที่อนุเคราะห์พุทธศาสนิกชนนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อไปสู่ความสงบสุขในชีวิต
ให้เกิดความสามัคคี มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ พระชินวร อัครธัมโม (2567: 34) ได้ทำวิจัยเรื่อง
วิเคราะห์หลักสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความ
ราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบายไม่หวาดระแวงได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนใน
สังคม นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผู้ทำบุญกุศลจะมีสุขภาพดี ผิวพรรณผ่องใส มีอายุยืน มีลูกหลานน่ารัก เลี้ยงง่าย เป็น
เด็กดี เรียนหนังสือเก่ง และผู้ที่ทำบุญนั้นเมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สุคติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง

2) หน่วยงานภาครัฐ ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมศาสนา เช่น การเทศนา การเจริญภาวนา หรือ การปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างศรัทธาและการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ

3) หน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ ควรส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันระหว่างผู้นำชุมชน, ผู้นำท้องถิ่น และ หน่วยงานภาครัฐ ในการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามหลักศรัทธา 4 เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

พระสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรืออบรมที่เน้นการนำหลักศรัทธา 4 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การสัมมนา, การฝึกอบรมด้านจิตวิญญาณ และการศึกษาความสำคัญของศรัทธาในศาสนา ครูบาอาจารย์ ตนเอง และสังคม เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาปัญญาและคุณภาพชีวิต

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาปัญญาตามหลักศรัทธา 4
2. ศึกษาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์หลักศรัทธา 4 ในบริบทของสังคมไทย
3. ศึกษาวิเคราะห์ผลลัพธ์ และประเมินประสิทธิภาพในการนำหลักศรัทธา 4 ไปใช้ในชุมชนต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เช่น อาจศึกษาชุมชนในพื้นที่ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กิจชัย วงศ์ราชและคณะ. (2566). วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 14(1).
- วันชัย สอนศิริ. (2567). กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสาร สิริธรปริทรรศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2567.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). วิถีสู่สุขภาพทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: ปาปิรุส พับลิเคชัน.
- พระชินธรรส อัครธัมโม. (2567). วิเคราะห์หลักสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 29 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2567.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ). (2548). วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 1 เล่ม 2 ว่าด้วยวิปัสสนากรรมฐานทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ราชบัณฑิต. (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา ชุดคำวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ช่อระกา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). ศรัทธา รุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

- พระมหาโกมล กมโล. (2562). กาย ในภาษาบาลี เครื่องมือการพัฒนาปัญญา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: บาลีศึกษาพุทธโฆส, นครปฐม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2565). อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ จำกัด
- สุชีพ ปุญญานุภาพ(2541). คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

A Study Of Creative Leadership Of School Administrators Under
The Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office

วรรณนิษา อ่อนทองหลาง : Wannisa Onthonglang
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

A STUDY OF CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
THE NAKHON RATCHASIMA SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

วรรณนิษา อ่อนทองหลาง¹
Wannisa Onthonglang¹

(Received: January 15, 2025; Revised: July 30, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดของสถานศึกษา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวน 44 คน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน ในแต่ละโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง รวม 132 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.935 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้ t-test และ F-test เมื่อพบความแตกต่างใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล / Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.
Corresponding author, e-mail: Wannisa_ont@vu.ac.th, Tel. 098-2122667

Abstract

This research article aimed: 1) to study the level of creative leadership among school administrators, 2) to compare the creative leadership of school administrators, categorized by administrative experience and school size. The sample consisted of 44 school administrators from schools under the Office of Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office. The respondents included one school administrator, one deputy school administrator, and one teacher from each school, totaling 132 respondents. The research equipment was a rating scale with a 5-level option rating scale, with item-objective congruence (IOC) index ranging from 0.80 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.935. The statistics used in the research are calculate percentages, means, and standard deviations. Hypothesis testing used t-tests and F-tests, with Scheffe's Method used for pairwise comparisons when statistically significant differences were found. The research results were found as follows.

1) The creative leadership of school administrators under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office both was at a high level both overall or all individual aspects.

2) The creative leadership of school administrators under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office, when categorized by administrative experience, showed significant differences overall and in all individual aspects at the 0.05 level. When categorized by school size, it showed statistically significant differences overall at the 0.05 level, except for the aspect of individual consideration, which showed no significant difference.

Keywords: School administrators, Leadership, Creative leadership

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและ ความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคน ให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ให้ความสำคัญ กับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยได้ศึกษาสภาวะการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา การศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลกการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของ ประชากรในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมากำหนดแนวคิดของการจัดการศึกษา วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย การพัฒนาการศึกษา บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนา รวมทั้งโครงการ เร่งด่วนที่สำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 1)

กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระยะต่อจากนี้จำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้มีความยืดหยุ่นทันช่วงเวลาที่มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของเทคโนโลยีให้สามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ ดังนั้น การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ ระบบการศึกษาไทยจึงยังต้องพัฒนาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อรองรับความต้องการของการศึกษาและการทำงานรูปแบบวิถีใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565 : 3-7) โดยผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการเพื่อสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในภาวะเช่นนี้สมรรถนะของผู้นำที่เรียกว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้รอดพ้นและได้รับชัยชนะเหนือสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเหมาะสม (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2552 : 8)

ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะแสดงออกซึ่งการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา มีทัศนคติในเชิงบวกต่อโลกและต่อชีวิตเชื่อมั่นในคุณค่าและศักยภาพของตนเองและผู้อื่นที่พร้อมจะก้าวข้ามอุปสรรคไปด้วยกัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แสดงถึงความยืดหยุ่นทางความคิดและการกระทำ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความสมดุลในชีวิตที่รู้จักพัฒนาตนเองเสมอทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์และจิตวิญญาณ ซึ่งกุญแจแห่งความสำเร็จประการหนึ่งของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือความสามารถในการนำความเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการกล้าเผชิญกับความท้าทายด้วยวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้เป้าหมายที่วางไว้บรรลุผลสำเร็จจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในการดำเนินงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเรียนรู้ตลอดเวลา มีทัศนคติเชิงบวกเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความสมดุลในชีวิต รวมถึงสามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส มีวิสัยทัศน์รู้จักเลือกใช้คนเหมาะสมกับงาน ให้โอกาสแก่ครูได้พิจารณาไตร่ตรอง กำหนดจุดมุ่งหมายและร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีอาชีพในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงแล้วสามารถนำมาเป็นโอกาส ได้แก่ ให้ครูกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล และให้นำผลการวิจัย มาใช้ประโยชน์รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้อย่างมีอาชีพได้อย่างแท้จริง (สันติ บุญภิรมย์, 2552 : 230) อีกทั้งยังกล่าวได้ว่า ครูคือผู้นำโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำของผู้นำ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เพียงแต่ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาอีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความคิดสร้างสรรค์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่น และการทำงานเป็นทีม มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน มีความสามารถในการบริหารงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดคุณภาพภายใต้ระบบการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา มีการบริหารจัดการและดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีวิสัยทัศน์ คือ องค์กรคุณภาพสู่สังคมยุคใหม่ที่ยั่งยืน มีการกำหนดนโยบายและจุดเน้น กำหนดเป้าหมาย วางแผนระบบงานตลอดจนวิธีการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพทันสมัยและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลสำคัญรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาตนเองในการคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อเปิดรับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ กระตุ้นการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและมีวิสัยทัศน์ชัดเจนเพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการบริหารงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา, 2567)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เพื่อทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา นำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับการบริหารสถานศึกษาต่อไป

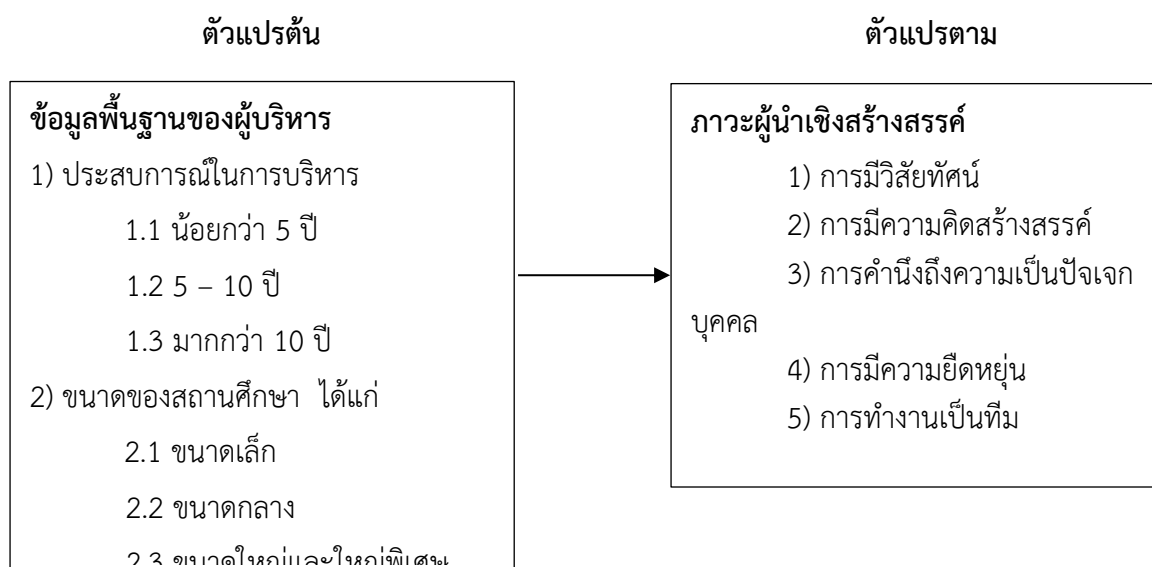
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จากการสังเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จากแนวคิดของ กรองทิพย์ นาควิเชตร (2552), อีระ รุญเจริญ (2554), กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555), ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2555), Mungkasem (2001), Parker and Begnaud (2004), Sternberg (2006), Robinson (2007), Palus and Horth (2009) และ Stoll and Temperley (2009) จึงได้อำนาจประกอบเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อทำการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 ด้าน คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความคิดสร้างสรรค์ 3) การ

คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) การมีความยืดหยุ่นและ 5) การทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนี้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าโดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 50 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 44 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเครชชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan.) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตามระดับชั้นแบบเป็นสัดส่วน (สมบุรณ์ ต้นยะ, 2566 : 84 - 91)

1.3 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครู 1 คน มีจำนวน 132 คน จากแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นราชสีห์มา ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความคิดสร้างสรรค์ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) การมีความยืดหยุ่น และ 5) การทำงานเป็นทีม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ แปลผลคะแนนตามเกณฑ์ (สมบุรณ์ ตันยะ, 2566 : 113) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ในการวิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content of Validity) ความถูกต้องของรูปแบบและความถูกต้องของภาษาซึ่งแตกต่างข้อคำถามให้กระชับ แปลภาษาคำเชื่อมต่าง ๆ เรียบเรียงลำดับ ข้อคำถามก่อนหลังพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำให้ถูกต้องสมบูรณ์และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.80 - 1.00

2.4 นำเครื่องมือและผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นราชสีห์มา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จาก 6 โรงเรียน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือในรายด้านและทั้งฉบับตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (อ้างถึงในสมบุรณ์ ตันยะ, 2566 : 130) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.935 ค่าความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ในช่วง 0.742 - 0.806

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นราชสีห์มา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์หนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นราชสีห์มา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือพร้อมแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นราชสีห์มา โดยจัดส่งไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างทาง QR Code โดยขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในการตอบแบบสอบถามและส่งคำตอบกลับให้ผู้วิจัยทาง Google form

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามการตอบแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคำตอบ โดยแจกแบบสอบถามไป จำนวน 132 ชุด และได้ข้อมูลกลับมาจำนวน 126 ชุด จาก 44 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 95.45

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ประสบการณ์ในการบริหาร และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ

4.2 นำคำตอบของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เป็นข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษา

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา กับเกณฑ์ที่ระดับมาก โดยการทดสอบ t-test แบบ one sample t-test

4.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดของสถานศึกษา โดยทดสอบ F-test เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method)

4.6 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทำในรูปตารางประกอบบรรยาย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1. ค่าร้อยละ (%) 2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบ

1. การทดสอบ t-test สำหรับเปรียบเทียบกับเกณฑ์

2. การทดสอบ F-test สำหรับตัวแปรที่มี 3 กลุ่ม เมื่อพบความแตกต่างใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดของสถานศึกษา

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ประสบการณ์ในการบริหาร		
น้อยกว่า 5 ปี	10	22.73
5 - 10 ปี	21	47.73
มากกว่า 10 ปี	13	29.54
รวม	44	100
2. ขนาดของสถานศึกษา		
ขนาดเล็ก	15	34.09
ขนาดกลาง	14	31.82
ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ	15	34.09
รวม	44	100

จากตาราง 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการบริหาร 5-10 ปี มากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 47.73 โดยอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งจำนวนเท่ากัน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 34.09

2. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

ตาราง 2 ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์				
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	t	p
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.48	0.25	มาก	25.334*	0.00
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.44	0.31	มาก	19.638*	0.00
3. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.40	0.28	มาก	21.413*	0.00
4. ด้านการมีความยืดหยุ่น	4.40	0.24	มาก	24.993*	0.00
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.45	0.26	มาก	24.209*	0.00
ภาพรวม	4.44	0.24	มาก	25.760*	0.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.48) รองลงมา คือ ด้านการ ทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.45) ต่อมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.44) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความยืดหยุ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.40)

เมื่อทดสอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา ตามสมมติฐานข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา อยู่ในระดับมาก จึงใช้ t-test แบบ One Sample Test ทดสอบค่าเฉลี่ย ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์ 3.51 (μ) ปรากฏว่า ค่า t มี นัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน ซึ่งสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	df	ss	MS	F	P
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.47	0.73	22.967*	0.00
	ภายในกลุ่ม	41	1.31	0.03		
	รวม	43	2.78			
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	2	2.58	1.29	31.929*	0.00
	ภายในกลุ่ม	41	1.66	0.04		
	รวม	43	4.24			
3. ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2	1.65	0.82	20.451*	0.00
	ภายในกลุ่ม	41	1.65	0.04		
	รวม	43	3.30			
4. ด้านการมีความยืดหยุ่น	ระหว่างกลุ่ม	2	1.03	0.51	15.104*	0.00
	ภายในกลุ่ม	41	1.39	0.03		
	รวม	43	2.42			
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.25	0.62	15.918*	0.00
	ภายในกลุ่ม	41	1.61	0.04		
	รวม	43	2.85			

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	df	ss	MS	F	P
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.52	0.76	33.578*	0.00
	ภายในกลุ่ม	41	0.93	0.02		
	รวม	43	2.44			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	df	ss	MS	F	p
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.93	0.47	10.384*	0.000
	ภายในกลุ่ม	41	1.84	0.05		
	รวม	43	2.78			
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.10	0.55	7.210*	0.002
	ภายในกลุ่ม	41	3.13	0.08		
	รวม	43	4.24			
3. ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2	0.43	0.22	3.098	0.056
	ภายในกลุ่ม	41	2.87	0.07		
	รวม	43	3.30			
4. ด้านการมีความยืดหยุ่น	ระหว่างกลุ่ม	2	0.41	0.20	4.151*	0.023
	ภายในกลุ่ม	41	2.01	0.05		
	รวม	43	2.42			
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.70	0.35	6.605*	0.003
	ภายในกลุ่ม	41	2.16	0.05		
	รวม	43	2.85			
	ระหว่างกลุ่ม	2	0.68	0.34	7.947*	0.001

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	df	ss	MS	F	p
ภาพรวม	ภายในกลุ่ม	41	1.76	0.04		
	รวม	43	2.44			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่าทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ต่อมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความยืดหยุ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร และขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านสรุปรายละเอียดดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา นำมาอภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้เนื่องผู้บริหารสถานศึกษามีการมองภาพอนาคตที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการกำหนด

เป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่การทำงาน มีความสามารถกระตุ้นครูและบุคลากร ให้มีส่วนร่วมวางแผนงานและปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามทิศทางและขอบเขตที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ และรู้จักแสวงหานวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ ๆ นำมาประยุกต์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ สถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ให้ความหมายของการมีวิสัยทัศน์ คือ มองภาพความสำเร็จขององค์กรในอนาคต วิสัยทัศน์จะช่วยให้องค์กรสามารถตั้งรับต่อรองเตรียมพร้อมและหาแนวทางแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต กระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความฝัน แรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้หน่วยงานของตนเองมีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภิดา สกุลกัญญา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา สิริอด (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการมีจินตนาการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญรักษา กาลาศรี และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดสถานศึกษา สรุปรายละเอียดดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่มีความมุ่งมั่น มีความกระตือรือร้นทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้เกิดความสำเร็จสูง โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า 5 ปี มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหาร 5-10 ปี และประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 10 ปี มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดที่แตกต่างกัน ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยจะมีความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่กระบวนการคิดในสิ่งที่แปลกใหม่ในการกำหนดวิสัยทัศน์ มีการเข้ารับการฝึกอบรมให้มีความเชี่ยวชาญในตำแหน่ง การจัดการศึกษาที่ตอบสนองสู่สังคมยุคใหม่ก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหาร ซึ่งต่างจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานมากจะมีฐานะที่มั่นคงทำให้มีแรงกระตุ้นในการทำผลงานค่อนข้างน้อยเน้นการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี และผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จะมีความกระตือรือร้น มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์กำหนดวิสัยทัศน์และสร้างนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษามากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จึงส่งผลให้ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่าง

กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555) ที่ได้ศึกษา โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศณี กลืนเทศ (2562) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกิตา สุกุลัญญา (2563) ที่ได้ศึกษา การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณศิลป์ ศรีเนาวรัตน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี และ 5-10 ปี พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สูงกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี

2.2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน ผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็กมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดกลางและผู้บริหารในขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ส่วนมากดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็กส่งผลให้สถานศึกษาขนาดเล็กผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด และทั้งนี้สถานศึกษาแต่ละขนาดมีบริบทที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อทัศนคติและวัฒนธรรมการทำงานภายในองค์กร ซึ่งมีผลต่อวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นปัจเจกบุคคล ความยืดหยุ่น และการทำงานเป็นทีมของผู้บริหาร สำหรับสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ อาจมีโครงสร้างที่ซับซ้อนและมีบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งอาจต้องการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการวางแผนการทำงานเป็นทีมที่เป็นระบบเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน สถานศึกษาที่มีขนาดเล็กอาจมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น ทำให้มีความสามารถในการมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีมอย่างสม่ำเสมอในสถานศึกษา ดังนั้น การแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการทำงาน และแก้ปัญหาตามสถานการณ์ต่าง ๆ จึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญรักษา กาลาศรี และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าขนาดกลางและขนาดใหญ่ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยโชติ กานต์ แท่นทอง และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยในแต่ละด้านมาเสนอแนะ โดยนำข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มาเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรระดมความคิดและยอมรับความคิดเห็นจากครูและบุคลากร และแสวงหานวัตกรรมใช้เป็นแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

1.2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรมีการระดมความคิดหรือวิธีการใหม่มาใช้ในการบริหารงานอยู่เสมอ

1.3 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรมีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร เป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านการมีความยืดหยุ่น ผู้บริหารควรมีความมั่นใจในตนเอง มีเหตุผล แสดงจุดยืนที่ชัดเจนในการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหา

1.5 ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารควรมีการวางแผนการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร และทีมงานอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

2.2 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

2.3 ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. สมุทรปราการ: อีริสาส์น.
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). สุดยอดภาวะผู้นำ: Super Leadership. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกศณี กลืนเทศ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.
- ชุติมา สิริอด. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วารสารสถาบันวิจัยพินิจธรรม, 9(3), 105 – 120.

- โชติกานต์ แทนทอง และกฤษฎา วัฒนศักดิ์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. วารสารวิจัยเสียงธรรมจากมหายาน, 10(3), 72 - 86.
- ธีระ รุญเจริญ. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาคณาจารย์บุคลากรทางการเรียนรู้, กรุงเทพฯ: ศูนย์สภานาถพรวา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10), กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวิริยาสาน.
- บุญรักษา กาลาศรี, ชูชีพ ประทุมเวียง และพงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผูบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(1), 87 - 99.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2555). ผู้นาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นาทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณศิลป์ ศรีนาวรัตน์. (2564). การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผูบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.
- สมบูรณ์ ต้นยะ. (2566). วิจัยทางการศึกษาทางการศึกษา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.
- สุกิดา สกุลกัญญา. (2563). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผูบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครราชสีมา. (2567). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). นครราชสีมา: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13(พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Robinson, K. (2007). The Principles of Creative Leadership. New York McGraw-Hill.
- Mungskasem, U. (2001). The Experimental Study of The Creative Leadership Training on Creative Leadership Quality of ducation Chief Executive Offers. Dissertation Abstracts International. 23(06), 56 - A.

- Palus, C. J. and Horth, D. M. (2009). *Organizational Behavior*. C.A.: The Dryden Press.
- Parker, G. M. (2001). Designing a safer workplace: Importance of job autonomy, communication quality and supportive supervisor. *Journal of Occupational Health Psychology*. 6(3), 211 - 228.
- Sternberg, R.J. (2006). Creative Leadership: It's a Decision. *Journal of Leadership*. 36(2), 22 - 24.
- Stoll, I. and Temperleu, J. (2009). Creative Leadership Team. *Journal of Management In Education*, 23(1), 12 - 18.

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May–August 2025)

การเสริมสร้างจิตสำนึกของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ
คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

Guidelines for fostering public consciousness among students
in the industrial engineering program Faculty of Engineering and Architecture

นนทโชติ อุดมศรี : Nonthachoti Udomsri
คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Faculty of Engineering and Architecture,
Rajamaagala University of Technology Suvanabhumi, Thailand

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

การเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

GUIDELINES FOR FOSTERING PUBLIC CONSCIOUSNESS AMONG STUDENTS IN THE INDUSTRIAL ENGINEERING PROGRAM FACULTY OF ENGINEERING AND ARCHITECTURE

นนทโชติ อุดมศรี¹
Nonthachoti Udomsri¹

(Received: May 25, 2025; Revised: August 1, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจิตสาธารณะและ 2) หาแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 118 คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้การกำหนดตามตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับจิตสาธารณะของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2) ผลสังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) บูรณาการจิตสาธารณะในรายวิชาส่งเสริมให้อาจารย์บูรณาการกิจกรรมจิตสาธารณะ เช่น โครงการออกแบบหรือพัฒนาระบบเพื่อชุมชน เข้ากับการเรียนในรายวิชาวิศวกรรม (2) จัดโครงการบริการวิชาการเพื่อสังคมจัดกิจกรรมให้นักศึกษาออกแบบ/พัฒนาเครื่องมือ เครื่องจักร หรือกระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในชุมชน เช่น การพัฒนาระบบจัดการขยะในชุมชน (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านจิตอาสาเชิงวิศวกรรมสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิศวกรรม เช่น การซ่อมอุปกรณ์การเรียนการสอน หรือการสอนผู้เรียนเรื่องความปลอดภัยในโรงงาน

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, จิตสาธารณะ, นักศึกษา, วิศวกรรมอุตสาหกรรม

¹ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Engineering and Architecture, Rajamaagala University of Technology Suvanabhumi, Thailand
Corresponding author, e-mail: Nonthachoti.u@rmutsb.ac.th Tel. 0925607997

Abstract

This research aims to 1) study public consciousness and 2) find ways to enhance public consciousness among students in the Industrial Engineering Program, Faculty of Engineering and Architecture. The sample group used in this research study was 118 students of the Bachelor of Engineering Program in Industrial Engineering, Faculty of Engineering and Architecture, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, academic year 2024. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table using a simple random sampling method. The research instruments were questionnaires and interviews with an IOC value of 1.00 and a reliability value of 0.95. The statistics used in the research were mean and standard deviation. The research results found that

1) the level of public consciousness of students in the industrial engineering program had an average score at a high level.

2) The results of the synthesis of guidelines for enhancing public consciousness of students in the Industrial Engineering Program, Faculty of Engineering and Architecture, are as follows: (1) Integrate public consciousness in courses, encourage teachers to integrate public consciousness activities, such as projects to design or develop systems for the community, into engineering courses. (2) Organize academic service projects for society, organize activities for students to design/develop tools, machines, or processes to improve the quality of life in the community, such as developing a waste management system in the community. (3) Promote learning through engineering volunteerism, encourage students to participate in volunteer activities related to engineering knowledge, such as repairing teaching equipment or teaching students about safety in factories.

Keywords: Guidelines, fostering public consciousness, students, industrial engineering program

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อแข่งขันในระดับโลก ท่ามกลางสภาพสังคมที่เน้นวัตถุและผลประโยชน์ส่วนตน ส่งผลให้คุณธรรมและจริยธรรมถูกละเลย แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 จึงเน้นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยผสานวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพิต ควบคู่กับการพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม พร้อมสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

จิตสาธารณะในมุมมองด้านความรู้นึกคิด หมายถึง การมีจิตสำนึกและแนวคิดที่จะกระทำความดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สังคม หรือประเทศชาติ โดยยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ไม่กระทำความชั่วที่ก่อให้เกิดโทษต่อผู้อื่น และไม่เพิกเฉยต่อปัญหา หากเห็นโอกาสในการช่วยเหลือ แม้เพียงเล็กน้อยก็พร้อมลงมือทำเพื่อ

ประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งศุภวรรณ เล็กวิไล และ เรียม ศรีทอง (2562) ได้กล่าวว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออก ด้วยความรู้สึกเห็นคุณค่า มีความเอาใจใส่ และมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม และ สาธารณสมบัติเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การแสดงออกของบุคคลนั้นอยู่บนพื้นฐานของความรัก ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นอย่างเต็มใจ มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และสามารถปฏิบัติ การปกป้อง บำรุงรักษาโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ในทางเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542) ได้กล่าวว่า จิตสาธารณะเป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิดเน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ รวมถึง ลัทธิชาตินิยม วิถีชีวิต และคณะ (2566) ได้กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญและเราสามารถสร้างขึ้นได้ โดยอาศัยปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมหรือสังคมที่อยู่ หากไม่มีจิตสำนึกสาธารณะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอาจยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและแข่งขัน ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคม การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การให้ความช่วยเหลือกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาการเสริมสร้างจิตสาธารณะในกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงกระบวนการ แนวทาง และรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่สามารถพัฒนาให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและ ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาและผู้บริหารงานกิจการนักศึกษา ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล อีกทั้งยังสามารถนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีอย่างต่อเนื่องในระดับหน่วยงาน เพื่อสร้างระบบการบริหารกิจการนักศึกษาที่ตอบสนองต่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาจิตสาธารณะนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์
2. เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

การทบทวนวรรณกรรม

กรณีณพัชญ์ กิตติพิบูลย์ (2561) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ: ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6 พบว่า จิตสาธารณะเป็นคุณธรรมที่ต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยผู้ใหญ่มีบทบาทสำคัญในการแนะนำและส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการพัฒนาจริยธรรมของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันตามประสบการณ์และการรับรู้ความดีความชั่วของตนเอง ทั้งนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รวมถึงมีกฎหมายและการคุ้มครองด้านสุขภาพแก่ผู้ทำงานด้านจิตสาธารณะ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยอย่างยั่งยืนและเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมไทยในปัจจุบัน

ธัญญาภัทร์ เลิศจันทรางกูร และจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2559) ได้ทำการพัฒนาจิตสาธารณะของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต สาธารณะมีระดับจิตสาธารณะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการ เข้าร่วมกิจกรรม และยังมีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับเดียวกัน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมจิตสาธารณะ ในหมู่นักศึกษา

พนา เจนจบ และนิษฐาภรณ์ ชาญสมร (2565) แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานกิจการ นักศึกษาด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มุ่งเน้นการวางแผนและดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยเน้นการ พัฒนา “จิตสำนึกสาธารณะ” ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างพลเมืองที่ดีของสังคม กิจกรรมที่จัดขึ้นควรเป็น กิจกรรมที่กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้ เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสา การบริการวิชาการสู่ชุมชน การเข้าร่วมโครงการพัฒนาสังคม และกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพครูอุตสาหกรรม ทั้งนี้ การบริหารจัดการควรมีการบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน การประเมินผลที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วม ของทั้งอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง สะท้อนคุณค่าของ การเสียสละเพื่อส่วนรวม และพัฒนาเป็นทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความรับผิดชอบในสังคม โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นกำลังสำคัญของประเทศที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และจิตใจ ที่มุ่งมั่นต่อการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคม

จินตนา กาญจนวิสุทธ์ (2564) การสร้างเจตคติที่ดีด้านจิตสาธารณะให้แก่นิสิตเป็นกระบวนการที่ต้อง อาศัยความต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายและขั้นตอน ชัดเจน เช่น การประชุมวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของนิสิตในแต่ละกิจกรรม การจัดโครงการที่ส่งเสริม การคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วม เช่น โครงการอาสาพัฒนาชุมชน หรือกิจกรรมรณรงค์สาธารณประโยชน์ การฝึกอบรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงควบคู่ไปกับการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์กรณีศึกษา การจำลองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสังคม รวมถึงการเล่า ประสบการณ์ส่วนตัวและของผู้อื่นผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น หนังสือพิมพ์ บทความ คลิปวิดีโอ เพลง หรือ รายการโทรทัศน์ ซึ่งจะช่วยให้นิสิตเข้าใจมุมมองที่หลากหลายและเกิดการเรียนรู้เชิงลึก นอกจากนี้ การสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบที่มีจิตสาธารณะ เช่น เจ้าหน้าที่กู้ภัย ตำรวจจราจร หรือรุ่นพี่นักกิจกรรม จะช่วยเสริมสร้างแรงบันดาลใจและสร้างภาพจำที่ดีให้แก่นิสิต จนนำไปสู่การพัฒนาทัศนคติที่มั่นคงและเกิด พฤติกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันและวิชาชีพในอนาคต

รวีวรรณ วงศ์เดชาจันทร์ และคณะ (2567) การจัดโครงการส่งเสริมจิตสาธารณะของนิสิตควร ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดหลักการที่ชัดเจนเพื่อสร้างกรอบแนวคิดและเป้าหมายใน การพัฒนาจิตสาธารณะ รวมถึงการวางแผนวิธีการและกิจกรรมที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นิสิต มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อวัดประสิทธิภาพและปรับปรุงโครงการ ให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของนิสิต โดยการนำหลักการของสวัสดิการสังคมมาใช้เป็นแนวทางใน การออกแบบกิจกรรม เช่น การส่งเสริมความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะ ช่วยให้นิสิตไม่เพียงแต่พัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมและจริยธรรมเท่านั้น แต่ยังสร้างจิตสำนึกที่มีต่อการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาสังคมและช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยในระยะยาวอย่างยั่งยืนด้วย

สรุปได้ว่า แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานกิจการนักศึกษาด้านจิตสำนึกสาธารณะในระดับปริญญาตรีควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น กิจกรรมจิตอาสา บริการวิชาการสู่ชุมชน การอบรม ฝึกปฏิบัติ และการสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ต่อสังคม และพัฒนาทักษะชีวิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ โดยการจัดกิจกรรมเหล่านี้ควรบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน และมีระบบการประเมินผลที่ชัดเจน รวมถึงนำหลักการของสวัสดิการสังคมมาเป็นแนวทางเพื่อสร้างความเป็นธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งตนเอง สังคม และมหาวิทยาลัยได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากการศึกษางานวิจัยของ จินตนา กาญจนวิสุทธ์ (2564) ซึ่งมีการศึกษาและหาแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาคปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ปีการศึกษา 2557 จำนวน 118 คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้การกำหนดตามตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) การได้มาของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาทุกชั้นปีและมีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 5 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล
ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับระดับจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษา ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่องาน ความรับผิดชอบต่องานสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ
- 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบการถามและตอบกันโดยตรงแบบเผชิญหน้า (face-to-face interview) โดยมีการกำหนดประเด็นหัวข้อการสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะ นักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

- 1) ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษา เพื่อกำหนดกรอบแนวทางการวิจัย และกำหนดโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม
- 2) ร่างแบบสอบถามระดับความคิดเห็น ให้ครอบคลุมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาตามกรอบแนวคิด
- 3) นำร่างแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม Index of Item Objective Congruence (IOC) นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณ มีค่าอยู่ระหว่าง 1.00
- 4) นำแบบสอบถามที่แก้ไขไปทำการ (Try out) ทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตอบแบบสอบถามผ่านออนไลน์ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ และตอบกลับจำนวน 118 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อนำเอาข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ผลต่อไป หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาและทำการสรุปเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การตอบแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้
ระดับ 5 หมายถึง ระดับจิตสาธารณะนักศึกษายู่ในระดับ มากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง ระดับจิตสาธารณะนักศึกษายู่ในระดับ มาก
ระดับ 3 หมายถึง ระดับจิตสาธารณะนักศึกษายู่ในระดับ ปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง ระดับจิตสาธารณะนักศึกษายู่ในระดับ น้อย
ระดับ 1 หมายถึง ระดับจิตสาธารณะนักศึกษายู่ในระดับ น้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับจิตสำนึกของนักศึกษา โดยพิจารณาจากเกณฑ์ระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงระดับคะแนน 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังต่อไปนี้

4.51-5.00 หมายถึง ระดับจิตสำนึกของนักศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ระดับจิตสำนึกของนักศึกษาอยู่ในระดับ มาก

2.51-3.50 หมายถึง ระดับจิตสำนึกของนักศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ระดับจิตสำนึกของนักศึกษาอยู่ในระดับ น้อย

1.00-1.50 หมายถึง ระดับจิตสำนึกของนักศึกษาอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับจิตสำนึกของนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ
ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จิตสำนึกของนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยรวม

ด้าน	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความรับผิดชอบตนเอง	3.75	0.68	มาก
2	ความรับผิดชอบต่อสังคม	3.80	0.70	มาก
3	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.81	0.72	มาก
4	ความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ	3.60	0.71	มาก
รวม		3.74	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับจิตสำนึกของนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นในจิตสำนึกอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 และด้านความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ตามลำดับ

2. ผลสังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกของนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มีดังนี้

- (1) บูรณาการจิตสาธารณะในรายวิชาส่งเสริมให้อาจารย์บูรณาการกิจกรรมจิตสาธารณะ เช่น โครงการออกแบบหรือพัฒนาระบบเพื่อชุมชนเข้ากับการเรียนในรายวิชาวิศวกรรม
- (2) จัดโครงการบริการวิชาการเพื่อสังคมจัดกิจกรรมให้นักศึกษาออกแบบ/พัฒนาเครื่องมือ เครื่องจักร หรือกระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในชุมชน เช่น การพัฒนาระบบจัดการขยะในชุมชน
- (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านจิตอาสาเชิงวิศวกรรมสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิศวกรรม เช่น การซ่อมอุปกรณ์การเรียนการสอน หรือการสอนผู้เรียนเรื่องความปลอดภัยในโรงงาน

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการสามารถเสริมสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการบูรณาการกิจกรรมเพื่อสังคมเข้ากับการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการเชื่อมโยงความรู้เชิงวิศวกรรมกับปัญหาจริงในชุมชน เช่น การออกแบบระบบจัดการสิ่งแวดล้อมหรือการพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งไม่เพียงช่วยให้นักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง แต่ยังหล่อหลอมคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม โดยเริ่มต้นจากค่านิยมพื้นฐาน เช่น ความรับผิดชอบและการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัว ขยายสู่การสร้างเจตคติที่มั่นคงในวิชาชีพวิศวกรรมเพื่อสังคมในระยะยาว ทั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือของอาจารย์ในการออกแบบกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อสาธารณประโยชน์จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความต่อเนื่องและยั่งยืนของพฤติกรรมจิตสาธารณะในหมู่นักศึกษา

อภิปรายผล

1. ระดับจิตสาธารณะของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก การมีพฤติกรรมและค่านิยมที่สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องที่ใกล้ตัว เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัว และการรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาไปสู่การมีจิตสาธารณะที่มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต สอดคล้องงานวิจัยของ พนา เจนจบ และนิษฐาภรณ์ ชาญสมร (2565) ได้ศึกษาการศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาเพื่อสู่แนวทางการปฏิบัติที่ดีของ การบริหารงานกิจการนักศึกษา กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พบว่า แนวทางการปฏิบัติที่ดีของการบริหารงานกิจการศึกษาด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิการส่งเสริมและสร้างเสริมกิจกรรมด้านจิตสำนึกสาธารณะพร้อมให้ความสำคัญด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันของสังคม อีกทั้งนักศึกษาระดับปริญญาตรีถือว่าเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และจินตนา กาญจนวิสุทธ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีจิตวิญญาณแห่งความรัก ความห่วงใย และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและสังคม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มีจิตอาสาและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย ร่วมมือกับอาจารย์ในการแก้ไขปัญหาสังคม ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย และเคารพสิทธิของผู้อื่นในการเรียนและการทำงานร่วมกัน

2. ผลสังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกและทัศนคติของนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนวทางได้ดังนี้ การบูรณาการจิตสำนึกและทัศนคติในรายวิชาช่วยส่งเสริมให้อาจารย์นำกิจกรรมเพื่อสังคมมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียน เช่น การออกแบบหรือพัฒนาระบบเพื่อชุมชนในรายวิชาวิศวกรรม รวมถึงการจัดโครงการบริการวิชาการให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ในการออกแบบหรือพัฒนาเครื่องมือ เครื่องจักร หรือกระบวนการที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน เช่น ระบบจัดการขยะ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมจิตอาสาเชิงวิศวกรรม เช่น การซ่อมอุปกรณ์การเรียน หรือให้ความรู้ด้านความปลอดภัยในโรงงาน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิชาชีพและการมีจิตสำนึกเพื่อสังคม สอดคล้องงานวิจัยของ รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์ และคณะ (2567) ได้ศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสำนึกและทัศนคติตามหลักพุทธศาสนาสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การจัดโครงการส่งเสริมจิตสำนึกและทัศนคติของนิสิตควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงหลักการ วิธีการ กิจกรรม และการประเมินผล พร้อมทั้งประยุกต์ใช้หลักการ ของสวัสดิการสังคมเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้นิสิตพัฒนาตนเอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยในระยะยาว และจินตนา กาญจนวิสุทธ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกและทัศนคติของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า การสร้างเจตคติหรือทัศนคติที่ดีด้านจิตสำนึกให้แก่นิสิตสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมที่มีกระบวนการชัดเจน เช่น การประชุมวางแผน การกำหนดโครงการ และการฝึกอบรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง การอภิปราย การเล่าประสบการณ์ และสื่อหลากหลายประเภท รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลต้นแบบที่มีจิตสำนึก เพื่อจุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้นิสิตมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง

1. สำหรับผู้สอนในระดับอุดมศึกษาควรนำผลวิจัยไปใช้ในการออกแบบรายวิชาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตสำนึกและทัศนคติเข้ากับเนื้อหาวิชาทางวิศวกรรม เช่น โครงการบริการชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อเสริมสร้างทั้งทักษะวิชาชีพและจิตสำนึกต่อส่วนรวม
2. สำหรับฝ่ายกิจการนักศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสำนึกและทัศนคติอย่างต่อเนื่องและหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมในนักศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตสำนึกและทัศนคติอย่างลึกซึ้ง เช่น บริบททางครอบครัว การเรียนการสอน บทบาทของอาจารย์ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมจิตสำนึกและทัศนคติในกลุ่มนักศึกษาวิศวกรรมโดยเฉพาะ
2. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยรวมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านแนวโน้มพฤติกรรมและมุมมองเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน

เอกสารอ้างอิง

- กรณ์ณพัชญ์ กิตติพิบูลย์. (2561). แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิต
สาธารณะ: ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6. รายวิจัยของหลักสูตรการป้องกัน
ราชอาณาจักร รุ่นที่ 60, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- จินตนา กาญจนวิสุทธ์. (2564). แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนิสิตปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 47(1), 99-118.
- ธัญญาภัทร์ เลิศจันทรางกูร และจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์. (2559). การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. รายงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
กรุงเทพ.
- พนา เจนจบ และนิษฐาภรณ์ ขาญสมร. (2565). การศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาเพื่อสู่แนวทางการ
ปฏิบัติที่ดีของ การบริหารงานกิจการนักศึกษา กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ ฉบับมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์, 7(2), 156–167.
- รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์, สุวัฒน์ รักขันโท, สมชัย ศรีนอก, ณพนธ์ ทองยวง, พระสุรัชย์ หงษ์ตระกูล. (2567).
กระบวนการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธศาสนาสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารมานุษยวิทยาพุทธศาสนา , 9 (4), 359–368.
- ลัดดาวัลย์ วิจิต, วรรณนิสา เสนาะสรรพ, อีรังกูร วรบำรุงกุล และเริงวิชัย นิลโคตร. (2566). ภาพผู้นำที่มี
จิตสำนึกสาธารณะในยุคศตวรรษที่ 21. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 19(1), 121-134.
- ศุภวรรณ เล็กวิไล และ เรียม ศรีทอง. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู.
วารสารบัณฑิตวิจัย, 10(2), 1-16.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542). วาระการวิจัยแห่งชาติ นาวะวิกฤติเพื่อฟื้นฟูชาติ.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและ
สิ่งแวดล้อม.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา

A Study Of Work Morale Among Teachers Under
The Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office

สุภาวดี นาคเมา : Suphawadi Nakmao
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา
A STUDY OF WORK MORALE AMONG TEACHERS UNDER
THE NAKHON RATCHASIMA SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุภาวดี นาคเมา¹
Suphawadi Nakmao¹

(Received: January 15, 2025; Revised: May 23, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา (2) เพื่อเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามตำแหน่งการปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การสังเกตองค์ประกอบแนวคิดเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นกรอบในการวิจัย พื้นที่วิจัยคือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวนครู 3,208 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 343 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด คือ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ และได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้เท่ากับ 1.00 ทุกข้อและค่าความเชื่อมั่นโดยภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโดยใช้สถิติ t-test และ F-test เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า

1) ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = 4.14) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรกได้แก่ ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.18) รองลงมาคือ ด้านโอกาสความก้าวหน้า ($\bar{X}$ = 4.16) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.15) และด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล / Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.
Corresponding author, e-mail: Suphawadi_nak@vu.ac.th, Tel. 098-9536635

($\bar{X}$ = 4.13) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($\bar{X}$ = 4.07)

2) ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยจำแนกตาม ตำแหน่งการปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, ขวัญกำลังใจ, ครู

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to study the level of work morale among teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office. (2) to compare work morale among teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office, categorized by work position, work experience, and school size, Number of 3,208 teachers. The sample consisted of 343 teachers working under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office during the 2024 academic year. They were selected using multistage random sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire assessing work morale, validated with an item-objective congruence (IOC) index of 1.00 for all items and an overall reliability coefficient of 0.97, Data were analyzed using a statistical software package to calculate percentages, means, and standard deviations. Comparisons of teacher morale were conducted using t-tests and F-tests, with Scheffe's method employed for pairwise comparisons where significant differences were found. The research findings were as follows:

1. The work morale of teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office was at a high level overall ($\bar{X}$ = 4.14). Upon examining individual aspects, all aspects were rated at a high level. The aspect with the highest mean was job satisfaction ($\bar{X}$ = 4.18), followed by opportunities for advancement ($\bar{X}$ = 4.16), work environment, and the role of supervisors ($\bar{X}$ = 4.15). The aspect with the lowest mean was compensation and benefits ($\bar{X}$ = 4.07).

2. Comparisons of work morale among teachers under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area Office, categorized by work position, work experience, and school size showed statistically significant differences overall at the 0.05 level.

Keywords: A Study of Work, Morale, Teachers

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาคน พัฒนาประเทศให้มั่นคง การจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่มีสติปัญญา มีความรู้ เป็นคนดี มีความสุข มีศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้มนุษย์มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ที่เน้นการศึกษาสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะบุคลากรครูนั้นมีบทบาทหลักที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ ถ้าหากบุคลากรทางการศึกษาไม่มีขวัญกำลังใจแล้วก็ยากที่จะหวังให้เด็ก ๆ ของชาติ มีการศึกษาที่ดีด้วย ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นสภาพจิตใจที่นำมาสู่การทำงาน อย่างมีระเบียบวินัย มีความเชื่อมั่นและความตั้งใจที่จะทำงานให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้ แสดงออกให้เห็นได้ในรูปแบบของพฤติกรรม เช่น ความกระตือรือร้น ความมุ่งมั่น ความมั่นใจ ความกล้าหาญ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลผู้มีขวัญกำลังใจดี หรือมีขวัญกำลังใจมาก (สุชนันท์ พรหมจันทร์, 2566)

ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา เป็นบุคลากรที่ประสบปัญหาหลายประการ อาทิ เช่น จำนวนครูในสถานศึกษามีปริมาณที่แตกต่างกันมาก วัฒนธรรมองค์กร ระบบอาวุโส ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบราชการ ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน การประเมินวิทยฐานะ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ภาระงานเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สวัสดิการต่าง ๆ ค่าครองชีพที่สูงแต่มีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพอย่างเหมาะสมกับหน้าที่รับผิดชอบและโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รวมทั้งแรงกดดันจากการปกครองบังคับบัญชาเกิดความท้อแท้หรือหมดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงาน และมีความรู้สึกไม่ชอบงานที่ปฏิบัติ พฤติกรรมต่างๆ เช่น การขาดความกระตือรือร้นเฉื่อยชา การเข้าทำงานช้า การเลิกงานก่อนเวลา การลาพัก ลาป่วยอยู่เป็นประจำ รวมทั้งการโยกย้ายเพื่อไปทำงานในตำแหน่งอื่นทำให้มีอัตราการเข้าออกจากที่ทำงานเดิมบ่อย ๆ ของบุคคลในองค์กร แสดงให้เห็นถึงขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กร อยู่ในระดับต่ำ ต้องการได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนจากผู้บังคับบัญชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา, 2566)

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีนักวิจัยการหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โดยยึดตามแนวคิดของนักวิชาการและนักทฤษฎีหลายท่านผู้วิจัย

จึงนำแนวคิดมาสังเคราะห์องค์ประกอบจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 2) ด้านโอกาสความก้าวหน้า 3) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 4) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 5) ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา เพื่อนำตัวแปรมาเป็นกรอบวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไข ปรับปรุง วางแผน ตลอดจนการบริหารจัดการอื่นๆ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพครูและการจัดการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามตำแหน่งการปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

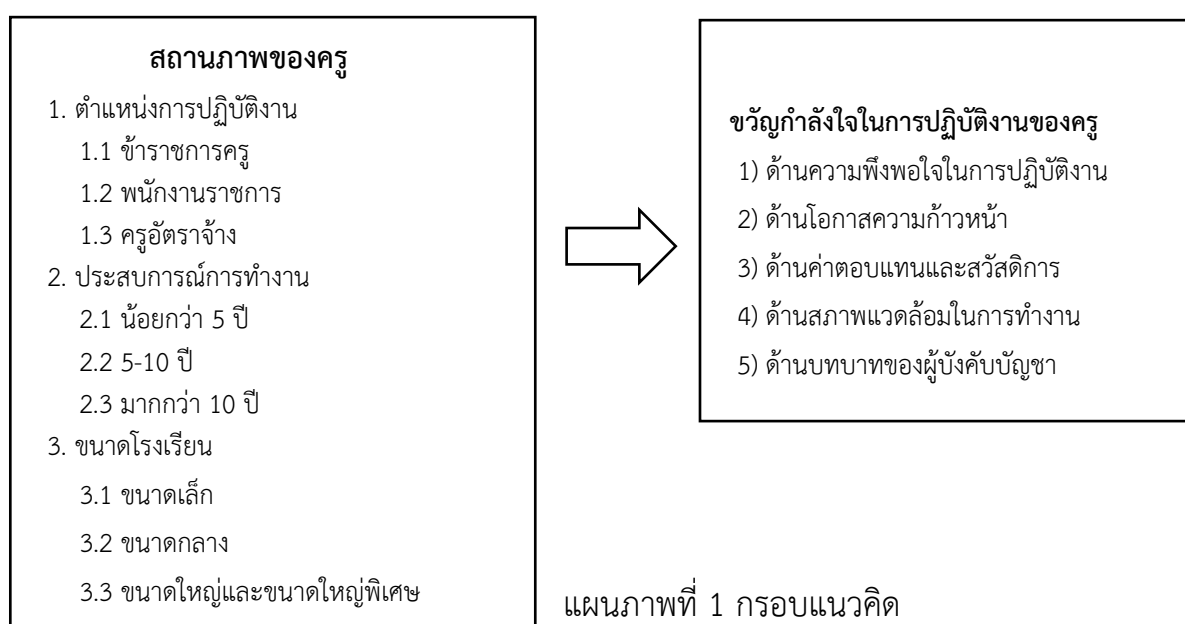
กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาโดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานจากนักวิชาการ ดังนี้ อาคม วัดโสง (2547); ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553); พิณสุดา สิริธรรังสี (2557); สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2559); เนตร์พัฒนา ยาวีราข (2560); Flippo (1961); Moore & Robet (1962); Herzberg (1964); Davis (1985); Bergeth (1999) ได้องค์ประกอบของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 2) ด้านโอกาสความก้าวหน้า 3) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 4) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 5) ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 จำนวน 3,208 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 343 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มโรงเรียนโดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน ร้อยละ 60 โดยการสุ่มตามระดับชั้นแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ได้โรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 11 โรงเรียน ขนาดกลางจำนวน 10 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 11 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 สุ่มครูผู้สอนจากโรงเรียนในแต่ละขนาด โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กสุ่มครูได้โรงเรียนละ 7 คน โรงเรียนขนาดกลางโรงเรียนละ 12 คน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษสุ่มครูได้โรงเรียนละ 14 คน

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 343 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของครู ประกอบด้วย ตำแหน่งการปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 42 ข้อ

2.2 นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและทำการปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence (IOC)) ระหว่างข้อคำถามกับคำนิยามศัพท์เฉพาะ โดยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.8-1.00 มาใช้เก็บข้อมูล

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรของ Cronbach เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เพื่อขอความร่วมมือ และขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสถานศึกษาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การจัดส่งและจัดเก็บแบบสอบถามของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ผู้วิจัยจัดส่งและเก็บรวบรวมแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Google Forms โดยรับแบบสอบถามคืนกลับมาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 343 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 วิเคราะห์สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบ t-test สำหรับเปรียบเทียบกับเกณฑ์และการทดสอบ F-test สำหรับตัวแปรที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทดสอบโดยการเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้าน

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	t	p
1. ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	4.18	0.67	มาก	18.76*	0.00
2. ด้านโอกาสความก้าวหน้า	4.16	0.66	มาก	18.28*	0.00
3. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	4.07	0.73	มาก	14.08*	0.00
4. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.15	0.72	มาก	16.28*	0.00
5. ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา	4.13	0.68	มาก	16.95*	0.00
ภาพรวม	4.14	0.62	มาก	18.82*	0.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านพึงพอใจในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านโอกาสความก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการและเมื่อทดสอบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ตามสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่า อยู่ในระดับมาก จึงใช้ t-test แบบ One Sample Test ทดสอบค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ 3.51 (μ) ปรากฏว่าค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภาพรวมและรายด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยจำแนกตาม ตำแหน่งการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม รายด้าน และค่าเฉลี่ยรายคู่ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามตำแหน่งการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู	แหล่ง ความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	10.25 139.13 149.37	5.12 .40	12.52*	0.00
2. ด้านโอกาสความก้าวหน้า	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	8.81 140.27 149.08	4.41 .41	10.68*	0.00
3. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	13.21 171.34 184.55	6.61 .50	13.11*	0.00
4. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	7.28 171.76 179.0	3.64 .51	7.21*	0.00
5. ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	5.01 153.66 158.67	2.51 .45	5.55*	0.00
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	8.53 121.60 130.23	4.26 .36	11.92*	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามตำแหน่งการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยครูที่มีตำแหน่งข้าราชการ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครูที่มีตำแหน่ง พนักงานราชการและตำแหน่งครูอัตราจ้าง

3. ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยจำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม รายด้าน และค่าเฉลี่ย รายคู่ ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู	แหล่ง ความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	0.91 146.47 149.37	1.46 0.43	3.37*	0.04
2. ด้านโอกาสความก้าวหน้า	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	3.46 145.63 149.08	1.73 0.43	4.03*	0.02
3. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	3.20 181.34 184.55	1.60 0.53	3.00	0.06
4. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	5.11 173.89 178.99	2.55 0.51	4.99*	0.00
5. ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	2.48 156.19 158.69	1.24 0.46	2.70	0.07
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	3.22 126.91 130.12	1.61 0.37	4.31*	0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ด้านโอกาส ความก้าวหน้าและด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

โดยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี และน้อยกว่า 5 ปี

4.ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา โดยจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม รายด้าน และค่าเฉลี่ยรายคู่ ดังตารางที่ 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู	แหล่ง ความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	2.70 146.67 149.37	1.35 0.43	3.13*	0.05
2. ด้านโอกาสความก้าวหน้า	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	4.96 144.12 149.09	2.49 0.42	5.86*	0.00
3. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	7.55 177.01 184.55	3.77 0.52	7.25*	0.00
4. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	5.56 173.44 178.99	2.78 0.51	5.45*	0.00
5. ด้านบทบาทของผู้บังคับบัญชา	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	3.54 155.13 158.67	1.77 0.46	3.88*	0.02
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 340 342	4.53 125.60 130.12	2.27 0.37	6.13*	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โดยครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเล็กและขนาดกลาง

อภิปรายผล

จากการศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน ได้รับโอกาสแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานของโรงเรียน การพิจารณาปรับขึ้นเงินเดือนเงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งมีความยุติธรรม การประชุมปรึกษา วางแผนงานแต่ละครั้งมีรับผิชอบมอบหมายตรงกับความรู้ความสามารถ มีความภาคภูมิใจเมื่อได้รับคำยกย่อง ชมเชย ในการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการที่ได้รับผิชอบ และมีการสนับสนุนให้การฝึกอบรม พัฒนา ให้โอกาสศึกษาหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น เพื่อความก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการบริหารงานอย่างเป็นธรรมมีความสุจริตรอบคอบใช้เหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหา มีการกระจายอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงทุกคนมีสิทธิความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อขวัญกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ไชยราช (2556) ซึ่งทำการศึกษารื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนทุกกลุ่มประสบการณ์ และในทุกขนาดโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์ (2558 : 145) ซึ่งทำการศึกษารื่อง การศึกษา ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยอง และพบว่าครู การศึกษานอกโรงเรียนมีขวัญกำลังใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรัตน์ จันทาโสม (2563) ซึ่งได้ศึกษารื่อง ขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูอัตราจ้างในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่าขวัญและกำลังใจของพนักงานราชการและครูอัตราจ้างอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน

2. การเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยจำแนกตาม ตำแหน่งการปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

2.1 ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตาม ตำแหน่งการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่มีตำแหน่งข้าราชการ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครูที่มีตำแหน่งพนักงานราชการและตำแหน่งครูอัตราจ้างตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นเพราะครูที่มีตำแหน่งข้าราชการครูมีความมั่นคงและโอกาสก้าวหน้าในอาชีพสูง มีการเลื่อนขึ้นเงินเดือน เลื่อนวิทยฐานะตามความเหมาะสม ส่วนครูที่มีตำแหน่งเป็นพนักงานราชการและครูอัตราจ้างเป็นตำแหน่งที่ยังไม่มีความมั่นคงและการก้าวหน้าในอาชีพมากนัก ครูที่ดำรงตำแหน่งนี้จะต้องทำสัญญาจ้างปีต่อปี มีการประเมินผลการปฏิบัติงานปีละ 2 ครั้ง หากไม่ประเมินหรือประเมินไม่ผ่านรัฐบาลจะไม่ต่อสัญญาการทำงาน จึงทำให้ครูที่มีตำแหน่งข้าราชการครู ย่อมมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานสูงกว่าครูที่มีตำแหน่งพนักงานราชการและครูอัตราจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์ (2558) ได้ศึกษารื่อง

การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาออกโรงเรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด พบว่า ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู การศึกษาออกโรงเรียน จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ประกิจ ขอบรู้ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่งงาน โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ รุ่งทิวา วิบูลพันธ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 พบว่า ครูที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 10 ปี และน้อยกว่า 5 ปีตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นระยะเวลาต่างกั นมีความรู้สึกได้รับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่างกัน อีกทั้งครูที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี รู้สึกได้รับความมั่นคงปลอดภัย ได้รับความคุ้มครองและความยุติธรรมองค์กรที่ปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เพียงพอเหมาะสม และได้รับความก้าวหน้าที่สูงในตำแหน่งทางวิชาการสูงขึ้น การยอมรับจากผู้บริหารและบุคคลภายนอก มากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งทิวา วิบูลพันธ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ในภาพรวม ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ วรรัตน์ จันลาโสม (2563) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูอัตราจ้างในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูอัตราจ้าง ตามความคิดเห็นของพนักงานราชการและครูอัตราจ้าง โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเล็กและขนาดกลาง ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี การจัดระบบการทำงานขององค์กร มีความเป็นระบบมากกว่า มุ่งเน้นให้ครูมีสัมพันธภาพที่ดีในสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่พร้อมต่อการปฏิบัติงานทั้งด้านการสอนและงานที่ได้รับมอบหมาย มีการจัดระบบประเมินผลอย่างสม่ำเสมอทำให้งานที่ปฏิบัติมีผลลัพธ์ที่สูงตามการปฏิบัติงาน มีความก้าวหน้าในการพัฒนาความรู้ความสามารถ มีโอกาสเข้าถึงระบบสารสนเทศที่ทันสมัยและรวดเร็ว ระบบประมวลผลจัดสรรเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก จึง

ทำให้ครูมีขวัญกำลังใจแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ไชยราช (2556) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในทุกขนาดโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลรัตน์ ชุณห์พันธ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด พบว่า ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู การศึกษานอกโรงเรียน จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสายสุนีย์ ตรีเหล่า (2561) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้สร้างผลงานอย่างเต็มความสามารถและยกย่อง ชมเชย ครูที่มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน
- 1.2 ด้านโอกาสความก้าวหน้า ผู้บริหารควรส่งเสริมประกาศเกียรติคุณ โดยการยกย่องชมเชย การให้รางวัล เพื่อเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน
- 1.3 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ผู้บริหารควรส่งเสริมสวัสดิการและค่าตอบแทนในโรงเรียนให้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพได้อย่างมีความสุข
- 1.4 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการสร้างและซ่อมแซม สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน
- 1.5 ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาเป็นไปตามขั้นตอนอย่างครบถ้วน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา
- 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2560). การจัดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กร. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ลกรุ๊ป.
- ประกิจ ขอบรู้. (2562). การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- พิณสุตา สิริธรรค์. (2557). รายงานการวิจัยและพัฒนาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รุ่งทิวา วิบูลพันธ์. (2562). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษายะลา เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วรรัตน์ จันทาโสม. (2563). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูอัตราจ้าง ใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สายสุนีย์ ตรีเหล่า. (2561). การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุชานันท์ พรหมจันทร์. (2566). การศึกษาสาเหตุความตั้งใจในการลาออกของพนักงานองค์กรรัฐวิสาหกิจ.
การศึกษาค้นคว้าอิสระการจัดการมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.
- อาคม วัดโสง. (2547). หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัย
ทักษิณ.
- อัจฉรา ไชยราช. (2556). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์. (2558). การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียน สังกัด
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด จันทบุรี ระยอง และตราด.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Bergeth, R.L. (1999). *An Experimental Study of Teacher Morale in Selected School Districts of North Dakota. Dissertation Abstracts International*, 31(2), 6293-A.
- Devis, K. & Newstrom, J.W. (1985). *Human behavior at work : Organization behavior*. New York: McGraw – Hill Book. *Districts of North Dakota. Dissertation Abstracts International*, 31(2), 6293-A.

- Flippo, E.B. (1961). *Principle of Personnel Administration*. New York: McGraw-Hill.
- Herzberg, F (1964) . *The Motivation - Hygiene Concept and Problem of Manpower: Personnel Administration* (Cleveland: World Publishing,113 - 115.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- More and Robert. (1962). How good id good morale. *Factory Management and maintenance*. 3(19), 13.

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

การศึกษาความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประเมินประกันคุณภาพ
การศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

A Study of Support Needs for AUN-QA Quality Assurance Assessment among Academic Staff
at the Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ชญานันท์ ฉิมนาคพันธุ์ : Chayanant Chimnakaphan
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Faculty of Management Science,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

การศึกษาความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประเมินประกันคุณภาพ การศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

A STUDY OF SUPPORT NEEDS FOR AUN-QA QUALITY ASSURANCE ASSESSMENT
AMONG ACADEMIC STAFF AT THE FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE, NAKHON
RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

ชญาณันท์ ฉิมนาคพันธ์¹
Chayanant Chimnakaphan¹

(Received: June 24, 2025; Revised: August 4, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประเมินประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA (2) แนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA วิธีดำเนินการวิจัย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 70 คน ใช้วิธีสุ่มจากกลุ่มประชากรตามหลักเกณฑ์ของ Taro Yamane และการสุ่มกลุ่มของคณะกรรมการประกันคุณภาพ จำนวน 29 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การสุ่มกลุ่มเป็นเครื่องมือ ผลการศึกษา พบว่า

1) ความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้ แนวทางที่ได้จากการสุ่มกลุ่มเสนอให้เน้นการอบรมเชิงปฏิบัติให้กับบุคลากร

2) แนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA ด้านการให้ความรู้แก่บุคลากร เกี่ยวกับแนวปฏิบัติของหลักสูตร การดำเนินงานตามเกณฑ์และแนวทางการสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ต้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บุคลากรดำเนินการได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลที่เป็น การสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างความตระหนักรู้ร่วมกันในหน่วยงาน จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษา, เกณฑ์ AUN – QA, ความต้องการสิ่งสนับสนุน

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา / Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Corresponding author, e-mail: chayanant.c@nrru.ac.th Tel. 064 246 5561

Abstract

This research article aims to: (1) study the support needs for facilitating quality assurance assessment in accordance with AUN-QA criteria, and (2) explore strategies for preparing for such assessments. The research employed questionnaires as the main data collection tool. The sample group consisted of 70 academic staff members from the Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, selected through random sampling based on Taro Yamane's formula. Additionally, a focus group discussion was conducted with 29 members of the quality assurance committee. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while focus group discussions were used to gather qualitative insights. Findings of the Study:

1) The overall need for support to accommodate quality assurance assessment based on AUN-QA criteria was found to be at a high level, particularly in the areas of program structure and content, teaching and learning management, and facilities. Focus group discussions suggested that practical training for academic staff should be emphasized.

2) The guidelines for preparing for AUN-QA quality assessment include providing personnel with knowledge about program implementation practices, operations in accordance with the criteria, and strategies for developing relevant activities in a unified direction. This is to ensure that personnel can carry out their responsibilities accurately. In addition, the development of essential databases, support for information technology systems, and fostering shared awareness within the organization are key factors that will lead to systematic improvement.

Keywords: Educational Quality Assurance, AUN-QA, Support Needs

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ร่วมกันพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับสถาบันอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ (คปภ.) โดยให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 “มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา” มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถาบันศึกษาต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถาบันศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด และเริ่มมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2562-2565

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2566 มาตรา 62 ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาประกาศกำหนด นั้น จึงมีประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับ

บัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อที่ 15 เรื่องการประกันคุณภาพของหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรกำหนดระบบการประกันคุณภาพของหลักสูตรตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีนโยบายที่จะยกระดับคุณภาพของหลักสูตรให้มีมาตรฐานมีความสามารถในการแข่งขันในระดับสากลและสอดคล้องกับการปรับปรุงหลักสูตรของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาแบบ Outcome Based Education (OBE) และมุ่งผลสัมฤทธิ์ Expected Learning Outcome (ELO) จึงเห็นควรสมควรมานำเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network Quality Assurance: AUN-QA) มาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2566 เป็นต้นไป ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากการประชุมกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ครั้งที่ 7/2565 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2565 จากนั้นมหาวิทยาลัยได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (พ.ศ. 2566-2570) โดยได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2565 นำไปสู่การจัดอบรมให้ความรู้กับคณาจารย์ทุกท่าน โดยใช้ชื่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร AUN-QA Implementation and Gap Analysis Version 4 ระหว่างวันที่ 19-20 ตุลาคม 2565 โดยการอบรมในรูปแบบออนไลน์ สำหรับการใช้อยู่แบบใหม่นี้จะเริ่มในปีการศึกษา 2566 เริ่มนำมาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ส่วนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะ และระดับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ยังคงดำเนินงานตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ (คปภ.) จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีหลักสูตรทั้งสิ้น 16 หลักสูตร แบ่งเป็น ปริญญาตรี 13 หลักสูตร ปริญญาโท 2 หลักสูตร ปริญญาเอก 1 หลักสูตร ดังนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนให้หลักสูตรดำเนินการจัดทำรายงานประเมินตนเองตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้หลักสูตรทั้งในเรื่องของข้อมูลที่หลักสูตรต้องการ การเตรียมทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจประเมิน และจากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประเมินประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA และจะได้ทราบความต้องการสิ่งสนับสนุนการตรวจประเมินประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA ได้ตรงตามความต้องการของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- (2) เพื่อหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจากหลาย ๆ แหล่งซึ่งพบว่ามียานวิจัยหลายงานมีผลวิจัยใกล้เคียงและสอดคล้องกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

กัญญดา อนุวงศ์, อาจรี ศุภสุธิกุล, วิญญู อยู่นิล และกรัณท์รัตน์ สุนทรพันธ์ (2561) ได้ศึกษาความคิดเห็นและการปฏิบัติของคณาจารย์ในการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในประเทศไทย พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ใช้ AUN-QA เพื่อพัฒนา

คุณภาพหลักสูตร มากกว่ามุ่งหวังการรับรองจาก AUN การใช้ระบบนี้ส่งเสริมให้อาจารย์มุ่งเน้นการจัดการศึกษาแบบเน้นผลลัพธ์และใช้วงจรคุณภาพมากขึ้น ผู้บริหารทุกระดับมีส่วนร่วมในกิจกรรมประกันคุณภาพ แต่อาจยังมีความเข้าใจและการสนับสนุนในระดับปานกลาง ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นว่า AUN-QA เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในบริบทมหาวิทยาลัยไทย และสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ความเข้าใจในหลักการ วิธีการ และบทบาทของทุกฝ่ายในระบบ AUN-QA ยังจำเป็นต้องส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การใช้ระบบนี้ประสบผลสำเร็จในระยะยาว ประเด็นสำคัญคือการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือภายในมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนระบบ AUN-QA อย่างมีประสิทธิภาพ

จารุวรรณ สอนงญาติ, กัญญดา อนุวงศ์, สุทัศน์ เหมทานนท์ และพรฤดี นิธิรัตน์ (2562) ได้ศึกษาการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาล พบว่า การประกันคุณภาพมีหลายรูปแบบที่มีองค์ประกอบแตกต่างกัน การเลือกใช้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสถาบัน ซึ่งแต่ละระบบมีจุดแข็งและจุดอ่อนต่างกัน การเลือกใช้ระบบที่เหมาะสมจึงเป็นความท้าทายเพื่อยกระดับคุณภาพหลักสูตรให้เทียบเท่าระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในสาขาพยาบาลที่ผู้รับบริการคาดหวังคุณภาพและสมรรถนะที่ตรงตามความต้องการของสังคม AUN-QA เป็นหนึ่งในทางเลือกที่ช่วยประกันคุณภาพระดับหลักสูตรในระดับสากล โดยให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ และสามารถประยุกต์ใช้กับทุกสาขาวิชา เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ส่งผลดีต่อการยกระดับคุณภาพนักศึกษาพยาบาล รวมถึงเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในระดับอาเซียน อย่างไรก็ตาม สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาความเหมาะสมของ AUN-QA กับสภาพการแข่งขันทางการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตมีสมรรถนะตรงกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง และส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของการศึกษาพยาบาลไทยในระดับนานาชาติ

ปิยวรรณ สนธิโสมพันธุ์, ทวีกา ตั้งประภา และองอาจ นัยพัฒน์ (2564) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการสารสนเทศของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตภาคกลาง พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุด ในการพัฒนาสมรรถนะ คือ ความรู้ด้านการจัดการสารสนเทศ ทักษะในการจัดการสารสนเทศ เจตคติที่ดีต่อการจัดการสารสนเทศ สาเหตุหลักของความต้องการจำเป็น ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้และทักษะด้านการจัดการสารสนเทศ ผู้บริหารเน้นผลลัพธ์ของการประกันคุณภาพมากกว่าการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร แนวทางการพัฒนา ควรเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง โดยใช้วิธีการที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น การเรียนรู้แบบกลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การตั้งคำถามเชิงบวก การให้อิสระในการเลือกวิธีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเอง สรุปว่าการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการสารสนเทศของบุคลากรสายสนับสนุนต้องเริ่มจากการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมและเน้นประสบการณ์ตรง เพื่อตอบสนองต่อบทบาทงานประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

วรรณภัทรพร สิริโพธิ์แก้ว, สมประสงค์ เสนารัตน์ และธนกร ดรกลมกานต์ (2565) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบเกณฑ์การประกันภายในเข้าสู่เกณฑ์การประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน พบว่าทั้งสองระบบมีความสอดคล้องกันในหลายองค์ประกอบ เช่น IQA ด้านการกำกับมาตรฐานและบัณฑิต สอดคล้องกับ AUN-QA ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและผลผลิต IQA ด้านนักศึกษา สอดคล้องกับ AUN-QA ด้านกลยุทธ์การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และผลผลิต IQA ด้านอาจารย์ สอดคล้องกับ AUN-QA ด้านคุณภาพของบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน IQA ด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน สอดคล้องกับ AUN-QA ด้านโครงสร้างหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนรู้ และผลผลิต ผู้วิจัยเสนอว่าหากต้องการปรับเปลี่ยนจากระบบ IQA ไปสู่ AUN-QA ควรมีการเตรียมความพร้อมในหลายด้าน ได้แก่ การปรับ

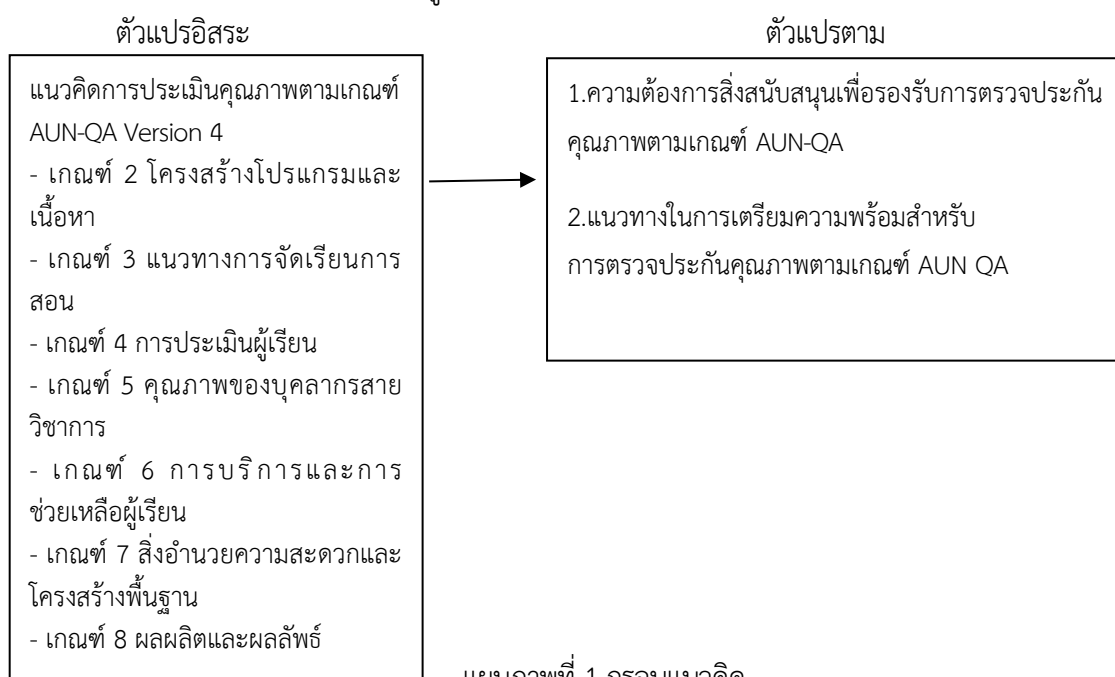
ทัศนคติของบุคลากร การจัดสรรงบประมาณ การเสริมความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน การจัดทำรายงานประเมินตนเอง (SAR) ตามเกณฑ์ AUN-QA โดยเฉพาะในช่วงที่ยังมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 สถาบันการศึกษาควรทบทวนโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และปรับรูปแบบการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

บรรณกร แซ่ลิ้ม (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพระดับหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทุกหลักสูตรอยู่ระหว่าง 3.71–3.88 ซึ่งยังไม่ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ (4.00) ทุกหลักสูตรอยู่ในระดับที่ “คุณภาพไม่เพียงพอ แต่สามารถปรับปรุงได้เล็กน้อยเพื่อให้เพียงพอ” ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพเรียงตามลำดับได้แก่ AUN 8: ผลผลิตและผลลัพธ์ AUN 7: สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน AUN 4 และ AUN 6: การประเมินผู้เรียน และการสนับสนุนนักศึกษา แนวทางการพัฒนาคุณภาพที่เสนอ: ควรกำหนดคู่เทียบเคียงที่มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าศึกษาเปรียบเทียบทั้งผลลัพธ์และกระบวนการ นำผลจากการเปรียบเทียบไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพระดับหลักสูตรของคณะต่อไป

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการประเมินคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เนื่องจากเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต ศิษย์เก่า สถานประกอบการ และแหล่งฝึกประสบการณ์ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย เช่น การจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบการประเมินตามเกณฑ์ ทั้งการประกันคุณภาพแบบเดิมและ AUN-QA ต่างเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน แต่ AUN-QA มีแนวทางที่สอดคล้องกับระดับสากลมากกว่า ดังนั้น การนำ AUN-QA version 4 มาใช้ในการประเมินระดับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ถือเป็นการยกระดับการประเมินจากรูปแบบเดิมสู่มาตรฐานสากล

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าโดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 85 คน (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรสายวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 70 คน ซึ่งได้จากการสุ่มจากกลุ่มประชากรโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ของ Taro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553) โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นคือ ร้อยละ 5 คือ

เมื่อ n หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N หมายถึง ขนาดของประชากรทั้งหมด

e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (0.05)

แทนค่า

$$n = \frac{85}{1+(85)(0.05)^2} = \frac{85}{1.21} = 70.25$$

นั่นคือ ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 70 คน

1.3 การสุ่มสุ่มกลุ่ม มีคณะกรรมการประกันคุณภาพ จำนวน 29 คน จึงมีการสัมภาษณ์ทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 2 ชุด เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ตัวเลือก และ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด 2) การสนทนากลุ่ม เป็นบุคลากรสายวิชาการที่เป็นคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ใช้วิธีการสำรวจ (Survey) ด้วยแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA จำนวน 85 คน และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 70 ชุด

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) คือ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์ผลความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA และแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประกันคุณภาพเกณฑ์ AUN-QA กับคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 29 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) คณะผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการประมวลค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัย ซึ่งมีการใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

4.1.1 การศึกษากลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติความถี่ และค่าร้อยละ ของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 และนำเสนอในรูปตารางและอธิบายผลโดยความเรียง

4.1.2 การศึกษาระดับความเห็นของบุคลากรสายวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ตัวเลือก ได้แก่

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักของตัวเลือก
เห็นด้วยมากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5
เห็นด้วยมาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3
เห็นด้วยน้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1

การกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วงดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามแบบปลายเปิดซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Quantitative Data) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

5.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

5.2 สถิติเชิงพรรณนา เป็นสถิติพื้นฐานในการอธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ การศึกษา หลักสูตร ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสอนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 74.30 บุคลากรสายวิชาการส่วนใหญ่สังกัดหลักสูตรการจัดการ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 8.60 รองลงมาคือ สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาการเงิน สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาบัญชี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล

สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว สาขาวิชาการจัดประชุมและนิทรรศการ สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและนันทนาการ บริการ และสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 เท่ากัน บุคลากรส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสอนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 16 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 62.86 รองลงมาคือ จำนวน 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.71

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการสิ่งสนับสนุนของมหาวิทยาลัยและคณะที่ควรดำเนินการ ตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน AUN-QA Version 4.0

2.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4.0 เกณฑ์คุณภาพที่ 2-8 ภาพรวม ตามตารางที่ 1 ดังนี้

สิ่งสนับสนุนตามเกณฑ์ AUN-QA ที่มหาวิทยาลัยจะต้อง ดำเนินการให้หลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
เกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา	4.77	0.57	มากที่สุด
เกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน	4.69	0.59	มากที่สุด
เกณฑ์คุณภาพที่ 4 การประเมินผู้เรียน	4.40	0.88	มากที่สุด
เกณฑ์คุณภาพที่ 5 คุณภาพของบุคลากรสายวิชาการ	4.65	0.61	มากที่สุด
เกณฑ์คุณภาพที่ 6 การบริการและการช่วยเหลือผู้เรียน	4.54	0.70	มากที่สุด
เกณฑ์คุณภาพที่ 7 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและ โครงสร้างพื้นฐาน	4.66	0.62	มากที่สุด
เกณฑ์คุณภาพที่ 8 ผลผลิตและผลลัพธ์	4.30	0.83	มาก
ภาพรวม	4.57	0.68	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า เกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา มีระดับความต้องการสิ่งสนับสนุนเพื่อรองรับการตรวจประเมินประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4.0 ของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.57) รองลงมา เกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.59) และเกณฑ์คุณภาพที่ 7 ผลผลิตและผลลัพธ์ ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

2.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4.0 เกณฑ์คุณภาพที่ 2-4 ตามตารางที่ 2 ดังนี้

สิ่งสนับสนุนตามเกณฑ์ AUN-QA ที่มหาวิทยาลัย จะต้องดำเนินการให้หลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
เกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา (Programme Structure and Content)			
1. ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรตามโรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย ให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ ครบถ้วน และ ทันสมัย	4.77	0.57	มากที่สุด
รวม	4.77	0.57	มากที่สุด

เกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน (Teaching and Learning Approach)

1. ควรมีปรัชญาทางการศึกษาที่มีความชัดเจนและสื่อสารถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.61	0.69	มากที่สุด
2. ควรมีประชุมชี้แจงแนวทางการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของคณะและหลักสูตร	4.77	0.49	มากที่สุด
รวม	4.69	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า เกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรตามโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ ครบถ้วน และทันสมัย ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.57) เกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรมีประชุมชี้แจงแนวทางการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของคณะและหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.49) และเกณฑ์คุณภาพที่ 4 การประเมินผู้เรียน มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรมีแต่งตั้งคณะกรรมการรับคำอุทธรณ์ในระดับคณะ ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.83) ตามลำดับ

2.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4.0 เกณฑ์คุณภาพที่ 5 คุณภาพของบุคลากรสายวิชาการ (Academic Staff) ตามตารางที่ 3 ดังนี้

สิ่งสนับสนุนตามเกณฑ์ AUN-QA ที่มหาวิทยาลัย จะต้องดำเนินการให้หลักสูตร		ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.	
เกณฑ์คุณภาพที่ 5 คุณภาพของบุคลากรสายวิชาการ (Academic Staff)				
1.	ควรมีการจัดทำแผนอัตรากำลังสายวิชาการและสายสนับสนุน	4.70	0.55	มากที่สุด
2.	ควรจัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยของคณาจารย์ย้อนหลัง 5 ปี	4.74	0.61	มากที่สุด
3.	ควรจัดทำฐานข้อมูลผลงานการบริการวิชาการของคณาจารย์ ย้อนหลัง 5 ปี	4.69	0.63	มากที่สุด
4.	ควรจัดทำการคำนวณ FTES ให้คณาจารย์ตามเกณฑ์ AUN -QA	4.54	0.70	มากที่สุด
5.	จัดทำสื่อ หรือ ประชุมชี้แจง หรือ คู่มือ เพื่อแจ้งบุคลากรสายวิชาการ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ สิ่งพื้นฐานที่ต้องได้รับ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และจรรยาบรรณ	4.69	0.53	มากที่สุด
6.	ควรดำเนินการติดตามและประเมินตามแผนพัฒนาบุคลากร ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้เพียงพอ	4.71	0.59	มากที่สุด
7.	จัดทำฐานข้อมูลการได้รับรางวัลของบุคลากรในระดับคณะ	4.54	0.70	มากที่สุด
รวม		4.65	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า เกณฑ์คุณภาพที่ 5 คุณภาพของบุคลากรสายวิชาการ มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรจัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยของคณาจารย์ย้อนหลัง 5 ปี ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ ควรดำเนินการติดตามและประเมินตามแผนพัฒนาบุคลากร ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้เพียงพอ ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.59) และ ควรจัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยของคณาจารย์ย้อนหลัง 5 ปี และ จัดทำสื่อ หรือ ประชุมชี้แจง หรือ คู่มือ เพื่อแจ้งบุคลากรสายวิชาการ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ สิ่งพื้นฐานที่ต้องได้รับ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และจรรยาบรรณ ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.63, 0.53) เท่ากัน ตามลำดับ

2.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4.0 เกณฑ์คุณภาพที่ 6 การบริการและการช่วยเหลือผู้เรียน (Student Support Services) ตามตารางที่ 4 ดังนี้

สิ่งสนับสนุนตามเกณฑ์ AUN-QA ที่มหาวิทยาลัย จะต้องดำเนินการให้หลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
เกณฑ์คุณภาพที่ 6 การบริการและการช่วยเหลือผู้เรียน (Student Support Services)			
1. ควรกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรมของหลักสูตร และการให้งานแก่นักศึกษา	4.51	0.78	มากที่สุด
2. ควรจัดทำระบบติดตามความก้าวหน้าการเรียนของ นักศึกษา	4.53	0.74	มากที่สุด
3. ควรกำหนดสมรรถนะของเจ้าหน้าที่สาย สนับสนุนให้ชัดเจนและประเมินผลอย่างชัดเจน	4.76	0.52	มากที่สุด
4. ควรจัดทำแบบประเมินสมรรถนะของผู้ให้บริการแก่ นักศึกษา	4.54	0.70	มากที่สุด
5. ควรจัดหาคู่เทียบผลการประเมินผลการให้บริการ นักศึกษา	4.40	0.79	มาก
รวม	4.54	0.70	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า เกณฑ์คุณภาพที่ 6 การบริการและการช่วยเหลือผู้เรียน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรกำหนดสมรรถนะของเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนให้ชัดเจนและประเมินผลอย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ควรจัดทำแบบประเมินสมรรถนะของผู้ให้บริการแก่นักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.70) และควรจัดทำระบบติดตามความก้าวหน้าการเรียนของนักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

2.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4.0 เกณฑ์คุณภาพที่ 7 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities and infrastructure) ตามตารางที่ 5 ดังนี้

สิ่งสนับสนุนตามเกณฑ์ AUN-QA ที่มหาวิทยาลัย จะต้องดำเนินการให้หลักสูตร	ระดับความคิดเห็น $\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
เกณฑ์คุณภาพที่ 7 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities and infrastructure)			
1. ควรจัดฐานข้อมูลสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนของ คณะ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อม ให้บริการแก่นักศึกษา	4.70	0.67	มากที่สุด
2. จัดทำฐานข้อมูล โครงสร้างพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	4.67	0.61	มากที่สุด
3. จัดทำฐานข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ สนับสนุนการทำงานให้กับอาจารย์และนักศึกษาใน ส่วนของคณะและมหาวิทยาลัย	4.74	0.56	มากที่สุด
4. ควรจัดทำฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและความ ปลอดภัยภายในอาคาร	4.51	0.72	มากที่สุด
5. ควรจัดทำมาตรฐานการใช้อาคาร ห้องปฏิบัติการ รวมถึงมาตรฐานความปลอดภัยในทุกส่วนของพื้นที่ ในมหาวิทยาลัย	4.64	0.61	มากที่สุด
6. ควรมีการกำหนดสมรรถนะของเจ้าหน้าที่สาย สนับสนุนให้ชัดเจนและประเมินผลอย่างชัดเจน	4.71	0.54	มากที่สุด
7. มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการประเมินการปรับปรุง คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก (ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการไอทีและบริการนักศึกษา)	4.69	0.63	มากที่สุด
รวม	4.66	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า เกณฑ์คุณภาพที่ 7 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา มีระดับความเห็น โดยภาพรวม ($\bar{X}$ =4.66, S.D.= 0.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ จัดทำฐานข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการทำงานให้กับอาจารย์และนักศึกษาในส่วนของคณะและมหาวิทยาลัย ($\bar{X}$ =4.74, S.D.=0.56) รองลงมาคือ ควรมีการกำหนดสมรรถนะของเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนให้ชัดเจนและประเมินผลอย่างชัดเจน ($\bar{X}$ =4.71, S.D.=0.54) และ ควรจัดฐานข้อมูลสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนของคณะ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมให้บริการแก่นักศึกษา ($\bar{X}$ =4.70, S.D.=0.67) ตามลำดับ

2.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ AUN-QA Version 4.0 เกณฑ์คุณภาพที่ 8 ผลผลิตและผลลัพธ์ (Output and Outcomes) ตามตารางที่ 6 ดังนี้

สิ่งสนับสนุนตามเกณฑ์ AUN-QA ที่มหาวิทยาลัย จะต้องดำเนินการให้หลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
เกณฑ์คุณภาพที่ 8 ผลผลิตและผลลัพธ์ (Output and Outcomes)			
1. ควรจัดทำฐานข้อมูลการจบการศึกษาของนักศึกษา อัตราการออกกลางคันและเวลาเฉลี่ยในการจบ การศึกษาเพื่อใช้ในการปรับปรุง ย้อนหลัง 3 ปี	4.51	0.68	มากที่สุด
2. ควรจัดทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ติดตามข้อมูลและ แจ้งเตือนการจบการศึกษาของนักศึกษา อัตราการ ออกกลางคันและเวลาเฉลี่ยในการจบการศึกษา	4.56	0.69	มากที่สุด
3. แต่งตั้งบุคลากรติดตามข้อมูลอัตราการออกกลางคัน และเวลาเฉลี่ยในการจบการศึกษา	4.29	0.85	มาก
4. ควรจัดทำฐานข้อมูลภาวะการมีงานทำของบัณฑิต ย้อนหลัง 3 ปี	4.47	0.74	มาก
5. ควรจัดทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ติดตามข้อมูลและ แจ้งเตือนข้อมูลภาวะการมีงานทำของบัณฑิต ย้อนหลัง 3 ปี	4.27	0.90	มาก
6. แต่งตั้งบุคลากรติดตามข้อมูลภาวะการมีงานทำของ บัณฑิต	4.36	0.85	มาก
7. ควรจัดทำฐานข้อมูลการทำงานวิจัยของนักศึกษา ย้อนหลัง 3 ปี	4.07	0.98	มาก
8. ควรจัดทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ติดตามข้อมูล และแจ้งเตือนข้อมูลการทำงานวิจัยของนักศึกษา	3.99	0.92	มาก
9. แต่งตั้งบุคลากรติดตามข้อมูลทำงานวิจัยของ นักศึกษา	3.96	1.06	มาก
10. ควรจัดทำฐานข้อมูลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ การบริหารหลักสูตร ย้อนหลัง 3 ปี	4.29	0.74	มาก
11. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูลความ พึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและติดตามการ ดำเนินงานหลักสูตรตามมาตรฐาน AUN QA	4.50	0.78	มากที่สุด
12. ควรจัดทำฐานข้อมูลหลักสูตร ที่มีการดำเนินการตาม มาตรฐาน AUN QA กับมหาวิทยาลัยอื่น เพื่อ เปรียบเทียบผลการดำเนินงานของหลักสูตรของเรา	4.43	0.77	มาก
รวม	4.30	0.83	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า เกณฑ์คุณภาพที่ 8 ผลผลิตและผลลัพธ์มี ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.= 0.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรจัดทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ติดตามข้อมูลและแจ้งเตือนการจบการศึกษาของนักศึกษา อัตราการออกกลางคันและเวลาเฉลี่ยในการจบการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.56, S.D.= 0.69) รองลงมาคือ ควรจัดทำฐานข้อมูลการจบการศึกษาของนักศึกษา อัตราการออกกลางคันและเวลาเฉลี่ยในการจบการศึกษาเพื่อใช้ในการปรับปรุง ย้อนหลัง 3 ปี ($\bar{X}$ =4.51,

S.D.=0.68) และควรจัดทำฐานข้อมูลภาวะการมีงานทำของบัณฑิต ย้อนหลัง 3 ปี ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.74) ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA

1. ผลการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประกันคุณภาพเกณฑ์ AUN-QA โดยใช้การสนทนากลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือ มี 2 ประเด็น ดังนี้

ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มจากคณะกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มีผลดังนี้

1.1 ด้านความรู้ คณะควรให้อบรมให้ความรู้ด้านการเขียนเล่มรายงานการประเมินตนเองตามเกณฑ์คุณภาพ AUN-QA เนื่องจากเป็นเกณฑ์ใหม่ การเขียนเล่มรายงานนั้นจึงต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ในการเขียนรายงานมาถ่ายทอดการเขียนให้รับทราบและต้องทดลองปฏิบัติจริง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการเขียนรายงานประเมินตนเองของหลักสูตร

1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ให้คณะดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ แบบฟอร์มรายงานประเมินตนเอง และจัดสรรเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่หลักสูตรขณะตรวจประเมินหลักสูตรหรือจัดเตรียมข้อมูลบางอย่างให้แก่หลักสูตร เช่น ประเมินความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิต ประเมินภาวะการมีงานทำของบัณฑิต

2. แนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประกันคุณภาพเกณฑ์ AUN-QA สามารถสรุปดังนี้

2.1 ควรดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลพื้นฐานในภาพรวมของมหาวิทยาลัย

2.2 ควรจัดทำข้อมูลนักศึกษาโดยมาจากหน่วยงานกลาง

2.3 ควรจัดประชุมบุคลากรสายวิชาการชี้แจงการดำเนินการต่าง ๆ ด้านนักศึกษาให้เข้าใจตรงกัน เช่น การชี้แจงนักศึกษาเรื่องการวัดผล การติดตามนักศึกษา ชี้แจงผลการเรียนของนักศึกษาเป็นระยะ เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท สังกัดหลักสูตรการจัดการ จำนวน 6 คน รองลงมาคือ สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาการเงิน สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาบัญชี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว สาขาวิชาการจัดการประชุมและนิทรรศการ สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและนวัตกรรมการบริการ และสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ จำนวน 5 คน เท่ากัน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสอนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 16 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยและคณะที่ควรดำเนินการตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน AUN-QA ในภาพรวมเกณฑ์ที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในมากที่สุดคือเกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา ($\bar{X}$ =4.77, S.D.= 0.57) รองลงมา เกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ =4.69, S.D.= 0.59) และเกณฑ์คุณภาพที่ 7 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X}$ =4.66, S.D.= 0.62) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในเกณฑ์แต่ละเกณฑ์มีรายละเอียดรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรายละเอียดดังนี้
เกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม ($\bar{X}=4.77$, S.D.= 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรตามโรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย ให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ ครบถ้วน และทันสมัย ($\bar{X}=4.77$, S.D.= 0.57)

เกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม ($\bar{X}=4.69$, S.D.= 0.59) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรมีประชุมชี้แจงแนวทางการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของคณะและหลักสูตร ($\bar{X}=4.77$, S.D.= 0.49)

เกณฑ์คุณภาพที่ 4 การประเมินผู้เรียน มีระดับความคิดเห็นในภาพรวม ($\bar{X}=4.40$, S.D.= 0.88) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรมีแต่งตั้งคณะกรรมการรับคำอุทธรณ์ในระดับคณะ ($\bar{X}=4.44$, S.D.= 0.83) ตามลำดับ

เกณฑ์คุณภาพที่ 5 คุณภาพของบุคลากรสายวิชาการ มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ($\bar{X}=4.65$, S.D.= 0.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรจัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยของคณาจารย์ย้อนหลัง 5 ปี ($\bar{X}=4.74$, S.D.=0.61) รองลงมาคือ ควรดำเนินการติดตามและประเมินตามแผนพัฒนาบุคลากร ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้เพียงพอ ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.59) และ ควรจัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยของคณาจารย์ย้อนหลัง 5 ปี และ จัดทำสื่อ หรือ ประชุมชี้แจง หรือ คู่มือ เพื่อแจ้งบุคลากรสายวิชาการ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ สิ่งพื้นฐานที่ต้องได้รับ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และจรรยาบรรณ ($\bar{X}=4.69$, S.D.=0.63,0.53) เท่ากัน ตามลำดับ

เกณฑ์คุณภาพที่ 6 การบริการและการช่วยเหลือผู้เรียน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ($\bar{X}=4.54$, S.D.= 0.70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรการกำหนดสมรรถนะของเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนให้ชัดเจนและประเมินผลอย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.52) รองลงมาคือ ควรจัดทำแบบประเมินสมรรถนะของผู้ให้บริการแก่นักศึกษา ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.70) และข้อควรจัดทำระบบติดตามความก้าวหน้าการเรียนของนักศึกษา ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.74) ตามลำดับ

เกณฑ์คุณภาพที่ 7 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา มีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวม ($\bar{X}=4.66$, S.D.= 0.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ จัดทำฐานข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการทำงานให้กับอาจารย์และนักศึกษาในส่วนของคณะและมหาวิทยาลัย ($\bar{X}=4.74$, S.D.=0.56) รองลงมาคือ ควรมีการกำหนดสมรรถนะของเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนให้ชัดเจนและประเมินผลอย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.54) และ ควรจัดฐานข้อมูลสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนของคณะ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมให้บริการแก่นักศึกษา ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.67) ตามลำดับ

เกณฑ์คุณภาพที่ 8 ผลผลิตและผลลัพธ์ มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ($\bar{X}=4.30$, S.D.= 0.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรจัดทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ติดตามข้อมูล และแจ้งเตือนการจบการศึกษาของนักศึกษา อัตราการออกกลางคันและเวลาเฉลี่ยในการจบการศึกษา ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.69) รองลงมาคือ ควรจัดทำฐานข้อมูลการจบการศึกษาของนักศึกษา อัตราการออก

กลางคืนและเวลาเฉลี่ยในการจบการศึกษาเพื่อใช้ในการปรับปรุงย้อนหลัง 3 ปี ($\bar{X}$ =4.51, S.D.=0.68) และ
ควรจัดทำฐานข้อมูลภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิต ย้อนหลัง 3 ปี ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.74) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้วิจัย

บุคลากรสายวิชาการมีความต้องการสิ่งสนับสนุนในระดับมาก เพื่อบริการตรวจประเมินตามเกณฑ์
AUN-QA โดยเฉพาะด้านโครงสร้างหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้ ความพร้อม
ของข้อมูลและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในจะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการดำเนินงานตามมาตรฐาน
AUN-QA

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา แนวทางความต้องการสิ่งสนับสนุนความต้องการของบุคลากรสายวิชาการ คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังนี้

ตามข้อกำหนดเกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา กำหนดให้มีการบริการประชาสัมพันธ์
หลักสูตรในรูปแบบออนไลน์และ Off Line นั้น มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของผู้ประเมิน ที่ให้ความสนใจเรื่อง
ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรตามโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ ครบถ้วน และทันสมัยเป็นอย่างมาก
เนื่องจากวิธีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีได้หลากหลายช่องทาง และควรให้คณะและมหาวิทยาลัยในภาพรวมอีกทาง
หนึ่ง

ตามข้อกำหนดเกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน กำหนดไว้ให้มีกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุน
ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้แนวคิดใหม่ ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ การคิดค้นนวัตกรรม และ
ความคิดของการเป็นผู้ประกอบการและปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็น
ของผู้ประเมิน ที่ให้ความสนใจเรื่อง ควรมีประชุมชี้แจงแนวทางการสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของ
คณะและหลักสูตร เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถทำให้การดำเนินกิจกรรมงานต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะ เป็นไปในทิศทางเดียวกันสามารถกำกับดูแลได้อย่างเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ต้องการ

ตามข้อกำหนดเกณฑ์คุณภาพที่ 7 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ จัดทำ
ฐานข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการทำงานให้กับอาจารย์และนักศึกษาในส่วนของคุณและ
มหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ สนิธิสมพันธ์ และคณะ (2564) พบว่าการพัฒนาสมรรถนะ
ด้านการจัดการระบบสารสนเทศ ทักษะในการจัดการสารสนเทศ และเจตคติที่มีต่อการจัดการสารสนเทศ ของ
บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็น

จากผลการวิจัย พบว่าความต้องการสิ่งสนับสนุนของบุคลากรสายวิชาการอยู่ในระดับมากในทุกเกณฑ์
โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา (เกณฑ์ที่ 2) การจัดการเรียนการสอน (เกณฑ์ที่ 3) และสิ่งอำนวยความสะดวก (เกณฑ์ที่ 7) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาดา อนุวงศ์ และคณะ (2561) ที่เน้นว่าความสำเร็จของ
การนำเกณฑ์ AUN-QA ไปใช้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูลและความร่วมมือจากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ ผลการสนทนากลุ่มยังตอกย้ำถึงความสำคัญของการอบรมบุคลากรและการจัดเตรียมฐานข้อมูล
โดยเฉพาะข้อมูลผลการเรียนรู้ ผลผลิตของหลักสูตร และภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความ
ต้องการระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับงานของบรรณภัทรพร สิริโพธิ์แก้ว และคณะ (2565) ที่
ชี้ให้เห็นว่าการประกันคุณภาพแบบ AUN-QA ต้องอาศัยความร่วมมือและข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัยเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้

ภาพรวมเกณฑ์ที่มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด มีข้อที่น่าสนใจควรรับดำเนินการอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย เกณฑ์คุณภาพที่ 2 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา ข้อควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรตามโรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย ให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ ครบถ้วน และทันสมัย ทางมหาวิทยาลัยและคณะควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเกี่ยวข้องกับการรับนักศึกษา หากข้อมูลไม่ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย อาจสร้างความไม่น่าเชื่อถือ แก่ บุคคลภายนอก

เกณฑ์คุณภาพที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน ข้อควรประชุมชี้แจงแนวทางการสร้างสรรค์กิจกรรม ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของคณะและหลักสูตร แต่ละคณะควรให้ความสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการพัฒนานักศึกษาด้านกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เกณฑ์คุณภาพที่ 7 โครงสร้างโปรแกรมและเนื้อหา ข้อจัดทำฐานข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ สนับสนุนการทำงานให้กับอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญ และต้องจัดการทั้งหมด เพื่อให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถใช้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ รวมถึงสามารถสนับสนุน ข้อมูลต่าง ๆ ให้หลักสูตรได้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. จัดทำแผนพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA
2. การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA

เอกสารอ้างอิง

กัญญดา อนุวงศ์, อาจรี ศุภสุธิกุล, วัชรพูน อยู่นิล และกรัณท์รัตน์ สุนทรพันธ์. (2561). ความคิดเห็นและ การปฏิบัติของคณาจารย์ในการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในประเทศไทย. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 10(20), 1-10.

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2566). สถิติจำนวนบุคลากร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.fms.nrru.ac.th/2019/index.php/personnel/mis/form>. {15 ธันวาคม 2566}.

งานประชุมกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย. (2565). รายงานการประชุมกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยครั้งที่ 7/2565 วันที่ 26 กรกฎาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

จารุวรรณ สอนงูชาติ, กัญญดา อนุวงศ์, สุทัศน์ เหมทานนท์ และพรฤดี นิธิรัตน์. (2562). ศึกษาการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาล. วารสาร ศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา, 10(20), 1-16.

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์.พรินติ้ง.
- บรรณกร แซ่ลิ่ม. (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2567). แนวทางการพัฒนาคุณภาพพระดับหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 43(1), 84-96.
- ปิยวรรณ สนิธิสมพันธ์, ทวีภา ตั้งประภา และองอาจ นัยพัฒน์. (2564). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการสารสนเทศของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคล ในเขตภาคกลาง. วารสารการวิจัยผล การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 27(1), 168-185.
- วรรณภัทรพร สิริโพธิ์แก้ว, สมประสงค์ เสนารัตน์ และ ธนกร ตรกมลกานต์. (2565). ศึกษาการเปรียบเทียบเกณฑ์การประกันภายในเข้าสู่เกณฑ์การประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน. วารสาร Journal of modern Learning Development. 7(7), 474-489.

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May–August 2025)

การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

The Academic Administration In The 21st Century Of School Administrators
Under The Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 1

ธรรกมล เกลือบกลาง, ชวลิต เกตุกระทุ่ม, วรสิทธิ์ รัตนวราหะ, จินตนา วีระปรียากร
Thankamon Kliebklang, Chavalit Katekratum, Worasit Rattanavaraha, Jintana Verapreyagoon
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1
THE ACADEMIC ADMINISTRATION IN THE 21ST CENTURY OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ธรรกมล เกลือบกลาง¹, ขวลิท เกตุกระทุม², วรสิทธิ์ รัตนวราหะ³, และจินตนา วีระปรียากร⁴
Thankamon Kliebklang¹, Chavalit Katekratum², Worasit Rattanavaraha³ and Jintana Verapreyagoon⁴

(Received: March 19, 2025; Revised: July 30, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ (2) เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำนวน 105 คน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูวิชาการ 1 คน ในสถานศึกษา รวมสถานศึกษาละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 210 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ F-test และเมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทำการเปรียบเทียบตามวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffé's Method) ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21

1-2-3-4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล / Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.
Corresponding author, e-mail: thankamon_kli@vu.ac.th

Abstract

This research article aimed to (1) study the level of academic administration in the 21st century among school administrators, and (2) compare the academic administration in the 21st century of school administrators classified by administrative experience and school size. The sample group consisted of 105 school administrators under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 1, determined using Krejcie and Morgan's sampling table. The informants included one school administrator and one academic teacher per school, totaling 210 informants. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire, with item-level Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.80 to 1.00, and overall reliability (Cronbach's alpha) of 0.98. Data were analyzed using a statistical software package to obtain frequency, percentage, mean, and standard deviation. An F-test was employed to compare the opinions of the sample group, and when significant differences of means were found, Scheffé's method was used for post-hoc comparisons.

The research findings revealed that:

1) The academic administration in the 21st century of school administrators under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 1 was overall at a high level in all aspects.

2) The comparison of academic administration in the 21st century of school administrators, classified by administrative experience and school size, showed statistically significant differences at the 0.05 level in both overall and individual aspects.

Keywords: Academic administration, School administrators, 21-century

บทนำ

บริบทที่สำคัญในการออกแบบการศึกษาในปัจจุบันคือ พลวัตการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี สังคม สิ่งแวดล้อม และการเป็นโลกดิจิทัล ที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคง และการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาจึงต้องมีการออกแบบเพื่อเพิ่มความสามารถของมนุษย์สำหรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง สุไม บิลไบ (2558) ได้กล่าวว่า การศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องได้รับการออกแบบอย่างรอบคอบและมีวิสัยทัศน์ที่ตอบสนองต่อพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 และต้องรู้จักปรับตัวเพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงทั้งบทบาทหน้าที่ บริบท สภาพแวดล้อม และสถานภาพที่ได้รับ มีความยืดหยุ่นในการทำงานและการดำรงชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นผู้นำ มีความเป็นตัวของตัวเองที่มีศักยภาพ และมีความสามารถหลากหลาย สามารถทำงานได้หลายหน้าที่และจัดสรรแบ่งเวลาได้เหมาะสมระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิต รวมถึงสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในที่ทำงานและในการใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2566 : 6)

กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา งานอื่น ๆ มีความสำคัญในลักษณะสนับสนุนงานวิชาการให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการในการบริหารงานวิชาการเพื่อปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญและมีความสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ว่าอยู่ในระดับใด และเพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 เพื่อจะได้แนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยการสังเคราะห์ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการได้ 4 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และ (4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวางแผน (Plan) 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do) 3) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) 4) ขั้นตอนการปรับปรุง (Act) ดังแผนภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

- 1) ประสบการณ์ในการบริหาร
  - (1) น้อยกว่า 5 ปี
  - (2) ตั้งแต่ 5-10 ปี
  - (3) มากกว่า 10 ปี
- 2) ขนาดสถานศึกษา
  - (1) ขนาดเล็ก
  - (2) ขนาดกลาง
  - (3) ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ

ตัวแปรตาม

การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน

และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพ (PDCA)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 142 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตามระดับชั้นแบบไม่เป็นสัดส่วน (Non-Proportional Stratified Random Sampling)

1.3 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูวิชาการ 1 คน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 รวมสถานศึกษาละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 210 คน

2. เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยประสบการณ์ในการบริหารและขนาดสถานศึกษา และ ตอนที่ 2 การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (2) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ (3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และ (4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน

2.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

2.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยาม เชิงปฏิบัติการและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence; IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

2.2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจความเที่ยงตรงมาปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำคำตอบที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และรายด้านอยู่ระหว่าง 0.89-0.94

2.2.4 นำผลการทดลองการใช้เครื่องมือเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและทำการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในข้อคำถามบางรายการให้มีความชัดเจนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นสร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และจัดทำแบบสอบถามในระบบ Google Forms และสร้าง QR-Code เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนทั้งหมดตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

3.1.3 นำข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละสถานศึกษาหาค่าเฉลี่ยเป็นข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ และวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานี้ (2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และ (4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ของบุญชม ศรีสะอาด (2560 : 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.1.4 เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารและขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้สถิติ F-test เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Sheffe's Method)

3.2 สถิติที่ใช้

3.2.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ F-test

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ในการศึกษการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 ประกอบด้วยประสบการณ์ในการบริหารและขนาดสถานศึกษา ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (n=105)

ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการบริหาร		
- น้อยกว่า 5 ปี	29	27.62
- ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	37	35.24
- มากกว่า 10 ปี	39	37.14
รวม	105	100.00
ขนาดสถานศึกษา		
- ขนาดเล็ก	43	40.95
- ขนาดกลาง	54	51.43
- ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ	8	7.62
รวม	105	100.00

จากตารางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 10 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 รองลงมา คือ มีประสบการณ์ในการบริหารตั้งแต่ 5 - 10 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 35.24 น้อยที่สุด คือ มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.62 และผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 51.43 รองลงมา คือ ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 40.95 และน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.62 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวม (n=105)

ที่	การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		การ แปลผล	ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.19	0.49	มาก	2
2	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.17	0.51	มาก	3
3	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ทางการศึกษา	4.12	0.49	มาก	4
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอน ผลการเรียน	4.31	0.42	มาก	1
รวม		4.19	0.41	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D. = 0.42) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, S.D. = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 - 4

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21	ประสบการณ์ในการบริหาร					
		น้อยกว่า 5 ปี		ตั้งแต่ 5 - 10 ปี		มากกว่า 10 ปี	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.76	0.27	4.18	0.47	4.53	0.33
2	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.74	0.34	4.22	0.46	4.46	0.45
3	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.70	0.34	4.10	0.41	4.44	0.40
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน	4.06	0.36	4.32	0.36	4.49	0.43
	ภาพรวม	3.81	0.24	4.20	0.35	4.48	0.35

จากตารางที่ 3 พบว่าการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับแรกคือ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 10 ปี ($\bar{X}=4.48$, S.D. = 0.35) รองลงมาคือ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหาร 5-10 ปี ($\bar{X}=4.20$, S.D. = 0.35) และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า 5 ปี ($\bar{X}=3.81$, S.D. = 0.24) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์
ในการบริหาร โดยภาพรวม

ประสบการณ์ในการบริหาร โดยภาพรวม	$\bar{X}$	ภาพรวม		
		น้อยกว่า 5 ปี	5 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		3.81	4.20	4.48
น้อยกว่า 5 ปี	3.81	-	0.39*	0.67*
ตั้งแต่ 5 – 10 ปี	4.20	-	-	0.28*
มากกว่า 10 ปี	4.48	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร
โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารที่มี
ประสบการณ์ในการบริหาร 5-10 ปี และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า 5 ปี และแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหาร 5-10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า
ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า 5 ปี และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ดังรายละเอียดใน
ตารางที่ 5-6

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาด
สถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารงานวิชาการ ในศตวรรษที่ 21	ขนาดสถานศึกษา					
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	3.87	0.35	4.35	0.43	4.97	0.04
2	ด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้	3.85	0.39	4.33	0.44	5.00	0.00
3	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.83	0.23	4.10	0.31	4.97	0.04
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน	4.10	0.31	4.40	0.40	5.00	0.00
	ภาพรวม	3.92	0.25	4.30	0.12	4.98	0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = 0.01) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.12) และ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.25) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม

ภาพรวม	$\bar{X}$	ภาพรวม		
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ
		3.92	4.33	4.98
ขนาดเล็ก	3.92	-	0.41*	1.06*
ขนาดกลาง	4.33	-	-	0.65*
ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ	4.98	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางและ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนางานวิชาการ เพราะงานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของสถานศึกษา คุณภาพการศึกษา และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา มีการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้ในห้องเรียนเข้ากับทักษะชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะและทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังมุ่งเน้นการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนในการวิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน ให้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และ มุ่งให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน มีนวัตกรรมการเรียนการสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนสอน และมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่ได้กำหนดกลยุทธ์ที่ 3 ซึ่งมีเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์คือ ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐาน สอดคล้องกับศักยภาพ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู และสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีระบบการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment for Learning) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ยืดหยุ่นตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Personalized Learning) สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ดาชม (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังพบว่าด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกันทำให้เห็นถึงมุมมองในการบริหารที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารมากจะมีการบริหารวิชาการในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจนและมองเห็นทิศทางในการบริหารวิชาการสู่เป้าหมายขององค์กร ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดดังที่ รุ่งชัชดาพร เวระชาติ (2566) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีประสบการณ์ในการบริหาร มีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยธิดา ธนะกิตติเมธา (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่าผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนัญญา คมสัน (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเป็น

เพราะการบริหารวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของแต่ละสถานศึกษามีบริบทในการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษจะมีการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กซึ่งอาจเป็นเพราะจำนวนบุคลากรในการทำงานมากกว่า มีงบประมาณในการสนับสนุนจากภาครัฐมากกว่า และมีความเข้มแข็งของเครือข่ายสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้การบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557) ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 และสรุปข้อเสนอแนะในการพัฒนาไว้ว่าในด้านการบริหารจัดการ ต้องสร้างระบบความรับผิดชอบต่อระบบการศึกษาควรปรับเปลี่ยนระบบการสนับสนุน โดยคำนึงถึงความจำเป็น โรงเรียนที่ขาดแคลนมาก ย่อมควรได้รับการช่วยเหลือมาก การจัดการศึกษาควรเป็นไปในแนวทางกระจายอำนาจ วางระบบการบริหารจัดการที่สมดุล สร้างโอกาสให้กับท้องถิ่น แต่ต้องมีการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพจากส่วนกลางในการจัดระบบการบริหารจัดการภายในกระทรวงศึกษาธิการด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการวางแผน กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ที่เน้นการพัฒนาด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ในการกำหนดนโยบาย และวางแผนปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาของสถานศึกษา

1.2 ควรมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรับทราบถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 เช่น ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบต่อไป

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรเข้ามาให้การสนับสนุนและสร้างเครือข่ายจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ เข้าดูแล ช่วยเหลือในการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เชิงประเมิน หรือเชิงคุณภาพ เพื่อที่จะได้ข้อมูลในการพัฒนาที่ละเอียดมากขึ้น

2.2 ควรพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปิยธิดา ณะกิตติเมธา. (2565). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2566). การบริหารงานวิชาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในวิถีชีวิตใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เทมการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมชาติ. (2562). รายงานสรุปผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศประจำปี 2562. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ.
- _____. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ.
- สุไม ปิลิป. (2558). สมรรถนะ ทักษะ และบทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21. เอกสารประกอบการสอนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ บทบาทครูในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยฝึกหัดครู, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อนัญญา คมสัน. (2564). ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.
- อมรรัตน์ ดาคม. (2565). การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *Journal of Modern Learning Development*. 7(6), 172-183.

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

การใช้สติปัญญา 4 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว
Using the Four Foundations of Mindfulness to Strengthen Family Relationships

นายอลงกรณ์ รักษาพรหมณ์, พระครูวินัยธรวุฒิชัย ชยวุฑฺโฒ
Alongkorn Rugsapram, Phrakhruvinaithorn Wutthichai Chayawuddho
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

การใช้สติปัฏฐาน 4 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว USING THE FOUR FOUNDATIONS OF MINDFULNESS TO STRENGTHEN FAMILY RELATIONSHIPS

นายอลงกรณ์ รักษาพรหมณ์¹, พระครูวินัยธรวุฒิชัย ชยวุฒโท²
Alongkorn Rugsapram¹, Phrakhru Vinaithon Wutthichai Chayawuttho²

(Received: February 3, 2025; Revised: August 6, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นศึกษาการใช้สติปัฏฐาน 4 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว เนื่องจากว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสุข ความเข้าใจ ความอบอุ่น รวมถึงการพัฒนาอารมณ์และจิตใจของสมาชิกในบ้าน ปัญหาหลักของครอบครัวในปัจจุบัน คือการขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นแนวคิดการนำสติปัฏฐาน 4 ซึ่งประกอบด้วย การมีสติระลึกอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับกาย เวทนา จิต และธรรม มาช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้กับครอบครัว จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความตระหนักรู้ในความรู้สึกรับรู้ของตนเองและความรู้สึกรับรู้ของบุคคลอื่นทั้งแก่บุคคลในครอบครัวและบุคคลภายนอก เพื่อให้เรามีสติในการฟังและพูดคุยกับบุคคลอื่น จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้สติปัฏฐาน 4 ช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในอารมณ์และความคิดของตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมการสื่อสารและการตอบสนองอย่างเข้าใจและเมตตา นำไปสู่การพัฒนาตนเองและชีวิตที่มีความหมายยิ่งขึ้น อันเป็นรากฐานสำคัญของความสัมพันธ์ในครอบครัว ช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความเข้าใจและความผูกพันในครอบครัว โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ครอบครัวเผชิญกับปัญหาการขาดการสื่อสารอย่างลึกซึ้ง การเจริญสติอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดความสงบภายในครอบครัว นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ : การสื่อสาร, ความเข้าใจ, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, สติปัฏฐาน 4

Abstract

This academic article focuses on the application of the Four Foundations of Mindfulness (Satipatthana) in strengthening family relationships. A healthy family relationship is a crucial factor contributing to happiness, mutual understanding, warmth, and the emotional and mental development of family members. One of the major challenges families face today is the lack of effective communication and mutual understanding. Therefore, the concept of

¹⁻² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย / Faculties of education, Mahamakut Buddhist University
Corresponding Author, E-mail: alongkorn.rug@student.mbu.ac.th

applying the Four Foundations of Mindfulness which include mindfulness of the body (kaya), feelings (vedana), mind (citta), and mental objects (dhamma) becomes vital in fostering family relationships. These practices help cultivate awareness of one's own feelings and the feelings of others, both within and outside the family, enabling more mindful listening and speaking. The study reveals that practicing the Four Foundations of Mindfulness enhances emotional and cognitive awareness, promotes understanding and compassionate communication, and leads to greater self-development and a more meaningful life. This forms the foundation of healthy family relationships by reducing conflicts, increasing empathy, and strengthening emotional bonds, particularly in modern times when families often face a breakdown in deep communication. Consistent mindfulness practice fosters inner peace within the family, paving the way toward stable and sustainable long-term relationships.

Keywords: Communication, Understanding, Family Relationships, Four Foundations of Mindfulness

บทนำ

สติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาสติและปัญญาเพื่อการเข้าใจธรรมชาติของชีวิตอย่างแท้จริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสติและปัญญาให้รู้เท่าทันสภาพจิตใจและร่างกายของตนเอง ช่วยให้เรามีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสภาพความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดทุกข์และเพิ่มสุขในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยการเจริญสติใน 4 ด้าน ได้แก่ กายานุปัสสนา (การรู้กาย) เวทนานุปัสสนา (การรู้เวทนา) จิตตานุปัสสนา (การรู้จิต) และธรรมานุปัสสนา (การรู้ธรรม) จึงเป็นการฝึกฝนจิตใจที่สามารถนำไปปรับใช้ในทุก ๆ ด้านของชีวิต ตั้งแต่การทำงาน การใช้ชีวิตครอบครัว การเข้าสังคม ช่วยให้เราสามารถเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีสติและปัญญา ดังนั้นในบริบทของครอบครัวการสร้างการเข้าใจและการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่นเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี การมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวช่วยให้เรามีที่พึ่งพาและกำลังใจในยามที่เราต้องการ ไม่ว่าจะเป็นความรัก ความอบอุ่น หรือการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเริ่มต้นจากการสื่อสารที่เปิดกว้างและตรงไปตรงมา การฟังซึ่งกันและกัน และเข้าใจความรู้สึกของแต่ละฝ่ายเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความพยายามจากทุกฝ่าย การนำสติปัฏฐาน 4 มาปรับใช้ในชีวิตครอบครัว เมื่อสมาชิกในครอบครัวสามารถฝึกฝนการเจริญสติและมีความตระหนักรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ จะสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ด้วยความสงบและมีสติ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเข้าใจกันมากขึ้น ทำให้เรามีความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ การใช้สติปัฏฐาน 4 ในครอบครัวจึงไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาตนเอง แต่ยังเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้แข็งแกร่งและมั่นคงยิ่งขึ้น

วิปัสสนากัมมัฏฐาน

ความหมายของวิปัสสนากัมมัฏฐาน

คำว่า กัมมัฏฐาน จัดเป็นการฝึกอบรมทางด้านจิตใจ เพราะคำว่า กัมมัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งแห่งการทำงานหรือการกระทำ (อง.ฉก.อ. (บาลี) 3/107/157) หมายความว่า ที่ตั้งของความเจริญอุตสาหะที่เรียกว่า การปรารถนาความเพียร หมายถึง รูปธรรมมีอารมณ์คือวงกตเป็นต้นและนามธรรมมีการเจริญกตเป็นต้น อีกนัยหนึ่ง กัมมัฏฐาน คือ การกระทำอันเป็นที่ตั้งของความสุกพิเศษ เพราะเป็นที่ตั้งของความสุกในฌาน และมรรคผล

วิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามความเป็นจริง (ที.ปา. (ไทย) 11/352/242, ม.มุ.อ. (บาลี) 2/192) ได้แก่ หลักหรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งตามความเป็นจริงในชั้น 5 ว่า เป็นสภาวะที่ไม่เที่ยง(อนิจจัง) เป็นทุกข์ หนได้ยาก (ทุกขัง) เป็นสภาวะที่ไม่ใช่บุคคล ตัวตน เราเขา บังคับบัญชาไม่ได้เรียกว่า วิปัสสนา (อง.จตุก.อ. (บาลี) 2/254/447) ดังพระพุทธพจน์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม 2 อย่างเหล่านี้เป็นเหตุให้เกิดปัญญา ธรรม 2 อย่างนั้นได้แก่อะไรบ้าง ได้แก่ สมณะ 1 วิปัสสนา 1” (อง.ทุก. (ไทย) 20/173/90)

ความสำคัญของการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน

คำสอนของพุทธศาสนาเป็นเพียงการนำกฎความจริงของธรรมชาติมาบอกเท่านั้น พระพุทธเจ้าไม่ใช่ผู้สร้างกฎหรือผู้บังคับผู้คนให้ต้องทำตามกฎ พระองค์เป็นเพียงมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งที่ยพยายามสั่งสมบำเพ็ญบารมีมาแล้วนับแสนโกฏิตศวรรษ (วิสุทธชนวิลาสินี (บาลี) 1/120) จนได้ตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงรู้แจ้งในกฎเกณฑ์ทั้งปวงของธรรมชาติว่า สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีอะไรเป็นสาเหตุ ดังปรากฏหลักฐานให้ศึกษาในจุฬามณีวิภังคสูตร (ม.อ. (ไทย) 14/294/353) และทรงรู้ว่ามีวิธีการอย่างไรบ้างจึงจะหลุดพ้นไปจากกฎเกณฑ์ทั้งปวงของธรรมชาติได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ตถาคตจะอุบัติขึ้นหรือไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ชาติ นั้น คือ ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคตรู้แจ้งว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง” ครั้นรู้แล้วและเข้าถึงแล้วจึงนำมาบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง .. สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์..ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา” (อง.ทุก. (ไทย) 20/137/385) และตรัสว่า “เพราะชาติเป็นปัจจัยขรามรณะจึงมีตถาคตเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ตาม ชาติอันนั้นคือ ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ความที่มีสิ่งนี้เป็นปัจจัยของสิ่งนี้ ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคตรู้แจ้งและเข้าถึงธรรมนั้นแล้ว ครั้นรู้แจ้งและเข้าถึงแล้วจึงนำมาบอก แสดง บัญญัติกำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่าย และกล่าวว่า ‘เธอทั้งหลายจงดูเถิด’ ...เพราะอวิชชาเป็นปัจจัยสังขารจึงมีตถาคตเกิดขึ้นก็ไม่เกิดขึ้นก็ตาม ชาติ นั้นคือ ความตั้งอยู่ตามธรรมดาความเป็นไปตามธรรมดา ความที่มีสิ่งนี้เป็นปัจจัยของสิ่งนี้ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคตรู้แจ้งธรรมนี้ ครั้นรู้แจ้งแล้วจึงบอกแสดงบัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก กล่าวว่า ‘เธอทั้งหลายจงดูเถิด’ (ส.นิ. (ไทย) 16/20/34)

สติปัฏฐาน 4

พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงหลักการเจริญสติปัฏฐาน 4 ไว้หลายแห่งในพระสูตรต้นตปิฎก แต่พระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้อย่างเต็มรูปแบบเรียกว่า “มหาสติปัฏฐานสูตร” ตามที่มีปรากฏในทีฆนิกายมหาวรรค ซึ่งได้รวบรวมหลักการวิธีการและอานิสงส์ของการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามแนวทางสติปัฏฐานไว้อย่างสมบูรณ์

อิธ ภิกขเว ภิกขุ กาเย กายานุปสสี วิหริติ อาตปปี สมปชาโน สติมา, วินยเย โลเก อภิขณาโหมนสสั เวทนาสุ เวทนานุปสสี วิหริติ อาตปปี สมปชาโน สติมา วินยเย โลเก อภิขณาโหมนสสั จิตเต จิตตานุปสสี วิหริติ อาตปปี สมปชาโน สติมา วินยเย โลเก อภิขณาโหมนสสั ฌเมสสุ ฌมานุปสสี วิหริติ อาตปปี สมปชาโน สติมา วินยเย โลเก อภิขณาโหมนสสั (ที.ม. (บาลี) 10/273/325)

หลักของสติปัฏฐาน 4 โดยย่อก็คือให้มีความเพียร รู้สีกตัว ระลึกรู้ในกาย เวทนา จิต ธรรม ละความยินดียินร้าย โดยดูที่กายหรือดูที่ใจหรือฝึกตามรูปแบบแนวหนึ่งก็ได้ เมื่อปฏิบัติอย่างถูกหลักแล้ว เกิดความรู้สึกตัวดูกาย ดูใจเกิดปัญญาเห็นตามความเป็นจริง (สุกัร ทุมทอง, 2552 : 70-74)

สติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมใน สติปัฏฐานสูตร หรือ มหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรสำคัญในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่ชาวกรุงชนบท ชื่อว่ากัมมาสัทธัมมะ ว่าหนทางนี้เป็นที่ไปอันเอก เพื่อ บรรลุธรรมที่ถูกต้อง เพื่อทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน เมื่อพิจารณาจากพระพุทธพจน์ตอนเริ่มพระสูตร อาจกล่าวได้ว่า หลักการในพระสูตรนี้ เป็นหลักแนวปฏิบัติตรงที่เน้นเฉพาะเพื่อการรู้แจ้ง (อรรถกถา ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาสติปัฏฐานสูตร, อรรถกถาพระไตรปิฎก, 2552) คือให้มีสติพิจารณากำกับดูสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็น เท้าทันตามความเป็นจริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) โดยไม่ให้ถูกรอบงำไว้ด้วยอำนาจ กิเลสต่างๆ โดยมีแนวปฏิบัติ คือ พิจารณากาย เวทนา จิตและธรรม ในมหาสติปัฏฐานสูตรได้แสดงเรื่อง เกี่ยวกับสติปัฏฐาน 4 ไว้อย่างละเอียด โดยแบ่งแสดงออกเป็นข้อๆ เรียกว่า “ปพพะ” (ปัพพะ, บรรพพะ, ข้อ, แบบ) โดยในพระบาลีใช้คำว่า “อปัจ” (อะปัจจะ - อีกอย่างหนึ่ง) เป็นเครื่องหมายในการแบ่งสติปัฏฐาน 4 ลง ไปอีก รวมทั้งสิ้น 21 บรรพพะ เริ่มที่อานาปานบรรพพะ และไปสิ้นสุดที่สัจจบรรพพะ โดยเรียงตามพระพุทธพจน์ ได้ดังต่อไปนี้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2557)

1. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (ที.ม. (ไทย) 10/374-379/302-313) คือ การมีสติกำหนดพิจารณา กาย ให้เห็นกายในกาย เห็นตามความเป็นจริงของกาย เช่น เป็นเพียงการประชุมกันของเหตุปัจจัยอันมีธาตุ 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ หรือเป็นของสกลปรกฏกุศลโสโครกโดยการพิจารณาส่วนต่างๆ ของร่างกายเพื่อให้เกิดนิพพิทาอันเป็น การระงับหรือดับดับตนหาแลอุปาทานโดยตรง (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555 : 98-101) มีทั้งหมด 6 หมวดคือ

(1) อานาปานะปัพพะ คือหมวดลมหายใจเข้าออก มีการระลึกรู้ในลมหายใจเข้า ลมหายใจออก

(2) อิริยาบถปัพพะ คือหมวดอิริยาบถ มีการระลึกรู้ในอิริยาบถทั้ง 4 คือการเดิน ยืน นั่ง และนอน

(3) สัมปชัญญะปัพพะ คือหมวดสัมปชัญญะ มีการระลึกรู้ในอิริยาบถน้อยใหญ่ของตน อาทิเช่น การถอยกลับ การเหลียวดู การเหยียด การนุ่งห่ม การกิน การดื่ม การเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด การนิ่ง การขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ด้วยสัมปชัญญะ 4 คือ สาทกสัมปชัญญะ รู้ชัดว่ามีเป็น ประโยชน์สัปปายะสัมปชัญญะ รู้ชัดว่ามีความสัปปายะ โจรสัมปชัญญะ รู้ชัดว่าเป็นโจรเป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะ เอื้อต่อกุศลธรรม และอสมโมหสัมปชัญญะ รู้ชัดโดยไม่หลง

(4) ปฏิกูลปัพพะ คือหมวดสิ่งปฏิกูล มีการพิจารณาเห็นกายในกายโดยเป็นที่รวมของ สิ่งปฏิกูลทั้งหลาย เช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น

(5) ธาตุปัพพะ คือหมวดธาตุ มีการพิจารณาเห็นกายในกายโดยเป็นที่รวมกันของธาตุ 4 คือ ธาตุ ดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม

(6) นวสีวลิกปัพพะ คือหมวดป้า 9 มีการพิจารณาเห็นกายในกายโดยความเป็นซากศพที่ตายมาแล้ว 1 วันบ้างหรือ 3 วัน หรือเกินกว่า 1 ปี หรือซากศพที่กระดูกผุเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยแล้ว ซึ่งผู้ปฏิบัติ

เป็นผู้พิจารณาเห็นภายในภายในภายนอก ทั้งความเกิดความดับและเพ้ออาศัยเจริญปัญญา เพื่อเจริญสติเท่านั้น และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลก (ม.ม. (ไทย) 12/106/102-109)

2. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (เวทนาบรรพ) (ที.ม. (ไทย) 10/380/313-314) คือ การมีสติกำหนดพิจารณาเวทนาหรือการเสพรสอารมณ์ที่บังเกิดให้เห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลาย

3. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน (จิตตบรรพ) ((ไทย) 10/381/314-315) คือการเห็นจิตในจิต หรือสติระลึกรู้เท่าทัน หรือพิจารณาจิต (จิตสังขาร)

4. อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ((ไทย) 10/382-403/316-338) คือการมีสติกำหนดพิจารณาธรรมหรือสิ่งต่างๆ ที่บังเกิดแก่ใจเป็นอารมณ์ ทั้งที่เป็นกุศลหรืออกุศล หลักของสติปัฏฐาน 4 โดยย่อคือให้มีความเพียรรู้สึกตัวระลึกรู้ในกาย เวทนา จิต ธรรมละความยินดี ยินร้าย โดยดูที่กายหรือดูที่ใจหรือฝึกตามรูปแบบแนวทางหนึ่งก็ได้ เมื่อปฏิบัติอย่างถูกหลักแล้ว เกิดความรู้สึกตัว ดูกาย ดูใจ เกิดปัญญาเห็นตามความเป็นจริง (สุกัร ทุมทอง, 2552 : 70-74)

สรุป สติปัฏฐาน 4 คือการตั้งสติพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต แบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ กายานุปัสสนา คือการพิจารณาร่างกาย, เวทนานุปัสสนา คือการพิจารณาความรู้สึก, จิตตานุปัสสนา คือการพิจารณาจิตใจ, และธรรมานุปัสสนา คือการพิจารณาธรรมะหรือสภาวะธรรม การฝึกสติปัฏฐาน 4 ช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและส่งเสริมให้เกิดปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและสมดุล

การเสริมสร้างความสัมพันธ์

การเสริมสร้างความสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาและความเป็นอยู่ของชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำได้ผ่านหลายวิธี เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การให้ความร่วมมือและการสร้างความไว้วางใจในหมู่สมาชิกในสังคม หนึ่งในวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มีการศึกษาในประเทศไทยคือการใช้การสนทนาและการมีปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ การสนทนาที่เปิดเผยและตรงไปตรงมามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและลดความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นได้ (ศรีสมบัติ, 2563)

การมีความสัมพันธ์ที่ดีสามารถส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ การสื่อสารที่เปิดเผย ความไว้วางใจ และการสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง การวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในประเทศไทยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน ตัวอย่างเช่น การศึกษาของสุภาวดี ศรีสวัสดิ์ (2563) พบว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของบุคคล ในทางปฏิบัติการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในประเทศไทยสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการทำงานกลุ่มในชุมชน การจัดงานเทศกาลท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มาพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น การทำบุญ การร่วมมือกันในงานสาธารณประโยชน์ และการจัดงานประเพณีท้องถิ่น ก็เป็นวิธีการที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมชาย & วรณา, 2564)

การสร้างความไว้วางใจถือเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ การสร้างความไว้วางใจสามารถทำได้โดยการรักษาสัญญา การแสดงความซื่อสัตย์ และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (ปราณี, 2565)

สร้อยตระกูล ธรณนานะ (2525 : 22--23) เสนอหลักทั่ว ๆ ไปในการสร้างความพันธ์กับบุคคลไว้ดังนี้

(1) มีความจริงใจ ความจริงใจต่อผู้อื่นนับว่าเป็นหลักการขั้นพื้นฐานข้อแรกสำหรับผู้ที่ยากมีมนุษย์สัมพันธ์ เพราะเป็นการแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจที่มีต่อผู้อื่นทั้งทางด้านการพูดและการกระทำมิใช่เป็นการเสแสร้งใช้กุศโลบาย (manipulation) หลอกใช้ผู้อื่นเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน หรือ กระทำให้ผู้อื่นเสียหาย

(2) มีความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น การให้ความรักแก่ผู้อื่นจะทำให้เขาเกิดความอบอุ่นใจ มั่นคง และปลอดภัย ซึ่งหากเรามีความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่นมากเท่าใด เราก็จะยิ่งมีความอดทน ต่อข้อบกพร่องของเขาได้มากเท่านั้น เพราะใน โลกแห่งความเป็นจริง ทุกคนมีโอกาที่จะทำผิดพลาดได้ทั้งสิ้น จึงควรให้อภัยกัน

(3) รู้จักจริงใจกับผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่นเป็นเรื่องจำเป็นต่อการสร้างมิตรภาพ ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และอยากช่วยให้ความปรารถนาของเขาบรรลุผล หรือไม่ก็ช่วยให้กำลังใจแก่เขา การเรียนรู้จิตใจผู้อื่น จะปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะของการเอาใจเขามาใส่ใจเราได้อย่างลึกซึ้งและเป็นธรรมชาติ นักมนุษยสัมพันธ์มีควรทำตนเป็นบุคคลที่เอาแต่ใจตัวเองเป็นหลัก แต่ควรมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น นึกถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นบ้าง

(4) มีมารยาทสังคม การประพฤติตนทั้งกายกิริยา วาจา ใจ ได้อย่างสอดคล้องกับกาลเทศะและบุคคล ถือเป็นมารยาททางสังคมที่บุคคลควรเรียนรู้และบุคคลจะรู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความช่างสังเกต และการไวต่อความรู้สึก (Sensitive) เป็นสำคัญ นอกจากนี้ บุคคลยังจำเป็นต้องศึกษาถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ปทัสถานของบุคคลในแต่ละสังคมเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพราะแต่ละสังคมย่อมยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันไป ทำให้คนในสังคมนั้นนั้น ๆ มีวิธีการดำเนินชีวิตที่ต่างไปจากบุคคลในสังคมอื่น และการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวจะช่วยให้เราเป็นผู้มีมารยาทสังคมได้อย่างแบบยล

(5) ความเป็นกันเองกับผู้ที่เราพบเห็นหรือสมาคมด้วย การเข้าหาบุคคลอื่นก่อนด้วย อธิยาศัยไมตรี อาจเริ่มจากการยิ้มทักทาย พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป โดยการเขียนชื่อบุคคลได้ถูกต้องด้วยน้ำเสียงที่ฟังบอกลถึงความเป็นมิตร จะสร้างความรู้สึกเป็นกันเองกันเป็นอย่างดี ในการพูดคุยกัน ควรสร้างบรรยากาศให้สนุกสนานแม้จะเป็นเรื่องหน้าที่การงานก็ตามอย่าให้เคร่งเครียดตลอดเวลา ควรมีลูกเล่นลูกฮาบ้างในบางครั้ง และจงจำไว้ว่า อย่าทำตัวเป็นผู้พูดฝ่ายเดียวจงเป็นผู้ฟังที่ดีโดยคอยกระตุ้นให้ผู้อื่นได้มีโอกาสพูดคุยบ้าง การนำเสนอแนวทางดังกล่าวในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไม่เพียงแต่ช่วยให้ชุมชนมีความสามัคคีมากขึ้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวอีกด้วย

สรุป การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคล เป็นการสร้างความเชื่อถือในคุณค่าของบุคคล ตลอดจนการสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน เห็นความสำคัญของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มองโลกในแง่ดีและยอมรับว่าทุกสิ่งทุกอย่างแก้ไขได้ นอกจากนี้การพูดที่ดีก็เป็นส่วนสำคัญในการสร้างสัมพันธ์ที่ดี

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

ความสัมพันธ์กับครอบครัวหมายถึงกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มคนพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยอาจเกิดขึ้นในบริบทของครอบครัว เพื่อนฝูง คู่รัก หรือในที่ทำงาน ความสัมพันธ์มีความสำคัญเพราะมันช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความเชื่อถือ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตที่มีความสุขและประสบความสำเร็จ

ในบริบทของครอบครัว ความสัมพันธ์ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสามารถพึ่งพาอาศัยและสนับสนุนกันได้ เมื่อครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี จะส่งผลให้สมาชิกมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Smetana, 2011) ซึ่งมีระดับความสัมพันธ์ ดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก เป็นความสัมพันธ์พื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของเด็ก การสื่อสารที่ดีระหว่างพ่อแม่และลูกสามารถเสริมสร้างความมั่นใจและความรู้สึกปลอดภัย (Bowlby, 1988)

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะสังคมและการแก้ปัญหา พี่น้องสามารถเป็นเพื่อนและคู่แข่งในเวลาเดียวกัน (Dunn, 2002)

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ความสัมพันธ์นี้เป็นฐานสำคัญของครอบครัว การสนับสนุนและความเข้าใจระหว่างคู่สมรสมีผลต่อความสุขในครอบครัว (Gottman & Silver, 1999)

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ย่าตายายกับหลาน ปู่ย่าตายายมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและคุณค่าภายในครอบครัว ความสัมพันธ์นี้สามารถเป็นแหล่งความรักและการสนับสนุนเพิ่มเติม (Cherlin & Furstenberg, 1986)

(5) ความสัมพันธ์ระหว่างญาติห่าง ๆ แม้ว่าจะไม่ใกล้ชิดเท่าคนในบ้าน การรักษาความสัมพันธ์กับญาติห่าง ๆ ช่วยขยายเครือข่ายสังคมและสร้างความมั่นคงทางอารมณ์เพิ่มเติม (Rossi & Rossi, 1990) การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวต้องการความพยายามและความเข้าใจจากทุกฝ่าย การสื่อสารอย่างเปิดเผยและการให้เกียรติกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุขและเข้มแข็ง

สำหรับเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ที่ดีสามารถช่วยให้เกิดความสนิทสนมและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การมีเพื่อนที่ดีสามารถเป็นแหล่งที่มาของความสุขและช่วยลดความเครียดได้ (Hartup & Stevens, 1997) สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายระดับตามความใกล้ชิดและความสำคัญของความสัมพันธ์ โดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็นดังนี้

(1) เพื่อนรู้จัก (Acquaintances) เป็นระดับความสัมพันธ์ที่มีการพบปะหรือรู้จักกันโดยบังเอิญหรือจากสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การทำงานร่วมกัน หรือการเรียนในชั้นเรียนเดียวกัน แต่ไม่มีความลึกซึ้งหรือความใกล้ชิดมากนัก (Rawlins, 2009)

(2) เพื่อนทั่วไป (Casual Friends) ในระดับนี้มีการพบปะและพูดคุยกันมากขึ้น โดยอาจจะมีกิจกรรมร่วมกันหรือความสนใจที่คล้ายคลึงกัน แต่ยังไม่มีความผูกพันลึกซึ้ง (Fehr, 1996)

(3) เพื่อนสนิท (Close Friends) ความสัมพันธ์ในระดับนี้จะมี ความลึกซึ้งและความใกล้ชิดมากขึ้น มีการแบ่งปันเรื่องราวส่วนตัวและความรู้สึกต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนซึ่งกันและกันในสถานการณ์ที่ยากลำบาก (Pahl, 2000)

(4) เพื่อนที่ดีมาก (Best Friends) เป็นระดับความสัมพันธ์ที่มีความผูกพันมากที่สุด มักจะมีความไว้วางใจและการสนับสนุนอย่างเต็มที่ รวมถึงประสบการณ์ชีวิตที่แบ่งปันกันมานาน (Bagwell & Schmidt, 2011)

ในด้านของความสัมพันธ์คู่รัก มีความสำคัญในเรื่องของการสื่อสารที่ดี ความเข้าใจ และการให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของอีกฝ่าย การมีความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งสามารถช่วยให้เกิดความพึงพอใจและความมั่นคงในชีวิต (Gottman & Silver, 1999) โดยทั่วไปแล้วการแบ่งระดับความสัมพันธ์นี้มีพื้นฐานมาจากความเข้มแข็งของความผูกพันและความมุ่งมั่นระหว่างคู่รัก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ความสัมพันธ์แบบเพื่อน เริ่มต้นจากการเป็นเพื่อนที่มีความเข้าใจและความสนใจร่วมกัน อาจมีการสนับสนุนซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ

(2) ความสัมพันธ์แบบโรแมนติกเบื้องต้น มีการเริ่มต้นของความรู้สึกโรแมนติกและความสนใจซึ่งกันและกันในเชิงชู้สาว อาจมีการออกเดทและใช้เวลาร่วมกัน

(3) ความสัมพันธ์แบบผูกพัน เป็นระดับที่คู่รักมีความผูกพันทางอารมณ์และมีความรู้สึกมั่นคงต่อกัน มักมีการพูดคุยเกี่ยวกับอนาคตและการวางแผนร่วมกัน

(4) ความสัมพันธ์แบบคู่ชีวิต เป็นระดับสูงสุดที่คู่รักมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ชีวิตร่วมกันในระยะยาว มักมีการแต่งงานหรืออยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว

ส่วนในที่ทำงาน ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาสามารถส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การมีความสัมพันธ์ที่ดีสามารถส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม (Robbins & Judge, 2013) ความสัมพันธ์ในที่ทำงานสามารถแบ่งออกเป็นหลายระดับตามความลึกซึ้งและลักษณะของความสัมพันธ์ ดังนี้

(1) ระดับพื้นฐาน (Basic Level) เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความร่วมมือในระดับพื้นฐานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ

(2) ระดับความร่วมมือ (Collaborative Level) ความสัมพันธ์นี้มีการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น อาจรวมถึงการวางแผนและการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งต้องการความเชื่อถือและความเข้าใจที่ดีระหว่างบุคคล

(3) ระดับเพื่อนร่วมงาน (Collegial Level) เป็นความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นจากการทำงานร่วมกันจนเกิดเป็นมิตรภาพ มีการสนับสนุนและให้กำลังใจกันในงานและชีวิตส่วนตัว

(4) ระดับที่ปรึกษา (Mentorship Level) ในระดับนี้ ความสัมพันธ์จะเน้นไปที่การให้คำปรึกษาและการพัฒนาอาชีพ โดยมีบุคคลหนึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือโค้ชให้กับอีกคนหนึ่ง

(5) ระดับความเป็นผู้นำ (Leadership Level) ความสัมพันธ์นี้เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการมีอิทธิพลในที่ทำงาน โดยผู้ที่มีบทบาทเป็นผู้นำต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและผลักดันให้ทีมงานไปในทิศทางที่ตั้งใจไว้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงานไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น แต่ยังส่งเสริมบรรยากาศที่น่าอยู่และเพิ่มความพึงพอใจในงานของพนักงานด้วย

ดังนั้น ความสัมพันธ์ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่ดี แต่ยังเกี่ยวข้องกับการแสดงความเข้าใจและความเคารพต่อผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพสามารถส่งผลดีต่อทุกด้านของชีวิต และเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมที่มีความสุขและประสบความสำเร็จ (Duck, 1994)

สรุป ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็มีความสำคัญมาก เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งที่มาของการสนับสนุนทางอารมณ์และการดูแลเอาใจใส่ ความรักและความเข้าใจระหว่างสมาชิกครอบครัวช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงในชีวิต การสื่อสารที่ดีและความร่วมมือกันทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การแบ่งปันช่วงเวลาดีๆ และการเอาชนะอุปสรรคไปด้วยกันจะเสริมสร้างความผูกพัน และสุดท้าย การเคารพและให้เกียรติกันเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

อุปสรรคและวิธีแก้ไขในการใช้สติปัญญา 4

การปฏิบัติสติปัญญา 4 ซึ่งได้แก่ การพิจารณาภายในกาย, เวทนาในเวทนา, จิตในจิต, และธรรมในธรรม นั้นอาจเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ โดยอุปสรรคที่พบบ่อยไม่ว่าจะเป็น ความไม่ตั้งใจหรือความฟุ้งซ่านของจิตใจ, การยึดติดกับความรู้สึกหรืออารมณ์, ความคิดและความปรารถนาที่ไม่สิ้นสุด, การเข้าใจธรรมะที่ยังไม่ชัดเจน แต่ละอุปสรรคสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีที่เหมาะสม ดังนี้

(1) ความฟุ้งซ่านของจิตใจ การจดจ่อกับปัจจุบันขณะอาจถูกขัดขวางด้วยความคิดที่ฟุ้งซ่าน วิธีแก้ไขคือการฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มความมั่นคงของจิตใจ และการใช้เทคนิคการหายใจลึกๆ เข้าช่วยให้อาการสงบ การฝึกสมาธิเป็นการฝึกที่สามารถทำให้จิตใจสงบและลดความฟุ้งซ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากทำเป็นประจำจะช่วยให้จิตใจมีความมั่นคงและมีสมาธิมากขึ้น (Smith, 2022)

(2) ความเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจ การฝึกสติปัฏฐานเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความพยายามและความอดทน ผู้ปฏิบัติอาจรู้สึกเบื่อหน่าย วิธีแก้ไขคือการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและการมองเห็นประโยชน์ระยะยาวของการฝึกฝน การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้คุณมีทิศทางและแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่างๆ (Locke & Latham, 2002)

(3) ความเจ็บปวดทางกายหรือการไม่สบายตัว เมื่อพิจารณาภายในกาย อาจเกิดความเจ็บปวดหรือความไม่สบาย วิธีแก้ไขคือการปรับเปลี่ยนอิริยาบถหรือใช้หมอนรองนั่งเพื่อความสบายมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้การพิจารณาความรู้สึกเจ็บปวดเป็นโอกาสในการฝึกสติ การลุกขึ้นยืนและเดินไปมาทุกๆ 30 นาทีสามารถช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการนั่งนาน (Tudor-Locke et al., 2015)

(4) การตีความผิดหรือความเข้าใจคลาดเคลื่อน บางครั้งผู้ปฏิบัติอาจเกิดความสับสนในแนวทาง วิธีแก้ไขคือการศึกษาพระธรรมคำสอนเพิ่มเติมหรือปรึกษาครูบาอาจารย์ผู้มีประสบการณ์ การศึกษาในเชิงลึกจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Smith, 2022)

(5) ความคาดหวังสูงเกินไป การคาดหวังผลลัพธ์ที่รวดเร็วอาจนำไปสู่ความผิดหวัง วิธีแก้ไขคือการยอมรับความเป็นจริงว่าเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา และการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะนำไปสู่ความก้าวหน้าในที่สุด

การฝึกยอมรับความจริงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจและความสุขในชีวิต การยอมรับความจริงหมายถึงการเข้าใจและยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตโดยไม่พยายามปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยง การยอมรับสามารถทำให้เราจัดการกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและลดความเครียด การยอมรับความจริงสามารถช่วยให้เราสร้างชีวิตที่มีความหมายและพบกับความพึงพอใจในชีวิตที่มากขึ้น การเรียนรู้ทักษะการยอมรับเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาทางจิตวิทยาและความสุขในระยะยาว (Hayes, 2006)

สรุป การปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและต้องการความตั้งใจอย่างสูง เมื่อเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ จากการฝึกฝน ทางออกที่ได้กล่าวมาจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถก้าวข้ามปัญหาเหล่านั้นและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและการมีความยืดหยุ่นทางจิตใจจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถพัฒนาความสงบและความสุขในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ที่จะยอมรับความจริงและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ในการสร้างชีวิตที่เต็มเปี่ยมด้วยความหมายและความพึงพอใจในระยะยาว การเผชิญอุปสรรคเหล่านี้ด้วยความเข้าใจและการปรับตัวที่เหมาะสม จะช่วยให้การปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

การใช้สติปัฏฐาน 4 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวเป็นวิธีที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างความเข้าใจและความใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ กายานุปัสสนา หรือการพิจารณาร่างกาย ช่วยให้เราระหนักถึงการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด เช่น การแสดงออกทางกายและการสัมผัสที่สามารถสื่อถึงความรักและการสนับสนุน เวทนานุปัสสนา หรือการพิจารณาความรู้สึก ช่วยให้เรามีความเข้าใจในความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ทำให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางอารมณ์ของกันและกันได้อย่างเหมาะสม จิตตานุปัสสนา หรือการพิจารณาจิตใจ ช่วยให้เราเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการอารมณ์และสติปัญญาในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง และธรรมานุปัสสนา หรือการพิจารณาธรรมะ ช่วยให้เรามีทัศนคติที่ดีต่อความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในชีวิตครอบครัว การฝึกฝนสติปัฏฐาน 4 อย่างต่อเนื่องและจริงจังจะช่วยให้ครอบครัวสามารถเผชิญกับปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจและการสนับสนุนที่ดี ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2555), ธรรมะภาคปฏิบัติ 1, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปราณี, พ. (2565). ความไว้วางใจและความสัมพันธ์ในสังคมไทย. วารสารจิตวิทยาและสังคม, 9(3), 112-125.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2552) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki/>. {7 มกราคม 2568}
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, (2557), มหาสติปัฏฐานสูตร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki/มหาสติปัฏฐานสูตร>. {7 มกราคม 2568}
- ศรีสมบัติ, ก. (2563). การสื่อสารและความสัมพันธ์ในชุมชน. วารสารการพัฒนาสังคม, 5(1), 34-45.
- สมชาย, ว., & วรณา, น. (2564). การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน. วารสารการบริหารการพัฒนาชุมชน, 3(2), 67-78.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2525). หลักมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาวดี ศรีสวัสดิ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วารสารจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์, 26(1), 25-40.
- สุภีร์ ชุมทอง. (2552). สติปัฏฐาน 4 : เส้นทางตรงสู่พระนิพพาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์จำกัด.
- อรรถกถา ทีฆนิกาย. (2552). มหาวรรค มหาสติปัฏฐานสูตร, อรรถกถาพระไตรปิฎก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/> {7 มกราคม 2568}
- Bagwell, C. L., & Schmidt, M. E. (2011). Friendships in Childhood and Adolescence. New York: Guilford Press.
- Bowlby, J. (1988). A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development. Basic Books.

- Cherlin, A. J., & Furstenberg, F. F. Jr. (1986). *The New American Grandparent: A Place in the Family, A Life Apart*. Basic Books.
- Duck, S. (1994). *Meaningful relationships: Talking, sense, and relating*. Sage.
- Dunn, J. (2002). *Sibling Relationships*. Harvard University Press.
- Fehr, B. (1996). *Friendship Processes*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. Bantam Books.
- Gottman, J. M., & Silver, N. (1999). *The seven principles for making marriage work*. Three Rivers Press.
- Hartup, W. W., & Stevens, N. (1997). Friendships and adaptation in the life course. *Psychological Bulletin*, 121(3), 355-370.
- Hayes, S. C., Luoma, J. B., Bond, F. W., Masuda, A., & Lillis, J. (2006). Acceptance and commitment therapy: Model, processes and outcomes. *Behaviour Research and Therapy*, 44(1), 1-25.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705.
- Pahl, R. (2000). *On Friendship*. Cambridge: Polity Press.
- Rawlins, W. K. (2009). *The Compass of Friendship: Narratives, Identities, and Dialogues*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2013). *Organizational behavior*. Prentice Hall.
- Rossi, A. S., & Rossi, P. H. (1990). *Of Human Bonding: Parent-Child Relations Across the Life Course*. Aldine de Gruyter.
- Smetana, J. G. (2011). *Adolescents, families, and social development: How teens construct their worlds*. Wiley-Blackwell.
- Smith, J. (2022). Techniques for Mindfulness and Breathing Exercises. *Mindfulness Journal*, 12(3), 45-48.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119–135.
<https://doi.org/10.1037/0033-295X.93.2.119>
- Tudor-Locke, C., Schuna, J. M., Jr., Barreira, T. V., Mire, E. F., & Katzmarzyk, P. T. (2015). Improving the public health relevance of adults' accelerometer-determined activity: A new metric. *Medicine and Science in Sports and Exercise*.

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May-August 2025)

หลักธรรมอริปไตย 3 เพื่อการประยุกต์ใช้สำหรับบริหารทางการศึกษา

The Principle Of Three Supremacy For Applies
To Educational Administration

ภูเมศร์ ศักดิ์จันทร์, พระครูวินัยธรวุฒิชัย ชัยวุฑฺโฒ
Phumet Sakchan, Phrakhruvinaithorn Wutthichai Chayawuddho
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

หลักอริปไตย 3 เพื่อการประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารทางการศึกษา THE PRINCIPLE OF THREE SUPREMACY FOR APPLIES TO EDUCATIONAL ADMINISTRATION

ภูเมศร์ ศักดิ์จันทร์¹ พระครูวินัยธรวุฒิชัย ชยวุฒโฒ²
Phumet Sakchan¹, Phrakhruvinaithorn Wutthichai Chayawuddho²

(Received: February 12, 2025; Revised: July 20, 2025; Accepted: August 23, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นศึกษาหลักอริปไตย 3 เพื่อการประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารทางการศึกษา จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า หลักอริปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสและสอนเกี่ยวกับการเป็นผู้นำ นักปกครอง หรือนักบริหาร ซึ่งประกอบด้วยธรรม 3 ประการ คืออัตตอธิปไตย เป็นความมีตนเป็นใหญ่ซึ่งนึกถึงตน คำนึงถึงฐานะ เกียรติศักดิ์ศรี หรือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญพึงใช้แต่ในขอบเขตที่เป็นความดี ส่วนโลกาธิปไตยเป็นความมีโลกเป็นใหญ่โดยยึดถือเอาเสียงหรือกระแสหรือความนิยมของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ และธัมมาธิปไตยเป็นความมีธรรมเป็นใหญ่ซึ่งการตัดสินใจโดยยึดเอาความถูกต้องเป็นระบบที่มีความเที่ยงธรรมและมีมาตรฐานสำหรับทุกฝ่าย ตลอดจนการประยุกต์นำหลักอริปไตย 3 ไปสู่การบูรณาการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารทางการศึกษาโดยผู้บริหารสามารถนำหลักอริปไตยมาใช้บริหารงานและจัดการเชิงกลยุทธ์ภายในองค์กร ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการพัฒนามนุษย์ทำให้เกิดองค์ความรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพทำให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นของคนในองค์กรและสังคม

คำสำคัญ : การบริหาร, การศึกษา, พระพุทธศาสนา, อริปไตย 3

ABSTRACT

This academic article aims to study the principles of the three supremacy for application in educational administration. The study found that the principles of supremacy according to Buddhist teachings, as taught by the Buddha, relate to leadership, governance or administration. These principles consist of three components: The first, autonomy supremacy:

¹⁻² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช /Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkarat Campus.

*Corresponding author: E-mail: wattchai.pet@mbu.th

this refers to self-governance, focusing on oneself, considering one's status, dignity, or self-interest as important, and should be used only within the bounds of goodness. The second, worldly supremacy: this pertains to the dominance of worldly opinions, where the voices, trends, or popularity of the majority are considered significant. And the third, dharma supremacy: this represents the principle of having righteousness as the priority, making decisions based on correctness, with a system that is fair and has standards for all parties involved. Including the application of the three supremacy to integration for use in educational administration, where administrators can use the principles of supremacy to manage and strategically manage within the organization, which affects the human development process, creating knowledge and self-development to the fullest potential, resulting in peace and prosperity for people in the organization and society.

Keywords: Administration, Education, Buddhism, The Three Supremacy

บทนำ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งสำคัญที่อยู่คู่กับชีวิตมนุษย์ในทุกระดับ โดยเมื่ออยู่ตามลำพังแต่ละคนก็จะมีธรรมประจำตนและเมื่ออยู่ร่วมกันเป็นบ้านเป็นเรือนก็มีธรรมะสำหรับบ้านเรือน เพื่อให้ผู้ปกครองบ้านเรือนได้ปฏิบัติและเป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็นแก่ตนเอง บ้านเรือน บ้านเมือง และโลก ฉะนั้นแล้วพระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตของมนุษย์จึงแยกออกจากกันไม่ได้ ซึ่งพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในหลายด้าน ทั้งด้านพระพุทธศาสนาเป็นพลังที่สร้างบูรณาการของสังคม ซึ่งเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคม ตลอดจนช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมและความเป็นชาติ ด้านพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดแนวทางความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และด้านพระพุทธศาสนามีหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติ ปัญหาทางศีลธรรม และเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (พระมหาจรรยา จันทสาโร (ลินลา), 2552)

โดยทั้งนี้การนำหลักธรรมของอริยปทัสส 3 เพื่อทำให้เกิดขึ้นในตนและสังคมเพื่อความสงบสุขร่มเย็นของสังคมนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครอง ด้านการใช้ชีวิต และด้านการบริหารทางการศึกษา ทั้งนี้ทั้งนี้ในการประยุกต์ใช้หลักอริยปทัสสในทางการศึกษาการบริหารทางการศึกษาและการจัดการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนามนุษย์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ โดยผู้บริหารสามารถนำหลักอริยปทัสสในทางโลก ในส่วนของอำนาจอริยปทัสสทางกฎหมายและหลักอริยปทัสสในทางธรรม โดยอรรถาธิบายไปปรับใช้ในการบริหารแนวคิดทฤษฎีและการประยุกต์ใช้หลักอริยปทัสส 3 เพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของหลักอริยปทัสส 3 ซึ่งประกอบด้วยอรรถาธิบาย โลกอริยปทัสส และธัมมาธิปไตย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นหลักทางพุทธที่มนุษย์ควรนำไปยึดใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ตลอดจนการนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติในหน้าที่การงานด้านต่างๆ ทั้งด้านการบริหารการปกครองและด้านการบริหารทางการศึกษา ซึ่งทุกๆการนำยึดมั่นและนำไปปฏิบัติจะส่งผลให้มนุษย์และสังคมเกิดความสงบสุขและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขเกิดการช่วยเหลือดูแลและพึ่งพากันของสังคมตลอดไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้การประยุกต์นำหลักธรรมของอริปไตย 3 ไปสู่การบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะทางด้านการบริหารการศึกษาและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแบบอย่างการบริหารงานในองค์กรและดำเนินชีวิตให้เกิดความเป็นอริปไตย

หลักอริปไตย 3

คำว่า อริปไตย หมายถึง ความเป็นใหญ่ โดยในทางการปกครองนั้นเป็นอำนาจอิสระสูงสุด (sovereignty) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความเป็นรัฐในปัจจุบัน ซึ่งจะขาดเสียมิได้ โดยพระพุทธเจ้าได้นำคำนี้มาอธิบายให้เป็นความหมายของการปฏิบัติธรรมของภิกษุ แต่ก็สามารถนำมาอธิบายในเชิงการปกครองได้ ดังนั้น อริปไตย มาจากคำว่า อริปไตยยะ ซึ่งแปลว่า การคุ้มครองที่ยิ่งใหญ่ โดยศัพท์ที่ว่านี้มาจาก อริ ปา ติ มารวมกัน โดย คำว่า อริ แปลว่า ยิ่งใหญ่ ส่วนคำว่า ปา แปลว่า คุ้มครอง และคำว่า ติ เป็นปัจจัยมีความหมายเป็นเพียงให้ศัพท์ที่ว่ามานี้ เป็นนามรวมทั้งหมดได้ศัพท์ว่า อริปัตติแล้วแผลงเป็น อริปไตยยะ และสุดท้ายก็กลายมาเป็น อริปไตย โดยความเป็นใหญ่นี้เป็นความหมายที่กว้างเกินไป และในพระไตรปิฎกเพียงระบุคำว่าอริปไตยไว้ก็เป็นลักษณะของการตั้งกรอบในเรื่องแนวคิดที่เน้นถึงหมวดธรรมเป็นหลักเท่านั้น (ทวี ผลสมภพ, 2534)

ส่วนความหมายของอริปไตย ตามความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนั้นแปลว่า อำนาจอิสระของรัฐที่จะใช้บังคับบัญชาภายในอาณาเขตของตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และจันทิมา เกษแก้ว ได้ให้ความหมายของคำว่า อริปไตย โดยแท้ที่จริงต้องเพิ่มคำว่า “อำนาจอิสระ” เข้าไปอีกคำหนึ่งเพื่อให้ความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อรวมคำทั้งสองเข้าด้วยกันจึงได้คำว่า อำนาจอริปไตย ซึ่งหมายถึงอำนาจอิสระในการปกครองประเทศ ไม่มีอำนาจอิสระอื่นใดในรัฐอยู่เหนืออำนาจอริปไตยหรือใหญ่กว่าอีกแล้วเพราะถือว่าอำนาจอริปไตยเป็นอำนาจอิสระแห่งรัฐ โดยรูปแบบที่พระพุทธเจ้าทรงประทานอำนาจอริปไตยให้แก่สงฆ์หรือมอบความเป็นใหญ่หรือให้สงฆ์เป็นผู้ใช้อำนาจอริปไตยแทนนั้นนับว่าเป็นการกระจายอำนาจอิสระให้กับกลุ่มภิกษุหรือสงฆ์หาได้มอบให้กับภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเข้ามาบริหารจัดการโดยเด็ดขาด ไม่แต่บางครั้งในการทำภารกิจบางประการ กลุ่มสงฆ์อาจมอบอำนาจอิสระให้กับตัวแทน หรือมอบให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งมาทำหน้าที่ก็ได้ (จันทิมา เกษแก้ว, 2540)

ตลอดจนในส่วนความหมายของอริปไตยตามหลักการรูปแบบการปกครอง ซึ่งคือ ความเป็นใหญ่ โดยตรงกับคำในภาษาบาลีว่า “อริปไตยยะ” หรือที่เราใช้ว่า “อริปไตย” ในด้านการเมืองเรามีการปกครองกันหลายรูปแบบ ถ้าเป็นการปกครองที่ถือคนคนเดียวเป็นใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือระบอบเผด็จการก็ตาม เรียกว่า “เอการิปไตย” คือ การปกครองที่มีคนคนเดียวเป็นใหญ่ ซึ่งถ้าหากการปกครองนั้นเป็นการปกครองที่เป็นคณะบุคคลร่วมกันปกครอง อำนาจมีได้อยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่หากขึ้นอยู่กับคณะบุคคล ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะต้องประชุมปรึกษากันก่อนว่าจะทำอะไร ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ การปกครองแบบนี้เราเรียกว่า “คณาธิปไตย” คือ การปกครองที่ถือคณะบุคคลเป็นใหญ่ โดยจะมีบุคคลคณะหนึ่งที่ผินีกกำลังกันรักษาอำนาจอริปไตยไว้อย่างเหนียวแน่น

นอกจากนี้ความหมายของ อริปไตย แปลว่า ผู้เป็นใหญ่ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าใหญ่เหนือเทวดาชั้นอินทร์พรหมที่ไหน แต่เป็นใหญ่ในแง่เป็นอิสระ เพราะตัวเองช่วยตัวเองได้ ยังแถมรัฐบาลได้เก็บภาษีรายได้จากผลประโยชน์ที่เราแสวงหาได้ด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นเราก็เป็นใหญ่ คนทั้งหลายมารวมกลุ่มกันเข้าเรียกว่า ประชา เมื่อประชาชนพวกนี้มีแต่ผู้เป็นใหญ่ อันนี้เป็นแผนการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองจึงรวมเป็นคำว่า ประชาธิปไตย (พระมหาจรรยา จันทสโร (ลินลา), 2552)

โดยนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักอธิปไตยตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ความเป็นใหญ่ ความเป็นผู้มีอำนาจ เช่น ในพระพุทธศาสนาในยุคแรกๆ พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีอำนาจอธิปไตย คือ มีอำนาจในการออกกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติในการยึดถือปฏิบัติสำหรับพระสาวก เรียกว่า พระธรรมวินัย ทั้งนี้ในการใช้อำนาจพระองค์ก็ได้ทรงใช้โดยพลการ แต่ทรงอาศัยเหตุที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุในการบัญญัติพระวินัย โดยมีอำนาจในการบริหาร เช่น พระพุทธเจ้าทรงจัดองค์กรสงฆ์ขึ้นเพื่อความสามัคคีและความสงบเรียบร้อยดีงามของหมู่คณะในการอยู่ร่วมกันของสงฆ์ และอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดี เช่น เมื่อพระสาวกรูปใดกระทำความผิด พระพุทธเจ้าจะทรงตรัสเรียกมาตักเตือนหน้าสงฆ์แล้วทรงลงโทษ พร้อมทั้งทรงบัญญัติ กฎ ระเบียบ ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ (พระอริการสายแพร กตปุญโญ และเจื้อจันท์ วังทะพันธ์, 2564)

ในส่วนความหมายของอธิปไตยตามหลักพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรมนั้น หมายถึง ความเป็นใหญ่หรือภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่ (dominant influence; supremacy) โดยกล่าวว่าผู้เป็นอัคราธิปกพึงใช้สติให้มาก, ผู้เป็นโลกาธิปกพึงมีปัญญาครองตนและรู้พินิจ, ผู้เป็นธรรมาธิปกพึงประพฤติให้ถูกหลักธรรม และผู้เป็นหัวหน้าหมู่ เป็นนักปกครอง พึงถือธรรมาธิปไตย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2548)

ทั้งนี้สรุปได้ว่าความหมายอธิปไตยนั้น สามารถแบ่งได้ถึง 2 ลักษณะ คือ 1) หลักอธิปไตย (การปกครอง) ความหมายในแง่ของการปกครองซึ่งเป็นความเป็นใหญ่ การคุ้มครองที่ยิ่งใหญ่ หรืออำนาจสูงสุดที่จะใช้บังคับบัญชาจะสามารถบังคับหรือควบคุมได้ และ 2) หลักอธิปไตย (พุทธศาสตร์) ความหมายในแง่ของพุทธศาสนาคือการที่มีผู้เป็นใหญ่หรือความเป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติในการยึดถือปฏิบัติในการยึดถือปฏิบัติสำหรับพระสาวก พร้อมทั้งทรงบัญญัติกฎและระเบียบเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่ทั้งหมดก็กล่าวถึงการมีอำนาจ มีความเป็นใหญ่และสามารถคุ้มครองรักษาปกป้องซึ่งกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ไว้ได้

แนวคิดและความเป็นมาของหลักอธิปไตย 3

แนวคิดเกี่ยวกับหลักอธิปไตยโดยทั่วไปมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตย (sovereignty) มีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งหมายถึงไม่สามารถจะมองเห็นได้หรือสัมผัสได้เหมือนกับองค์ประกอบอื่นของรัฐ สำหรับความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยนั้นถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของวิชารัฐศาสตร์สมัยใหม่ โดยความคิดได้มีการกล่าวถึงการมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายและการมีความสัมพันธ์กับนานาชาติสำหรับอำนาจอธิปไตยเป็นที่ยอมรับว่าเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองของรัฐ ซึ่งทำให้รัฐมีอำนาจบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย และมีอำนาจในดำเนินกิจการระหว่างประเทศ และเนื่องจากอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดดังกล่าว จึงไม่มีอำนาจอื่นใดภายในรัฐที่จะมาอยู่เหนืออำนาจอธิปไตย เพราะถ้ามีอำนาจใดมาจำกัดอำนาจอธิปไตยแล้ว อำนาจอธิปไตยนั้นก็จะเป็นอำนาจอีกต่อไป และในขณะเดียวกันอำนาจที่มาจำกัดนั้นก็จะเป็นอำนาจอธิปไตยใหม่ขึ้นแทน (พระมหาวรยา จันทสาโร (ลินลา), 2552)

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ระบุเอาไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 ว่า “อำนาจ อธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) อำนาจนิติบัญญัติ 2) อำนาจบริหาร และ 3) อำนาจตุลาการศาล โดยอำนาจทางนิติบัญญัติคือ อำนาจในการออกกฎหมายเพื่อใช้ในการปกครองประเทศตามหลักทั่วไปผ่านทางรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยประชาชนได้เลือกตั้งนำมาซึ่งความอยู่ดีกินดีของประชาชนตลอดจนความมั่งคั่งของประเทศ นอกจากนี้อำนาจทางการบริหาร คือ อำนาจซึ่งคณะรัฐมนตรีและข้าราชการทั้งหลายใช้ในการบริหารและปกครองประเทศตามกฎหมายซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นมา ส่วนอำนาจตุลาการหรืออำนาจ

ศาล คือ อำนาจในการตัดสินคดีความข้อขัดแย้งต่างๆระหว่างบุคคลกับบุคคล และบุคคลกับรัฐตามกฎหมาย นิติบัญญัติไว้ตราขึ้นมา

จากจุดเริ่มต้นจึงถือได้ว่าหลักอธิปไตยมาจากการรวมตัวกันของคนในสังคมขนาดเล็ก โดยมีครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด และพัฒนามาเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆจนกลายเป็นชุมชนทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในอาณาเขตอันเดียวกัน ในดินแดนที่แน่นอนและมีรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอธิปไตยและความเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐอื่นๆ โดยที่รัฐก็ถูกจัดตั้งขึ้นด้วยเจตนารมณ์ของมนุษย์เองที่ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเพื่อความดีงามของการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นจึงเห็นว่าอธิปไตยหรืออำนาจอธิปไตยได้เกิดขึ้นมาพร้อมๆกับการเริ่มก่อตั้งรัฐ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย

ส่วนแนวคิดของหลักอธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท สามารถแบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1) หลักอธิปไตยในธรรม และ 2) หลักอธิปไตยในวินัย (พระมหาจรรยา จนทสโร (ลินลา), 2552) โดยในเบื้องต้นจะกล่าวถึงหลักอธิปไตยในธรรม ซึ่งหลักในข้อนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน โดยคนเรานิยมอยู่กันเป็นหมู่เป็นคณะเป็นสังคม และคนในสังคมนั้น ก็ประกอบด้วยสมาชิกทุกเพศทุกวัย อาจจะมีแตกต่างกันทั้งทางด้านฐานะหน้าที่การงาน อุปนิสัย ความรู้ และความประพฤติ ซึ่งมีทั้งคนดีและคนเลว มีทั้งคนแข็งแรงและคนอ่อนแอ โดยหากไม่มีการปกครองหรือไม่มีผู้ใช้อำนาจในการปกครองจะส่งผลทำให้สังคมสับสนวุ่นวาย ไม่มีระเบียบวินัย และมีการกดขี่ข่มเหงกัน เกิดการเอาเปรียบกันตามใจชอบ จึงต้องมีการปกครองและระเบียบในการปกครองเพื่อควบคุมดูแลสังคมให้มีความเรียบร้อยและเกิดความสงบสุข หากมองถึงเรื่องการปกครองโดยที่รัฐทุกรัฐจะต้องมีผู้ปกครองที่คอยควบคุมดูแล และรักษาความสงบสุขของคนภายในรัฐ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการปกครองในระบบใดก็ตาม โดยผู้ปกครองและผู้บริหารถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้รัฐและทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐได้รับความสุข ฉะนั้นถ้ามีผู้ปกครองและผู้บริหารที่ดี มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม ก็จะทำให้รัฐนั้นมีชื่อเสียง สง่างาม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ราชาเป็น สง่าแห่งแคว้น”

ดังนั้นผู้ปกครองจึงต้องดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้นำประชาชนจะคอยเฝ้าดูและถือเอาเป็นแบบอย่าง ถ้าผู้ปกครองหรือผู้นำสามารถนำไปถูกทางส่งผลให้ประชาชนก็ทำตามถูกทางเช่นกัน หากตรงกันข้ามถ้านำไปผิดก็ส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนไปด้วย ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า “เมื่อฝูงโค กำลังว่ายน้ำข้ามปาก ถ้าโคตัวนำฝูงไปคด โคทั้งหมดก็จะว่ายคดตามไปด้วยฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม จะกล่าวไปยถึง ประชาชนที่เหลือ ถ้าผู้นำไม่ตั้งอยู่ในธรรมประชาชนทั้งประเทศย่อมอยู่เป็นทุกข์” หรือในพุทธพจน์อีกบทหนึ่งว่า “ในแคว้นแคว้นของราชาผู้มีเมตตา มีธรรมมั่นคง ประชาชนจะนอนเป็นสุข เหมือนนอนอยู่ในบ้านของตัวเองที่มีร่มเงาอันเย็นสบาย” ด้วยหลายๆเหตุผลข้างต้น จึงทำให้นักปกครองและนักบริหารที่ดีนอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้ว จะต้องใช้หลักธรรมในการปกครองด้วยเป็นการปกครองที่สร้างความเป็นธรรมในสังคม

ในทางพระพุทธศาสนาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองและการบริหารไว้เป็นอันมากตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 20 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 12 โดยได้กล่าวถึงหลักอธิปไตย 3 (พระไตรปิฎกฉบับหลวง, 2560) ซึ่งได้นำเอาหลักต่างๆที่พระองค์ได้ตรัสแสดงถึงคุณธรรมสำหรับนักปกครองและนักบริหาร ได้แก่ คุณธรรมของกษัตริย์จากสุมังคลชาดก ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการแสดงให้เห็นว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงการใช้อธิปไตยในการปกครองหมู่มนุษย์ว่า ผู้นำหรือผู้ปกครองจะต้องตั้งตนอยู่ในธรรม ยินดีในธรรม ทั้งกาย วาจา และจิตใจ ตั้งมั่นอยู่ด้วยขันติโสรจจะและสมาธิ รวมถึงพระศีลาจารวัตรที่ดีงาม ถึงแม้จะเป็นผู้ที่มิอำนาจอยู่เหนือผู้อื่น แต่ก็ต้องเป็นผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนและตัดสินความต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วยอคติ และให้ความเสมอภาค

กับประชาชนทุกคน อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นอำมาตย์ผู้ใหญ่ ทหาร ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน หรือผู้อื่นใด โดยต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะและปกครองประชาชนให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข แต่หากเมื่อใดที่ผู้นำหรือผู้ปกครองถูกอคติครอบงำไม่พิจารณาไตร่ตรองถึงเหตุและตัดสินผลด้วยอคติก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อนอยู่ไม่เป็นสุข

นอกจากนี้คุณธรรมของนักบริหารจากมหาปชาดก ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสการใช้หลักอริยปทัสสตามแนวพระพุทธศาสนาไว้ว่า สำหรับบุคคลที่เป็นผู้บริหารก็เปรียบเสมือนกับเป็นนายผู้ที่จะนำลูกน้องไปสู่เป้าหมาย หรือพาไปให้ถึงฝั่งของความสำเร็จ ดังนั้นนักบริหารที่ดีจะต้องเป็นบุคคลที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ต้องเป็นผู้ที่รู้จักเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้ที่เป็นลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความช่วยเหลือเมื่อเขาตกทุกข์ได้ยากจะต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้แล้วคุณธรรมสำหรับนักบริหารที่ดีจะต้องเป็นนักปราชญ์ตั้งตนอยู่ในศีล และประกอบกิจการงานพิจารณาด้วยปัญญาและรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ (พระมหาจรรยา จันทสโร (ลินลา), 2552)

องค์ประกอบของอริยปทัสส 3

สำหรับหลักของอริยปทัสตามแนวพระพุทธศาสนานั้นมีความสำคัญในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยที่เป็นเจ้าของอริยปทัสเป็นประชาชนและประชาชนนั้นก็ใช้อำนาจอริยปทัสที่ตนมีผ่านกระบวนการต่างๆทางการเมือง เนื่องจากการใช้อริยปทัสเป็นสิ่งที่สำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนได้รับหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมต่อตนเองและความสงบสุขในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอริยปทัส และได้มอบอริยปทัสซึ่งถือว่าความเป็นใหญ่นี้ให้แก่การการเมือง หรือตัวแทนเข้าไปใช้ในการบริหารแทนตน โดยมีเป้าหมายก็เพื่อให้ประเทศชาติมีความสงบสุข และสังคมเกิดความร่มเย็น โดยหลักการกำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองที่ดีนั้นปรากฏอยู่ในหมวดธรรมหลายหมวดตามที่พระพุทธองค์ทรงตรัสแก่ภิกษุในการปฏิบัติธรรม (พระมหาจรรยา จันทสโร (ลินลา), 2552) ซึ่งตามหลักของอริยปทัส 3 มีองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1) **อัตตาริยปทัส** หรือความมีตนเป็นใหญ่ โดยหลักที่มาจากภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนต้นไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ตามคำกล่าวว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ การที่เราละกามเช่นใดแล้วจึงออกจาก เรือนบวชเป็นบรรพชิต เราพึงแสวงหากรรมเช่นนั้น หรือกามที่เลวกว่านั้น นั้นไม่สมควรแก่เราเลย” ส่วนภิกษุนั้นเห็นประจักษ์ตามคำกล่าวว่า “ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำตนเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ภิกษุทั้งหลายนี้เรียกว่า อัตตาริยปทัส ดังนั้นอัตตาริยปทัสเป็นการจะทำอะไรก็นึกถึงตน คำนึงถึงฐานะเกียรติศักดิ์ศรี หรือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญพึงใช้แต่ในขอบเขตที่เป็นความดี

2) **โลการิยปทัส** หรือความมีโลกเป็นใหญ่ โดยหลักที่มาจากภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนต้นไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ตามคำกล่าวว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เรา ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ ก็เราบวชแล้วอย่างนี้พึง

คิดเรื่องงาม เรื่องปองร้าย เรื่องเป็ดเปียน โลกสันนิวาส (การอยู่ร่วมกันของสัตว์โลก) นี่ใหญ่ ก็ในโลกล้านนิวาส ใหญ่มีสมณพราหมณ์ผู้มีฤทธิ์มีตาทิพย์รู้จิตของบุคคลอื่น สมณพราหมณ์เหล่านั้นมองเห็นได้แม้ จากที่ไกล แม้ อยู่ใกล้ก็ไม่ปรากฏรูปจิต (ของบุคคลอื่น) แม้ด้วยจิต (ของตน) สมณพราหมณ์แม่ เหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลายโปรดดูกลุบุตรนี้เพราะมีศรัทธา เขาจึงออกจาก เรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาป อกุศลธรรมอยู่แม้เทวดาผู้มีฤทธิ์มีตาทิพย์รู้จิตของบุคคล อื่นก็มีอยู่เทวดาเหล่านั้นย่อมปรากฏจากที่ไกลบ้าง เข้า มาใกล้แล้วกลับมองไม่เห็นบ้าง ย่อมรู้จิตด้วยจิตบ้าง เทวดาแม่เหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลายโปรดดูกลุบุตรนี้เพราะมี ศรัทธาเขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่” ทำให้ภิกษุเหล่านั้นประจักษ์ตามคำกล่าวว่า “ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่ เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่ กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำโลกเทานั้นให้เป็น ใหญ่ ละอกุศล ละ กรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ภิกษุทั้งหลาย นี้เราเรียกว่า โลกาธิปไตย ฉะนั้นโลกาธิปไตยเป็นการยึดถือเอาเสียงหรือกระแสหรือความนิยมของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ จะทำอะไรก็ทำไปตามกระแสเสียง ทำตามใจผู้คนส่วนใหญ่ เกรง กลัวต่อเสียงต่อว่า โลกาธิปไตยเป็นดาบสอง คม มีทั้งคุณและโทษ กล่าวคือหากเสียงส่วนใหญ่ประกอบด้วย ธรรมมาจากผู้มีคุณธรรมย่อมให้คุณ แต่หากไม่ ประกอบด้วยธรรมมาจากผู้ขาดธรรมย่อมให้โทษมากกว่าให้คุณ

3) **ธัมมาธิปไตย** หรือความมีธรรมเป็นใหญ่ โดยหลักที่มาจากเกิดขึ้นจากภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนต้นไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ตามคำกล่าวว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็น บรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตไม่ใช่เพราะเหตุแห่ง ความมีหรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์โศกนัส และอุปายาสครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สวดกองทุกข์ทั้งสี่นี้ก็จะพึงปรากฏ พระธรรมอัน พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดูควร น้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน ก็เพื่อนพรหมจารีผู้รู้เห็นอยู่ มีอยู่ การที่เราบวชในธรรมวินัยที่ พระ ผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้วอย่างนี้พึงเกียจคร้านประมาทอยู่นั้นไม่สมควรแก่เราเลย” ส่วนภิกษุเหล่านั้นย่อมเห็น ประจักษ์ตามคำกล่าวว่า “ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่น แล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่ สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอยกธรรมเทานั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ภิกษุทั้งหลายนี้ เรียกว่า ธัมมาธิปไตย ฉะนั้นธัมมาธิปไตยจึงเป็นอำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับการตัดสินใจโดยยึดเอาความถูกต้อง เป็นระบบที่มีความ เที่ยง ธรรม มีมาตรฐานสำหรับทุกฝ่าย

ดังนั้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่าหลักอธิปไตย โดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงอธิปไตยนั้น มีอยู่ 3 ประเภท คือ 1) อัตตาธิปไตย คือ การถือตนเองเป็นใหญ่ 2) โลกาธิปไตย คือ การถือความนิยมของหมู่ ชนเป็นใหญ่ และ 3) ธรรมาธิปไตย คือ การถือธรรม ความถูกต้อง ความดีงาม และเหตุผลเป็นใหญ่ โดยหลัก อธิปไตยทั้งสามประเภทนี้พระพุทธเจ้าทรงตรัสยกย่องธรรมาธิปไตยว่าเป็นหลักอธิปไตยที่ควรทำให้เกิดมีขึ้นใน ตนและสังคมเพื่อความสงบสุขร่มเย็นของสังคม (พระปัลลธนา อคฺคธมฺโม (พิมพารัตน์) และกฤตสุชิน พลเสน, 2565)

การประยุกต์ใช้อธิปไตย 3 การบริหารงานทางการศึกษา

สำหรับหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชีวิตคนในทุกระดับ เมื่ออยู่ตามลำพังตนก็จะ มีธรรมประจำตน เมื่อรวมกันเป็นบ้านเป็นเรือนก็มีธรรมะสำหรับบ้านเรือน เพื่อให้ผู้ปกครองบ้านเรือนได้ ปฏิบัติ เช่น ขรवासธรรมมีธรรมสำหรับผู้ครองเรือน และเมื่อรวมกันเป็นเมืองก็มีธรรมสำหรับเมือง ดังนั้นคำ

สอนในพระพุทธศาสนาจึงพอแก่การแจกจ่ายไม่เฉพาะเมือง แม้แก่โลกก็ไม่หมด และเป็นธรรมะที่เป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็นแก่ตนเอง บ้านเรือน บ้านเมือง และโลก โดยพระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตของมนุษย์จึงแยกออกจากกันไม่ได้ ซึ่งพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทให้เห็นเป็น 3 ประการ ดังนี้ 1) พระพุทธศาสนาเป็นพลังที่สร้างบูรณาการของสังคม เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคม ตลอดจนช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมและความเป็นชาติ ซึ่งในแง่พระพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและค่านิยมของชาวพุทธโดยตรง 2) พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม โดยในแง่พระพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลต่อการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม และ 3) พระพุทธศาสนามีหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติ ปัญหาทางศีลธรรม และเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันในโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (พระมหาจรรยา จันทสโร (ลินลา), 2552) ดังนั้นแล้วการประยุกต์นำหลักธรรมของอริยปไตย 3 ไปสู่การบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะทางด้านการบริหารการศึกษาและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแบบอย่างการบริหารงานในองค์กรและดำเนินชีวิตให้เกิดความเป็นอริยปไตย

การประยุกต์ใช้หลักอริยปไตยในทางด้านการศึกษการบริหารทางการศึกษาและการจัดการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนามนุษย์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ โดยผู้บริหารสามารถนำหลักอริยปไตยในทางโลก ในส่วนของอำนาจอริยปไตยทางกฎหมายและหลักอริยปไตยในทางธรรม โดยข้ออรรถาธิบายไปปรับใช้ในการบริหารจัดการองค์การเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ คือ การนำคน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการมาทำงานร่วมกันโดยครอบคลุมถึงโครงสร้างการทำงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดกลุ่มงาน เป็นต้น

2) การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการวางแผนโดยการกำหนดเป้าหมายที่องค์การต้องการประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายในอนาคต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการเขียน Roadmap ของวิธีการและขั้นตอนในการบริหารจัดการ

3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นการกระตุ้นการทำงานของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้ดำเนินงานได้เต็มความสามารถเกิดประโยชน์ทั้งตนเองและองค์การ

4) การประเมินและควบคุมกลยุทธ์เป็นการควบคุม ติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงาน และความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นในองค์กรว่าดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ อีกทั้งการควบคุมจะช่วยให้องค์การทราบว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนต่อไป

โดยกระบวนการที่จะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์นั้น ผู้นำองค์การจะต้องนำทรัพยากร คือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ สู่กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 4 ด้าน ในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมินและควบคุม กลยุทธ์ โดยนำหลักอริยปไตยทางโลกและอริยปไตยทางธรรมไปปรับใช้ในการบริหารจัดการ โดยสรุปคืออรรถาธิบาย เป็นการตั้งสติเป็นจุดเริ่มต้น ก่อนจะทำภารกิจใด ส่วนโลกาธิปไตย เป็นการถือความนิยมของหมู่ชนเป็นใหญ่ และธรรมาธิปไตย เป็นการถือธรรม ความถูกต้อง ความดีงาม และเหตุผลเป็นใหญ่ตามลำดับ (พระอธิการสายแพร กตปุญโญ และเจือจันทร์ วังทะพันธ์, 2564)

ในการดำเนินชีวิตนั้นอันเนื่องมาจากสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทยนั้น อันเนื่องมาจากคนไทยมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากมาย ทั้งเป็นความคิดที่อรรถาธิบาย โลกาธิปไตย หรือแม้ความคิดเห็นที่เป็นธรรมาธิปไตย การที่จะทำให้คนไทยทั้งหมดในประเทศมีความคิดเห็น สอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ทั้งหมดนั้นคงเป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้หลักอริยปไตย 3 จะสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องความเห็นแตกแยกในสังคมได้ โดยการพิจารณาด้วยสติปัญญาอย่างถ่องแท้ (โยนิโสมนสิการ) ให้

รู้เท่าทันความคิดเห็น และจำแนกความคิดเห็น เหล่านั้นตามหลักอริยปทัชชา 3 ประการ เมื่อทราบความคิดเห็น จัดอยู่ในพุทธอริยปทัชชาข้อใด ให้ใช้หลักธรรมเหล่านั้นปรับความคิดเห็น โดยบุคคลผู้เป็นอรรถาธิบาย (อรรถาธิบาย) พึงใช้สติให้มาก บุคคลผู้เป็นโลกาธิปไตย (โลกาธิปไตย) พึงมีปัญญาครองตนและรู้พินิจบุคคล ตลอดจนผู้เป็นธรรมาธิปไตย (ธรรมาธิปไตย) พึงประพฤติให้ถูกหลักธรรม โดยการประพฤติตามหลักธรรมอันดีงาม

ดังนั้นแล้วถึงคนแม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปมากมาย ไม่ว่าความคิดเหล่านั้นจะเป็นความคิดที่เป็น อรรถาธิปไตย โลกาธิปไตย หรือธรรมาธิปไตยก็ตาม หากยึดมั่นเดินตามแนวทางแห่งหลักธรรม เหล่านี้ก็จะส่งผลให้การบริหารงานในองค์กรการศึกษาประสบความสำเร็จและสามารถนำมาช่วยพัฒนา ประเทศชาติให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเท่าเทียมอารยธรรมประเทศอื่นๆได้ และที่สำคัญที่สุดนั้นความคิดเห็น ต่างเหล่านี้จะไม่กลายเป็นเครื่องมือในการสร้างสิ่งที่ไม่หวังดี ประทุษร้าย ประหัตประหาร และทำความเสียหายให้เกิดขึ้นในองค์กรและประเทศชาติ (พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู และวิโรจน์ ทองปลิว, 2562) ซึ่งส่งผลให้ทุกคน ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

สรุป

หลักของอริยปทัชชาเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยการที่มีผู้เป็นใหญ่หรือความเป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติในการยึดถือปฏิบัติ ซึ่งการยึดถือปฏิบัติพร้อมทั้งทรงบัญญัติกฎและระเบียบ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยมีแนวคิดของหลักอริยปทัชชาตามแนวพระพุทธศาสนาได้ปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสและสอนเกี่ยวกับการเป็นผู้นำ นักปกครอง หรือนักบริหาร ซึ่งประกอบด้วยธรรม 3 ประการ ดังนี้ 1) อรรถาธิปไตย คือความมีตนเป็นใหญ่ซึ่งนึกถึงตน คำนึงถึงฐานะ เกียรติศักดิ์ศรี หรือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญพึงใช้แต่ในขอบเขตที่เป็นความดี 2) โลกาธิปไตย คือ ความมีโลกเป็นใหญ่โดยยึดถือเอาเสียงหรือกระแสหรือความนิยมของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ และ 3) ธรรมาธิปไตย คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่ซึ่งการตัดสินใจโดยยึดเอาความถูกต้องเป็นระบบที่มีความเที่ยงธรรมและมีมาตรฐานสำหรับทุกฝ่าย ตลอดจนการประยุกต์นำหลักธรรมของอริยปทัชชา 3 ไปสู่การบูรณาการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา เกษแก้ว. (2540). การเมืองการปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ทวี ผลสมภพ. (2534). ปัญหาปรัชญาในการเมืองของโลกตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 64-65.
- พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู และวิโรจน์ ทองปลิว. (2562). พุทธอริยปทัชชา 3 กับมุมมองความเห็นต่าง. วารสารบัณฑิตแสงโคมคา ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 : มกราคม – มิถุนายน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎกฉบับหลวง. (2560). อริยปทัชชาสูตร. พระไตรปิฎกเล่มที่ 20 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 12 อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://84000.org/tipitaka/pitaka_item/v.php?B=20&A=3827&Z=3899&pagebreak=0 {17 มกราคม 2568}

- พระปลัดธนา อัครธมโม (พิมพ์รัตน์) และกฤตสุขชิน พลเสน. (2565). หลักอธิปไตยเพื่อพัฒนาผู้บริหาร. วารสารวิจัยธรรมศึกษา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 : กรกฎาคม-ธันวาคม, ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม.
- พระมหาจรรยา จันทสโร (ลินลา). (2552). การศึกษาวิเคราะห์หลักอธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท. สารวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการสายแพร กตปุญโญ และเจื้อจันท์ วังทะพันธ์. (2564). การบริหารจัดการองค์การเชิงกลยุทธ์ตามหลักอธิปไตยในพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 8 ฉบับที่ 3: กรกฎาคม-กันยายน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). อธิปไตย 3. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=125 {17 มกราคม 2568}

MCU SURANAREE JOURNAL

วารสาร
มจร สุรนารีสาร

MSJ
VOL.3 NO.2/2025

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) VOL.3 NO.2 (May–August 2025)

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review

สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน

The Sangha (Monastic Institution) and Contemporary Society

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

สถาบันสงฆ์
กับ
สังคมปัจจุบัน

วิเคราะห์ปัญหาสำคัญและ
แนะแนวทางการศึกษาและวิจัยแก้ไข
"ปัญหาหลังในวงการคณะสงฆ์"

พระอนันต์ อภินันโท (ผากา) , พระครูโสภณจิตตภาสิม
Phra Anan Adinandho (Phaka), Phra Kru Sophon Chitta Phirom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

ISSN : 2985-1106 (Print)

ISSN : 3088-1382 (Online)

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เพจ : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review

สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน

พระอนันต์ อภินนโท (ผากา)¹, พระครูโสภณจิตตาทิรม²
Phra Anan Adinandho (Phaka)¹, Phra Kru Sophon Chitta Phirom²

(Received: May 28, 2025; Revised: July 19, 2025; Accepted: August 23, 2025)

ชื่อหนังสือ: สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน

ผู้แต่ง : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ปีที่พิมพ์ : ครั้งที่ 5 3 มิถุนายน 2566

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จำนวนหน้า: 140 หน้า

บทนำ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นพระนักวิชาการนักคิดนักเขียนผลงานทางพระพุทธศาสนา รุ่นใหม่มีผลงานทางวิชาการพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ท่านได้รับการยกย่องจากทั้งในและต่างประเทศ เป็นอย่างมากด้วยผลงานของท่านทำให้ได้รับรางวัลและดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากหลายสถาบันทั้งในและนอกประเทศ หนังสือ “สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน” นี้ เกิดจากการพูดการเขียนประกอบคำบรรยายเมื่อปี 2517 ในยุคของ “เหตุการณ์ 14 ตุลาฯ” (พ.ศ. 2516) ได้รวบรวมข้อเขียน บทความ และคำบรรยายต่าง ๆ ของผู้เขียน จัดประมวลเป็นหมวด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นปัญหาเกี่ยวกับสถาบันสงฆ์ การวิเคราะห้ปัญหา

¹⁻² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา / Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus
Corresponding author, e-mail : anan.pha@mcu.ac.th โทร. 0853420177

และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีในคณะสงฆ์หลายประเด็นด้วยกัน รวมถึงการถามตอบเกี่ยวกับความมั่นคงในอุดมคติของสถาบันสงฆ์ในตอนท้ายเล่ม จากนั้นได้จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อเป็นธรรมทาน ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยคณะกรรมการองค์การนิสิตบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งพิเศษ ตุลาคม 2558 มีความยาว 127 หน้า ผู้วิจารณ์มีความสนใจและได้รับแรงบันดาลใจในเนื้อหาของหนังสือเป็นพิเศษ โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าด้วย “ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าของสถาบันสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน (พิจารณาในแง่การศึกษา)” ซึ่งจะได้นำเสนอเนื้อหา และ นำเสนอบทวิจารณ์ในประเด็นดังกล่าวดังต่อไปนี้ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าด้านการศึกษาของสถาบันสงฆ์นี้ผู้เขียน (พระพรหมคุณาภรณ์) ได้นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจไว้ 6 หัวข้อด้วยกันคือ 1. บทบาทด้านการศึกษาของสถาบันคณะสงฆ์ในสังคมไทยแบบเดิม, 2. บทบาทด้านการศึกษาของสถาบันคณะสงฆ์ในสังคมไทยสมัยใหม่, 3. สภาพปัญหาอันเกิดจากการแยกการศึกษาของประชาชนทั่วไปออกจากการศึกษาของคณะสงฆ์, 4. ความไม่สมดุลในการจัดการศึกษาที่รัฐมีต่อระบบการศึกษาทั่วไปกับการศึกษาของคณะสงฆ์, 5. ข้อเสนอต่อความไม่พอใจของกลุ่มที่เรียกร้องให้มีการทำลายสถาบันคณะสงฆ์ โดยวิธีการให้รัฐจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมทั่วถึง, และ 6. ว่าด้วยความตื่นตัวในสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมที่เกี่ยวพันถึงการปฏิบัติตัวในคณะสงฆ์

ในอดีต สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันที่มีบทบาทสูงเคียงคู่กับสถาบันชาติมาเป็นเวลานาน สถาบันสงฆ์มีพระสงฆ์เป็นแกนนำ ส่วนสถาบันของชาติมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ทั้งสองสถาบันนี้ต่างได้ช่วยกันสร้างสรรค์และจรรโลงสังคมไทยให้สถิตสถาพรสืบมาโดยลำดับ แต่ปัจจุบันนี้ลักษณะของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก งานที่พระสงฆ์เคยทำในสมัยก่อน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การสาธารณสุข สงเคราะห์ การพิพากษา อรรถคดีต่างๆ เป็นต้น ได้ถูกหน่วยงานของรัฐนำไปดำเนินการเอง ตามรูปแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งรัฐจักต้องจัดบริการให้แก่ประชาชน จนทำให้บทบาทของพระสงฆ์ที่เคยรับผิดชอบต่องานของสังคมมีลักษณะไม่ปรากฏเด่นชัดเท่าที่ควร แม้พระสงฆ์เป็นจำนวนไม่น้อยก็พลอยเข้าใจไปว่า ตนเองไม่ค่อยได้ทำงานอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมเท่าไรนัก ต่อเมื่อพระราชวรมุนีได้ชี้แจงออกไปจึงทำให้เกิดความเข้าใจและรู้สึกได้ว่า ปัจจุบันนี้พระสงฆ์ยังทำงานอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากมายหลายด้าน เป็นแต่เพียงขาดการชี้แจงในแนวทางที่ถูกต้องเท่านั้น จึงทำให้มีคนมองพระสงฆ์ไปในลักษณะต่างๆ นานา เป็นไปในรูปการติเตียนและโจมตี มีไม่น้อยที่กล่าวทำนองว่า พระสงฆ์เอาเปรียบสังคม ที่ถึงกับว่าควรทำลายสถาบันพระพุทธรศาสนาหลงเสียทั้งหมดก็มี ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าของสถาบันสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน (พิจารณาในแง่การศึกษา) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอทั้ง 6 ประเด็น และ นำเสนอบทวิจารณ์ดังต่อไปนี้

เนื้อหา

เนื้อหาสาระในหนังสือเรื่อง “สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน ” แบ่งออกเป็น 6 บท ตามลำดับดังนี้

1.ว่าด้วยบทบาทด้านการศึกษาของสถาบันคณะสงฆ์ในสังคมไทยเดิม ผู้เขียนได้เสนอว่า สังคมไทยแบบเดิมนั้นวัดมีสถานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการให้บริการทางการศึกษา การศึกษาที่จัดทำโดยวัดหรือคณะสงฆ์แต่เดิมนั้นมีคุณสมบัติเหมาะสมสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างน้อย 3 ประการ หรือ 3 ด้านด้วยกันคือ

1.1 ให้ความเสมอภาคให้โอกาสทางการศึกษาแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียม

1.2 ผู้สำเร็จการศึกษาในระบบเดิมออกมาแล้วก็จะอยู่รับใช้สนองความต้องการของชุมชนเป็นบุคลากรมีคุณค่าต่อชุมชนต่อไป

1.3 ผู้อยู่ในวัดครองเพศเป็นพระภิกษุสามเณร แม้บทบาทการเป็นผู้ให้คือที่สามารถทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ประชาชนได้จะมีน้อยกว่าผู้เรียนอันมีลักษณะเป็นเพียงผู้รับ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าควรมองพระภิกษุสามเณรผู้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนนั้นว่าเป็นผู้เข้ามาคอยรับเอาผลประโยชน์จากสังคม หากแต่ควรจะถูกมองว่าพระภิกษุสามเณรเหล่านั้นเป็นสมาชิกคนหนึ่งจากสังคมที่ร้องขอเข้ามาเพื่อแสวงหาโอกาสรับบริการทางการศึกษาจากคณะสงฆ์มากกว่า ดังนั้นบทบาทด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ในสังคมไทยเดิมจึงมีคุณค่าคุณประโยชน์ เป็นฝ่ายอนุเคราะห์แก่สังคมที่สูงมาก

2. ว่าด้วยบทบาทด้านการศึกษาของสถาบันคณะสงฆ์ในสังคมไทยสมัยใหม่

บทบาทในด้านการศึกษาของสถาบันสงฆ์ในสังคมสมัยใหม่ ผู้เขียนเสนอว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงมีผลทำให้สถานการณ์การศึกษาของไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไป ผลที่เห็นเด่นชัดสำหรับการเปลี่ยนแปลงนี้ก็คือ เมื่อรัฐได้เข้ามาจัดการดูแลด้านการศึกษาของไทยด้วยตัวเองอย่างเด็ดขาดแล้ว บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ที่เคยมีต่อชุมชนมายาวนานก็ถูกนำออกไปด้วย การจัดการศึกษาโดยภาครัฐในหลักการถือเป็นเรื่องที่ดี หากยังไม่บรรจบปัญหาในการที่จะทำให้การศึกษาระบายไปยังทั่วทุกชุมชนทุกท้องถิ่นอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในถิ่นทุรกันดารห่างไกลนั้นเมื่อการศึกษาโดยภาครัฐเข้ามาและตัดการศึกษาโดยสถาบันสงฆ์ออกไปก็มีสภาพเหมือนถูกตัดขาดออกไปจากระบบการศึกษาทั่วไปด้วย ผู้เขียนได้สรุปผลกระทบที่เกิดจากการแทนที่การศึกษาของคณะสงฆ์โดยระบบการศึกษาสมัยใหม่ว่ามีอยู่ด้วยกัน 2 ส่วน ซึ่งแต่ละส่วนมีข้อปลีกย่อยอยู่อย่างละ 3 ประการ ดังนี้

2.1 ที่เกิดผลกระทบกับชุมชนท้องถิ่น

1. การศึกษาโดยรัฐ(สมัยใหม่)ไม่สามารถให้บริการจัดการศึกษาแก่ประชาชนได้ทั่วถึง แม้เพียงระดับขั้นมูลฐานประถมศึกษาเพื่อให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ก็ยังไม่สามารถจัดการให้เกิดขึ้นครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

2. ในถิ่นที่สามารถจัดการศึกษาในขั้นต้นๆ เช่น ประถมศึกษาได้ การศึกษาก็กลายเป็นทางใต้ไปสู่การศึกษาขั้นสูงๆ ขึ้นไปอันมีอยู่เฉพาะในเมืองและในกรุงตามลำดับ ในจำนวนนี้จึงมีเฉพาะเด็กที่พ่อแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้นถึงจะมีสิทธิ์ได้เรียนต่อในขั้นสูงๆ ส่วนเด็กที่พ่อแม่ยากจน แม้จะมีสมมติ แต่หากไม่มีระบบช่วยเหลือจากรัฐเช่นการให้ทุนด้วยแล้วก็มีแต่จะต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนาไม่อาจพัฒนาตนให้มีความรู้ในระบบการศึกษาได้

3. เด็กที่ได้เข้าศึกษาต่อในเมืองและในกรุง เมื่อออกมาแล้วก็ออกจากชุมชนนั้นไปเลย มุ่งหน้าไปรับราชการหรือประกอบอาชีพชั้นสูงในเมืองหลวงไม่ได้กลับมาเหลียวแลรับผิดชอบชุมชนของตนอีก หรือ แม้หากมีเหตุให้ต้องกลับมาทำงานในท้องถิ่นนั้นก็มักจะเข้ากับท้องถิ่นเดิมของตนได้ไม่ดีเพราะระบบการศึกษาที่ได้รับนั้นได้ทำให้เขากลายเป็นคนอื่นไปเสียแล้วมิใช่คนของชุมชนอีกต่อไป

2.2 ที่เกิดผลกระทบกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

1. เมื่อรัฐแยกเอาการศึกษาไปจัดทำเองแล้ว การศึกษาในระบบเก่า(ของวัด)ก็ไม่ได้รับการเอาใจใส่ ทั้งไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการศึกษาด้วย ผลจึงทำให้การศึกษาในระบบเก่าเสื่อมลง หรืออย่างน้อยก็ไม่อำนวยประโยชน์เท่าที่ควรจะได้จึงเป็นการเสียไปทั้งสองทาง

2. การศึกษา(ของรัฐ)กลายเป็นเครื่องมือแบ่งแยกคนออกจากชุมชนของตน โดยทำให้คนที่มีโอกาสดีกว่าถูกแยกตัวออกมาจากชุมชนนั้นๆ กลายเป็นบุคคลที่ไม่สนองต่อความต้องการของชุมชนของตน การศึกษาจึงไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนไม่ได้ผลิตคนไว้ช่วยปรับปรุงชุมชนอีกต่อไป

3. การศึกษากลายเป็นเครื่องมือแบ่งแยกชนชั้นคนให้ห่างกันยิ่งขึ้น กลายเป็นว่าตั้งแต่เรามีระบบประชาธิปไตยมาคนจนยังไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยลง คนมีฐานะดีได้รับการศึกษามากขึ้น นอกจากการนำเสนอผลกระทบดังที่กล่าวแล้วเบื้องต้น ผู้เขียนยังได้สรุปทิ้งท้ายด้วยว่า “ระบบประชาธิปไตยเท่าที่เป็นมา เลยอดเหมือนจะทำให้คนแบ่งแยกชนชั้นกันมากขึ้น ทำให้คนมั่งมีห่างจากคนจนมากยิ่งขึ้น ช่วงว่างห่างไกลกันมากขึ้น ทั้งที่ในสังคมเดิมจะเป็นสังคมสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือศักดินาก็ตาม (แต่กระนั้น) คนก็ยังมีความมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันมากกว่านี้”

3. สภาพปัญหาอันเกิดจากการแยกการศึกษาของประชาชนทั่วไปออกจากการศึกษาของคณะสงฆ์

ประเด็นนี้ผู้เขียนเสนอว่า เมื่อรัฐแยกเอาการศึกษาสำหรับประชาชนไปดำเนินการเองฝ่ายเดียวแล้ว การศึกษาในวัดและพระสงฆ์ถูกปล่อยขาดให้สถาบันสงฆ์จัดการเองโดยลำพัง เมื่อถูกปล่อยปละละเลยจึงเป็นว่าการศึกษาคณะสงฆ์ลดบทบาทลงเหลือเพียงการสืบทอดประเพณี ทั้งเลื่อนลอยและอ่อนกำลังลงโดยลำดับ เพราะการคงอยู่ที่เดิมในขณะที่สังคมเคลื่อนจากไปแล้วนั้นไม่สัมพันธ์กับสภาพวิถีชีวิต ไม่มีพลังจูงใจความสนใจ ไม่อยู่ในวงความสนใจของคนอีกต่อไป แต่กระนั้นผู้เขียนก็ยังกล่าวถึงด้านมีคุณประโยชน์ของการศึกษาของคณะสงฆ์ แยกเป็น 2 ข้อใหญ่ ดังนี้

3.1 สถาบันการศึกษาคณะสงฆ์คือวัดในชุมชนนั้นๆ ยังเป็นที่ซึ่งคนทุกระดับฐานะและความสามารถ จะสามารถเข้ามาสู่และรับเอาประโยชน์จากการศึกษาที่จัดโดยคณะสงฆ์ได้ คนมีความสามารถดีก็กลายเป็นผู้นำในการช่วยพัฒนาท้องถิ่นในชุมชนนั้น

3.2 เมื่อคนมีโอกาสเหนือกว่าแยกตัวออกจากชุมชนไปศึกษาหาความก้าวหน้าในเมืองและในกรุงแล้ว คนที่ไม่มีโอกาส ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีก็ถูกทอดทิ้งให้กลับไปทำไร่ทำนา อย่างดีพอได้อาศัยประเพณีเก่าคือเข้าวัด พอได้มีโอกาสศึกษาบ้างเล็กๆ น้อยๆ เห็นทางเปลี่ยนแปลงชีวิตบ้าง จึงหมายความว่าการศึกษาของพระแม่จะถูกปล่อยปละละเลยจากภาครัฐแต่ก็ยังมีส่วนช่วยกู้หรือค้ำจุนสังคมไว้ด้วยการทำหน้าที่สำคัญคือให้การศึกษแก่ผู้ด้อยโอกาสได้อยู่

4. ความไม่สมดุลในการจัดการศึกษาที่รัฐมีต่อระบบการศึกษาทั่วไปกับการศึกษาของคณะสงฆ์

ความไม่สมดุลที่ว่า ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่สมดุลในเรื่องการให้ทุนหรือให้การสนับสนุนของรัฐ เป็นหลักว่าเมื่อเทียบกับภาคส่วนอื่นๆ แล้ว การศึกษาของพระสงฆ์จัดได้ว่าอยู่อันดับรั้งท้ายทุกรายการ โดยผู้เขียนได้ยกสถิติขึ้นมาเทียบ เป็นต้นว่า ในระดับมหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาทั้งหมด 72,501 คน (พ.ศ.2516) รัฐลงทุนให้โดยใช้งบประมาณถึง 861,907,900 บาท คิดเป็นรายหัวตกรายละ 50,000 บาทต่อการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีหนึ่งคน ในขณะเดียวกันสำหรับสถาบันสงฆ์ซึ่งมีนักเรียนอยู่ราวสองแสนรูป(พ.ศ.2512)รัฐกลับให้งบประมาณด้านการศึกษาเพียงราวๆ ปีละ 1,500,000 - 2,500,000 บาท คิดเป็นรายหัวแล้วตกเพียงรายละ 100 - 200 บาทต่อรูปต่อปีเท่านั้น ดังนั้นผู้เขียนจึงได้เสนอและตั้งคำถามเป็นแง่คิดเอาไว้ว่า

4.1 ในเมื่อการศึกษาของสถาบันสงฆ์เป็นการศึกษาที่อำนวยความสะดวกแก่ชาวชนบทยากจน แต่รัฐให้งบประมาณเพียงเล็กน้อย ส่วนการศึกษาในระบบของรัฐ ซึ่งผู้รับการศึกษาส่วนมากมีโอกาสและฐานะดีอยู่แล้วแต่รัฐให้งบประมาณจำนวนมาก ดังนี้เท่ากับว่า รัฐใช้เงินภาษีอากรของประเทศส่วนใหญ่มาบำรุงเอาใจคนจำนวนน้อยที่ได้เปรียบทางสังคมและทอดทิ้งการศึกษาสำหรับชาวนาในชนบทซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศใช้หรือไม่

4.2 ด้วยงบประมาณเพียง 1.5 - 2.5 ล้านบาทสำหรับพลเมืองที่เป็นพระภิกษุสามเณรที่มีอยู่ถึง 2 - 3 แสนรูป จะสามารถค้ำยันสถาบันสงฆ์ให้ทำงานได้มากมายเพียงใด และ จะให้การศึกษามหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพเพียงใด

4.3 การศึกษาของพระสงฆ์ที่แม้จะมีเงินลงทุนเล็กน้อย แต่ยังดำเนินอยู่ได้เช่นนี้ นอกจากเพราะไม่ให้เป็นล่ำเป็นสันสิ้นเปลืองงบประมาณในทุกทางแล้ว ยังอาศัยว่าได้รับการอุปถัมภ์จากประชาชนในรูปของการบริจาคทำบุญเป็นสำคัญ ส่วนฝ่ายของภาครัฐนั้นก็ได้ทุนมาจากประชาชนเช่นกันในรูปของภาษีอากร นิสิตนักศึกษานั้นเป็นผู้ได้รับความช่วยเหลือจากประชาชนโดยทางอ้อมจึงมักไม่ค่อยรู้ตัวว่าได้ใช้จ่ายเงินของประชาชน เป็นผู้ได้รับเงินจากประชาชนมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ข้อเท็จจริงจึงเป็นว่า นิสิตนักศึกษาที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ได้เปรียบทางสังคมอยู่แล้วกลับได้เปรียบมากขึ้นได้โอกาสมากขึ้น ในกรณีการณ์ที่มีเสียงจากในหมู่นักศึกษา(บางกลุ่มบางหมู่)ตำหนิติเตียนคณะสงฆ์ว่าไม่ได้ทำอะไรคอยแต่จะเอาเปรียบสังคม ตลอดมาควรจะทำลายสถาบันคณะสงฆ์เหล่านี้ลงเสีย กลับจะกลายเป็นว่านักศึกษานั้นเสียเองที่หมิ่นเหม่กับการถูกติเตียนว่า เป็นผู้เอาเปรียบสังคมมากที่สุด

5. ข้อเสนอต่อความไม่พอใจของกลุ่มที่เรียกร้องให้มีการทำลายสถาบันคณะสงฆ์ โดยวิธีการให้รัฐจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมทั่วถึง

ข้อเสนอนี้ต่อเนื่องมาจากประเด็นที่แล้ว กล่าวว่ามีมูลเหตุมาจากนักศึกษาบางกลุ่มเกิดความไม่พอใจในวิธีการดำเนินการของคณะสงฆ์บางอย่างจึงโจมตีว่าไม่ได้ทำอะไรคอยแต่จะเอาเปรียบสังคม ซึ่งในขั้นนี้ผู้เขียนจึงได้เสนอว่า เมื่อหากมองเห็นว่าสถาบันสงฆ์นั้นไร้ประโยชน์คอยแต่จะเอาเปรียบสังคม และต้องการที่จะทำลายลงจริงๆ ก็ทำได้เพียงแต่ให้รัฐเข้าไปจัดการให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทุกท้องถิ่นเท่านั้น เมื่อการศึกษาของรัฐเดินทางไปถึงจำนวนพระเณรก็จะลดลงทันตา แต่ด้วยเหตุเพราะรัฐยังไม่อาจจัดการให้การศึกษาแก่ประชาชนของตนอย่างทั่วถึงได้ เหตุใดจึงไม่หาวิธีผ่อนเบาด้วยการส่งเสริมคณะสงฆ์ให้คอยทำงานส่วนนี้ แทนที่จะคิดทำลาย เหตุใดจึงไม่ช่วยคิดหาวิธีทำให้การศึกษาคณะสงฆ์เป็นประโยชน์มากที่สุด

6. ความตื่นตัวในสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวในคณะสงฆ์

บทบาทรับผิดชอบสังคมอย่างนั้นอย่างนี้ ก็ไม่ทำ หรือทำก็ทำไปในทางไขว่เขว ทำให้เสียหายหรือกลายเป็นเอาเปรียบสังคมไปดูเหมือนว่า เวลาเรานึกถึงปัญหา เรามักนึกในแง่เป็นคนละพวกคนละฝ่าย นึกว่านั่นเป็นอีกพวกหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่ง มีความไม่ตืออย่างนั้นๆ เราจะต้องจัดการทำลายเสีย แทนที่จะนึกว่านั่นก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเดียวกัน ที่เราจะต้องรับผิดชอบด้วย จุดต้นตอสาเหตุของความไม่ตมึนอยู่ที่ไหน บทบาทหน้าที่อะไรจะทำให้มันดี ถ้าทำให้ถูกต้องอย่างนี้ๆ มันจะมีส่วนช่วยเหลือเป็นประโยชน์อย่างไรเมื่อเป็นกันอย่างที่ว่านั้น ความคิดแก้ไขปรับปรุงจึงมักกลายเป็นอันเดียวกับความคิดทำลาย และความเป็นปฏิปักษ์ขัดแย้งกัน แทนที่จะเป็นการเข้าร่วมมือช่วยเหลือกันน่าวิเคราะห์ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมคืออะไรแน่ การรับผิดชอบต่อสังคม ย่อมรวมถึงความตระหนักในภาวะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น และการที่ตนมีส่วนรับผิดชอบต่อปัญหาทั้งหลายของสังคมนั้นด้วยการรับผิดชอบต่อปัญหานั้น ไม่ได้หมายเพียงการรับผิดชอบในการที่จะเป็นผู้แก้ปัญหาเท่านั้นการมองความรับผิดชอบต่อสังคมเพียงในแง่ของการเป็นผู้แก้ปัญหาเท่านั้น เป็นการพรางตนเองอย่างสำคัญ เป็นการแยกตัวออกไปต่างหาก และยกตัวเป็นผู้กล้าหาญจากภายนอกที่จะมาแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นในสังคม

วิจารณ์

ในอดีต สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันที่มีบทบาทสูงเคียงคู่กับสถาบันชาติมาเป็นเวลานาน สถาบันสงฆ์มีพระสงฆ์เป็นแกนนำ ส่วนสถาบันของชาติมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ทั้งสองสถาบันนี้ต่างได้ช่วยกันสร้างสรรค์และจรรโลงสังคมไทยให้สถิตสถาพรสืบมาโดยลำดับ แต่ปัจจุบันนี้ลักษณะของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก งานที่พระสงฆ์เคยทำในสมัยก่อน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การสาธารณสุข สงเคราะห์ การพิพากษา อรรถคดีต่างๆ เป็นต้น ได้ถูกหน่วยงานของรัฐนำไปดำเนินการเอง ตามรูปแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งรัฐจะต้องจัดบริการให้แก่ประชาชน จนทำให้บทบาทของพระสงฆ์ที่เคยรับผิดชอบต่องานของสังคมมีลักษณะไม่ปรากฏเด่นชัดเท่าที่ควร การเรียบเรียงเนื้อหาสาระในหนังสือเรื่อง “สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน” มีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การนำมาวิจารณ์ ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นจุดเด่นของการเขียน รวมทั้งประเด็นที่ผู้เขียนได้นำเสนอหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจารณ์เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นการแสดงตามทัศนะของผู้วิจารณ์ ในส่วนเนื้อหาสาระที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยนั้น ผู้วิจารณ์จะนำหลักฐานมาอ้างอิงมาสนับสนุนทัศนะที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในประเด็นนั้นๆ มีรายละเอียดเนื้อหาการวิจารณ์ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการศึกษาของสถาบันคณะสงฆ์ในสังคมไทยเดิม ผู้เขียนเสนอว่าการศึกษาของสถาบันสงฆ์นั้นมีความสำคัญและจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยเดิมหลายด้าน อย่างเช่นว่า เป็นที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเท่าเทียม เป็นที่ผลิตบุคลากรมีคุณภาพให้กลับคืนไปรับใช้ในชุมชนนั้น เป็นที่สามารถฝึกฝนบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาที่ดีขึ้นได้

2. บทบาทด้านการศึกษาของสถาบันคณะสงฆ์ในสังคมไทยสมัยใหม่ ผู้เขียนเสนอว่า การจัดการศึกษาสมัยใหม่นั้นมีผลกระทบต่อชุมชนและการศึกษาคณะสงฆ์อย่างมีนัยสำคัญ เป็นต้นว่า เมื่อจัดแล้วแต่ก็ไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึงจึงเกิดช่องว่างด้านการศึกษาระหว่างเด็กในเมืองกับเด็กในชนบท การศึกษายังชั้นสูงยิ่งต้องเข้าสู่ในเมืองมากขึ้นจึงเกิดข้อจำกัดให้เหลือเพียงเด็กที่มีความพร้อมด้านฐานะจริงๆจึงจะมีสิทธิ์เข้าเรียนได้ เด็กที่เข้าเรียนในเมืองเมื่อออกจากชุมชนไปแล้วก็ออกไปเลยไม่ได้กลับมาร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนอีกเพราะระบบการศึกษาได้ทำให้เป็นคนอื่นจากชุมชนของตนไปเสียแล้ว ผลพวงสืบทอดมาจากระบบการศึกษาไทยสมัยใหม่ อย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การแยกคนมีความสามารถออกจากชุมชน สร้างช่องว่างทางโอกาส และรายได้ระหว่างคนเมืองกับคนชนบทให้กว้างยิ่งขึ้นก็เกิดจากระบบคัดกรองทางการศึกษานี้ เพราะเมื่อระบบการศึกษามีลักษณะดูถูกกีดกันหัวกะทิจากชนบทแล้วนำไปรับใช้ในเมือง ชนบทก็อ่อนแอขาดเรี่ยวแรงขีดความสามารถที่แข่งขันพัฒนาตนเองให้เจริญเทียมหน้ากับภาคส่วนอื่นๆ ได้ แต่กระนั้นก็ยังมียีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจารณ์ไม่เห็นด้วยกับผู้เขียนนัก ที่ว่า การศึกษาในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชแบบเดิมว่าดีกว่าการศึกษาในระบอบประชาธิปไตย เพราะข้อความนี้ไม่ได้เป็นจริงทั้งหมดเสียทีเดียว เฉพาะในด้านความล้าหลัง และ การไม่อาจสร้างสำนึกความเป็นไทยให้คนตระหนักถึงสมรรถภาพความสามารถพึ่งพาตนเองได้ของตน ระบบการศึกษาแบบเก่าที่ไร้ความหวังมีอย่างแค้นๆ ตั้งแต่ต้นนั้นเทียบไม่ได้กับการศึกษาที่ให้ความหวังจินตนาการถึงชีวิตที่ดีกว่าในระบอบประชาธิปไตยอย่างเทียบไม่ได้ จริงอยู่ว่าระบบการศึกษาแบบสมบูรณาญาสิทธิราชไม่ได้ดึงคนชนบทออกไปรับใช้เมือง แต่การศึกษาแบบสมบูรณาญาสิทธิราชก็ดึงคนออกไปรับใช้บุคคลคือเจ้าขุนมูลนาย ซึ่งหากจะเทียบความเจริญที่การศึกษามอบให้แล้ว การรับใช้บุคคลได้แก่เจ้าขุนมูลนายนั้นเป็นวัตถุประสงค์ที่แย่เสียยิ่งกว่าการรับใช้เมืองเสียอีก เพราะอย่างน้อยการรับใช้เมืองก็ยังถูกมองได้ว่าเป็นการสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมได้บ้าง แต่การรับใช้เจ้าขุนมูลนายนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้คนแสวงหาประโยชน์จากการทำนาบนหลังคน

ผู้วิจารณ์เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็คิดว่าควรมีข้อท้วงติงไว้เล็กน้อย เป็นต้นว่า การให้ความเสมอภาคให้โอกาสที่เท่าเทียมทางการศึกษาในระบบเก่าดังที่ผู้เขียนเสนอไว้นี้ก็มีข้อเสียที่ต้องคำนึงถึงด้วยเช่นกัน เป็นต้นว่า ขาดประสิทธิภาพ ขาดเอกภาพในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนให้ถึงขีดสุดพึงมีพึงเป็นได้ ขาดการพัฒนาองค์ความรู้ ขาดการพัฒนาผู้สอนบุคลากรให้มีมาตรฐานหรือคุณภาพเท่าเทียมกัน ขาดระบบที่สามารถรองรับการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น พูดง่าย ๆ ว่า ความเท่าเทียมและโอกาสในระบบการศึกษาแบบเก่านั้นถือเป็นความเท่าเทียมภายใต้ขอบเขตข้อจำกัด ไม่ใช่ระบบที่ยั่งยืนหรือสามารถนำมาแข่งขันกับระบบอื่นที่มีได้หากไม่มีการปรับเปลี่ยนแก้ไของค์ประกอบบางอย่างให้ดีขึ้นกว่าที่เคยเป็นมานี้เสียก่อน

3. สภาพปัญหาอันเกิดจากการแยกการศึกษาของประชาชนทั่วไปออกจากการศึกษาของคณะสงฆ์ ผู้เขียนเสนอว่าเมื่อรัฐแยกการศึกษาสำหรับประชาชน การศึกษาของวัดก็ถูกละเลยจนอ่อนกำลังไม่อยู่ในวงความสนใจของคนอีกต่อไป แต่ก็ยังมีข้อดีเหลืออยู่บ้างเช่น ยังเป็นที่พึ่งแก่ลูกหลานคนด้อยโอกาสตามชนบทให้พอมีที่ได้อาศัยเล่าเรียนได้ การศึกษาของวัดแม้จะถูกปล่อยปละละเลยจากภาครัฐแต่ก็ยังช่วยกู้หรือค้ำจุนสังคมไว้ด้วยการทำหน้าที่สำคัญ เนื้อหาโดยมากในส่วนนี้ผู้วิจารณ์ค่อนข้างเห็นด้วยอย่างมากที่ เพราะสำหรับการศึกษาของวัดนั้น แม้ กระทั่งปัจจุบันก็ยังถือว่าเป็นโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้พึ่งพิงอาศัยอยู่ถึงแม้จะทำให้ไม่ได้เท่าเทียมการศึกษาที่จัดโดยภาครัฐหรือเอกชนทั่วไปแต่ก็ยังดีกว่าไม่เหลืออะไรไว้เป็นที่พึ่งเลย และแม้ภายหลังงานเขียนของผู้เขียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาสถานการณ์ต่างๆ จะเริ่มคลี่คลายลงไปตามลำดับ ภาครัฐหันมาให้ความสนใจแก่การศึกษาของคณะสงฆ์มากขึ้น ดังเห็นได้จากการมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2540 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) อันเป็นพระราชบัญญัติซึ่งช่วยให้การศึกษาของคณะสงฆ์ถูกยกระดับขึ้นจากเดิมแต่ก่อนมาก แต่กระนั้นการอำนวยความสะดวกหรือให้ความสนใจจากรัฐเมื่อเทียบกับภาคส่วนอื่นๆ ที่ให้บริการด้านการศึกษาซึ่งคล้ายๆ กัน การศึกษาของคณะสงฆ์ก็ยังคงจัดอยู่ในกลุ่มนอกความเอาใจใส่ดูแล ยังคงถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้านการสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณ ดังนั้น แม้เวลาจะห่างกันมากระหว่างงานเขียนของผู้เขียนชิ้นนี้กับเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่นัยยะหรือสาระสำคัญที่งานชิ้นนี้ต้องการสื่อถึงก็ยังคงมีให้เห็นอยู่อย่างครบถ้วนจนน่าตกใจ

4. ความไม่สมดุลในการจัดการศึกษาที่รัฐมีต่อระบบการศึกษาทั่วไปกับการศึกษาของคณะสงฆ์ ประเด็นนี้ควรมีที่ที่ต้องอธิบายเพิ่มเติมสักเล็กน้อยว่า สถิติที่ผู้เขียนนำเสนอมานั้นเป็นสถิติเก่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 ซึ่งจนถึงขณะปัจจุบันตัวเลขที่ระบุนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งหมดแล้ว เป็นต้นว่าสถิติ พ.ศ.2558 จำนวนบัณฑิตระดับชั้นปริญญาตรีมีอยู่เพียงขึ้นปีเดียวถึงประมาณ 3.15 แสนคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2516 หลายเท่าตัว งบประมาณด้านการศึกษาโดยภาครัฐนั้นก็ได้รับอยู่ถึงปีการศึกษาละประมาณ 412,602.7 ล้านบาท ซึ่งได้แบ่งเป็นของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองเพียงประมาณ 2654.4 ล้านบาท ส่วนที่เหลือนอกนั้นเป็นของมหาวิทยาลัยภายนอกอื่นๆ อย่างไรก็ตามมีเนื้อหาที่น่าสนใจในส่วนท้ายของการนำเสนอของผู้เขียนเบื้องต้นซึ่งได้มีการกล่าวพาดพิงถึงนิสิตนักศึกษา “คำหัตถ์เตือนคณะสงฆ์ว่าไม่ได้ทำอะไรคอยแต่จะเอาเปรียบสังคม ควรจะทำลายสถาบันคณะสงฆ์ลงเสีย” ความจริงแล้วงานเขียนของผู้เขียนชิ้นนี้เกิดขึ้นในยุคสมัยที่บ้านเมืองกำลังเข้าสู่วิกฤติจากภัยเผด็จการสถานการณ์ทางการเมืองกำลังลุกโชนเข้าใกล้วิกฤต 14 ตุลา 2516 ถือเป็นยุคแห่งความวุ่นวายและอภัยภัยที่สุดยุคหนึ่งที่มีชนวนเหตุมาจากสถานการณ์ความผันผวนทางการเมืองของไทย การตื่นตัวทางการเมืองในยุคนั้นเกิดขึ้นทั่วทุกแห่งหนภาคส่วน ผู้คนต่างสาขาวิชาชีพต่างก็เริ่มตั้งคำถามถึงอนาคตและทิศทางการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหนึ่งในองค์กรที่ถูกตั้งคำถามอย่างมากในตอนนั้นก็คือสถาบันสงฆ์ซึ่งมีลักษณะคลุมเคลือในสายตานิสิตนักศึกษายุคใหม่ ตัวผู้เขียนเองจึงได้เขียนงานชิ้นนี้ขึ้นส่วนหนึ่งก็เพื่อวิพากษ์และตอบคำถามคล้ายข้อสงสัยของยุคสมัยที่ประชาธิปไตยกำลังแบ่งบานขณะนั้นด้วย

งานเขียนชิ้นนี้จึงควรถือเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ที่น่าสนใจควรศึกษาถึง และความไม่เป็นธรรมด้านการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนทางการศึกษาซึ่งรัฐไม่ได้ให้ความเป็นธรรมอย่างเพียงพอ เมื่อเทียบโดยสถิติแล้วการศึกษาคณะสงฆ์อันหมายถึงการศึกษาของชาวบ้านที่เสียเปรียบกลับได้ทุนสนับสนุนเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับทุนสนับสนุนที่รัฐให้แก่สถาบันการศึกษาอื่นซึ่งเป็นผู้ได้เปรียบโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เป็นต้น

5. ข้อเสนอต่อความไม่พอใจของกลุ่มที่เรียกร้องให้มีการทำลายสถาบันคณะสงฆ์ โดยวิธีการให้รัฐจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมทั่วถึง เนื้อหาส่วนนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีแก้ไขความไม่พอใจที่คนภายนอกมีต่อการดำเนินงานด้านการศึกษาคณะสงฆ์จนถึงขั้นกล่าวว่าเป็นการเอาเปรียบสังคม ผู้เขียนจึงเสนอว่า รัฐควรเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดให้มีการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเร่งด่วน เมื่อการศึกษาของรัฐกระจายเข้าสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงแล้วการศึกษาคณะสงฆ์ก็จะลดน้อยถอยลงไปเอง เพราะการศึกษาคณะสงฆ์อยู่ได้นั้นส่วนหนึ่งก็เกิดขึ้นเพราะความไร้ความสามารถของรัฐในการจัดการให้ความเป็นธรรมด้านการศึกษาแก่ประชาชน, ประเด็นสุดท้าย ประเด็นนี้ไม่มีข้อควรหยิบยกมาวิจารณ์เพิ่มเติมมากนัก เพราะเป็นข้อมูลต่อเนื่องมาจากประเด็นที่แล้ว เพียงแต่อาจมีข้อให้สังเกตเล็กๆ เกี่ยวกับการนำเสนอของผู้เขียนที่ผูกเงื่อนไขคุณค่าความคงอยู่ของคณะสงฆ์ไว้กับการทำงานด้านศึกษาสงเคราะห์ในส่วนที่รัฐยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือไม่ถึง คือ ในมุมมองของผู้เขียนขณะนั้น เนื่องด้วยการทำงานด้านการศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพของรัฐนั่นเองที่ทำให้การคงอยู่ของคณะสงฆ์มีความจำเป็น แต่หากรัฐจะสามารถจัดการด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงแล้วการคงอยู่ของคณะสงฆ์ก็อาจหมดความสำคัญลงก็เป็นได้ เฉพาะด้านปริมาณของผู้ที่บวชเรียนซึ่งผู้เขียนคาดการณ์ไว้ว่าจะลดลงในทันทีหากการศึกษาของรัฐเดินทางเข้าไปถึง

6. ความตื่นตัวในสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวในคณะสงฆ์ ประเด็นนี้เริ่มจากการนำเสนอถึงกระแสความตื่นตัวในสำนึกทางสังคมขณะนั้นว่า เริ่มมีการเพ่งมองถึงบทบาทความรับผิดชอบทางสังคมในกลุ่มชนหรือสถาบันต่างๆ ที่กำลังดำเนินอยู่ของไทย เช่นบทบาทสถานะของคณะสงฆ์ จากนั้นจึงได้นำเสนอข้อท้วงติงให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงมิติอีกด้านของปัญหาที่ติดต้ามมาจากการเพ่งมองนั้นว่า เกิดจากความรู้สึกลัวว่าอยู่กันคนละข้างละฝ่าย เพ่งมองกล่าวโทษซึ่งกันและกันแทนที่จะมองว่าต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ร่วมมือกันมองหาต้นตอส่วนไม่ดีช่วยกันจัดส่วนที่เป็นปัญหาจึงจะช่วยเกื้อกูลให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้ แล้วผู้เขียนก็ได้วิพากษ์ถึงการมองโลกของบุคคลสองกลุ่มซึ่งกำลังมีปัญหากันอยู่ขณะนั้น คือ กลุ่มนักศึกษาที่ไม่พอใจคณะสงฆ์ กับ กลุ่มของคณะสงฆ์เอง โดยกล่าวว่า นักศึกษานั้นมีปัญหาที่มองตนเองว่าเป็นคนนอกที่เข้ามาแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นสถาบันสงฆ์ทำคามผิด ควรจะทำลายเสีย หรือตนควรจัดการแก้ไข แต่ถ้ามองในแง่มีส่วนร่วมสร้างปัญหาดังกล่าวก็จะเห็นว่าการที่ตนแยกตัวออกมาจากชุมชนก็ดี หรือการดำรงตนอยู่ในภวณักศึกษาก็ดี(ซึ่งงบประมาณด้านการศึกษาจนมากจนไม่เหลือทุนไว้ให้คณะสงฆ์หรือชนบทพัฒนาพัฒนาตนเอง) ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถาบันสงฆ์ต้องตกอยู่ภายใต้สภาพปัญหายู้อย่างนี้ แต่อีกแง่หนึ่งก็น่ายินดีที่นักศึกษาซึ่งยุคหนึ่งเคยแยกตัวออกจากชุมชน หรือเคยแสวงโอกาสเหนือกว่าเป็นผู้ได้เปรียบทางสังคม กลับมามีสำนึกทางสังคม จะหันกลับมาช่วยชุมชน จึงเป็นเรื่องน่าอนุโมทนา ส่วนทางด้านสถาบันคณะสงฆ์นั้นผู้เขียนได้วิพากษ์ว่า มิใช่จะพอใจกับสภาพสถาบันสงฆ์หรือการศึกษาของสถาบันสงฆ์เท่าที่เป็นอยู่แล้วนี้เท่าใดนัก ตรงกันข้าม สถานภาพของสถาบันสงฆ์ขณะที่เป็นอยู่นี้นั้นยังห่างไกลจากที่จะให้เรียกว่าอุดมคตินัก แต่การที่เข้าใจว่ามีปัญหาแล้วต้องจะทำลายก็ไม่ใช่ว่าความคิดที่ดีอีกเช่นกัน การมีสำนึกต่อสังคมนั้นจะต้องมีฐานความคิดที่ถูก ต้องรู้จักแยกแยะปัญหากับสิ่งที่มีปัญหาออกจากกัน หากเป็นไปได้ก็อาจทำให้สิ่งที่ปัญหาให้กลับมาเป็นสิ่งแวดล้อมประโยชน์ขึ้นมาได้ กล่าวโดยเปรียบเทียบเท่าที่เห็นว่าพระสงฆ์ที่ศึกษาหาทางร่ำเรียนอะไรนั้นก็ไม่ใช่เป็นการเอาเปรียบ สถาบันสงฆ์ถึงแม้จะอยู่ใน

สภาพที่เสื่อมโทรมก็มีใช้ว่าจะไร้คุณค่า แต่ทั้งนี้ การที่ได้ชื่อว่าไม่เอาเปรียบสังคมอย่างเดียวยังคงยังไม่เพียงพอที่จะเรียกพระสงฆ์ที่ดีได้ จนถึงที่สุดคุณค่าของสถาบันสงฆ์ในแง่การศึกษาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็อาจจะเป็นที่มาของปัญหาอย่างหนึ่งได้เหมือนกัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาระดับความเป็นความตายของพระพุทธศาสนาเลยก็ว่าได้

สรุป

ผู้เขียนได้เสนอแนะถึงความรับผิดชอบที่แท้จริงต่อสังคมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของสถาบันสงฆ์กับนโยบายรัฐด้านการศึกษาว่าถ้าการต้องเข้ามาาร่วมกันรับรู้แก้ไขปัญหาย่างไม่แบ่งแยกว่ามีฝ่ายเขาฝ่ายเรา เพราะทุกฝ่ายต่างก็อยู่ฝ่ายเดียวกันคือ ฝ่ายที่รวมตัวกันเป็นสังคมไทย นอกจากนี้ยังได้ทั้งประเด็นไว้ให้คณะสงฆ์ได้คิดเพิ่มเติมด้วยว่า นอกจากสำนึกรับผิดชอบทางสังคม เช่นการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสแล้ว คณะสงฆ์ควรจะได้ตระหนักยิ่งขึ้นไปในบทบาทสถานะของตนด้วยว่า คือ การปฏิบัติตามศาสนธรรมคำสอน อันได้แก่ การขจัดขัดเกลากิเลส ตลอดจนทั้งให้ความรู้และแรงบันดาลใจด้านศีลธรรมแก่ประชาชนอันเป็นสาระสำคัญของการดำรงอยู่ของศาสนาและสถาบันสงฆ์ด้วย

ข้อดีหนังสือเล่มนี้

ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาสาระสถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน ในลักษณะการแสดงทัศนะของตนที่ตั้งอยู่ภายใต้กรอบความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ความน่าชื่นชมในการให้เหตุผลได้อย่างหลักแหลมของผู้เขียน ซึ่งแม้จะเริ่มด้วยประเด็นพิพาทคือ การเพ่งเล็งสำนึกรับผิดชอบทางสังคมที่นักศึกษามีต่อสถาบันสงฆ์ แต่สุดท้ายแล้วผู้เขียนก็ยังสามารถชักจูงด้วยเหตุผลให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสถาบันสงฆ์นั้นว่าไม่ใช่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้โดยลำพังโดดเดี่ยว หากแต่มีภาคส่วนอื่น เช่น รัฐ และ ตัวนิสิตนักศึกษาเองที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย การเน้นย้ำให้เกิดสำนึกว่าทั้งนักศึกษาและสถาบันสงฆ์ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของกันและกันในระบบการศึกษา มีหน้าที่ซึ่งจะต้องให้ความเห็นใจช่วยเหลือกันมากกว่าจะมาจ้องจับผิดทำลายล้างจึงนับเป็นวิธีที่ฉลาดช่วยเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้กลับมาคุยกันได้อีกครั้งอย่างงดงาม แต่ทั้งนี้ การให้เหตุผลในทำนองนี้ก็เชื่อว่าจะมีผลดีไปเสียทั้งหมดอย่างน้อยในแง่หนึ่งสำหรับการอ้างเหตุผลเช่นที่ว่านี้ก็เหมือนการปกปิดหลีกเลี่ยงไม่ยอมที่จะพูดถึงความจริงอีกด้านหนึ่ง ความจริงที่ว่าภายในตัวคณะสงฆ์เองก็มีปัญหาเกิดขึ้นอยู่จริง ๆ เช่น ความพยายามรักษาความเก่าแก่ล้าสมัยไว้มากเกินไป ขาดวิสัยทัศน์ ขาดกลไกการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ ขาดการปลูกฝังจิตสำนึกจุดมุ่งหมายความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนค้างคาเอาไว้ คือ เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่ที่มีนัยพิเศษถึงสถาบันสงฆ์ที่ว่า แม้คุณค่า(ด้านการศึกษา)ของสถาบันสงฆ์จะเป็นข้อพิสูจน์อย่างดีว่าพระสงฆ์ไม่ได้เอาเปรียบสังคม... แต่การมีคุณค่าอย่างหนึ่งก็อาจเป็นเหตุให้เกิดปัญหาซ้อนขึ้นมาอีกอย่างก็ได้ คุณค่าของสถาบันสงฆ์(ในด้านการการศึกษา)ดังที่กล่าวมานี้ จึงอาจเป็นทางมาแห่งปัญหาใหญ่ถึงขั้นความเป็นความตายของพระพุทธศาสนาเลยก็ได้ เนื้อความจบลงเพียงเท่านี้ ทำให้ผู้อ่านอาจเกิดความสงสัยขึ้นมาได้ว่าผู้เขียนกำลังต้องการที่จะสื่อสารอะไรกันแน่ เหตุใดจึงกล่าวถึงคุณค่า(ด้านการศึกษา)ของสถาบันสงฆ์ว่าจะนำปัญหาใหญ่ถึงขั้นความเป็นความตายมาให้พระพุทธศาสนาได้ ซึ่งในข้อนี้หากถามความเห็นของผู้วิจารณ์ก็คิดว่าผู้เขียนอาจกำลังกล่าวถึง วิธีการที่สถาบันสงฆ์มุ่งความสนใจไปแต่เพียงการจัดระบบการศึกษาจนมากเกินไป แต่กลับละเลยการปฏิบัติตาม

หลักศาสนธรรมอันเป็นจุดมุ่งหมายหลักจุดมุ่งหมายเดิมของการบวชการที่จุดมุ่งหมายหลักถูกทำให้กลายเป็นจุดมุ่งหมายรอง และการจุดมุ่งหมายรองถูกยกขึ้นมาแทนที่จุดมุ่งหมายหลัก ซึ่งแม้จุดมุ่งหมายทั้งสองจะไม่ขัดแย้งกันและไม่มีส่วนเสียในตัวเอง แต่หากว่าจัดลำดับให้ความสำคัญผิดไปเสียแล้วผลก็อาจหมายถึงความตายของศาสนาได้ และ ผู้วิจารณ์ยิ่งรู้สึกหนักแน่นขึ้นไปอีกในข้อสันนิษฐานนี้เมื่อได้อ่านประโยคหนึ่งของผู้เขียนที่ว่า “อย่างไรก็ตามการได้ชื่อว่าไม่เอาเปรียบสังคมหาเพียงพอให้เป็นพระสงฆ์ที่ดีควรแก่อัฐิของชาวบ้านไม่ อย่างน้อยจะต้องคำนึงไว้ด้วยถึงพุทธภาษิตที่ว่า”

“เสโย โยโคโฬ ภุตโต ตตโต อคคิสิขุปโม

ยณเจ ภุณเขยย หุสสิโล รุฐูปินทอ สณญโต”

แปลว่า ก็นั่นแหละเหล่าไฟที่ลุกไหม้เป็นเปลว ดีกว่าเป็นผู้ทุศีลไร้สำวร บริโภคอาหารของราษฎร คือ เบื้องแรกของผู้บวชนั้นจะต้องเป็นอยู่ด้วยความสำรวมศีลาจารวัตรเป็นพื้นฐานเป็นจุดประสงค์หลัก ดำเนินตนตามทางแห่งมรรคาปฏิบัติสมควรแก่สมณสาธุก่อน ส่วนเรื่องอื่นๆ เช่นการศึกษาและการให้การศึกษา นั้นเป็นจุดประสงค์รองก็ทำไปตามหน้าที่ ทำเท่าที่พอทำได้ให้ดีที่สุด จึงเรียกได้ว่าประโยชน์ตนไม่เสียประโยชน์ท่านก็ไม่เสีย สมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย ศาสนาก็จะมั่นคงดำรงอยู่ได้นาน

เอกสารอ้างอิง

- คณินนิตย์ จันทบุตร. (2543) แนวคิดทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, อรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์(บก.). (2544) . จาก 14 – 6 ตุลาคม. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ผจงจิตต์ อธิมนันทะ. (2543). สังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). สถาบันสงฆ กับ สังคมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือสำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.

มจร สุรนารีสาร

MSJ

TEMPLATE

แบบฟอร์มการเขียน

1. บทความวิจัย

2. บทความวิชาการ

3. บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้แต่งบทความ
ควรศึกษา Template
และแบบฟอร์มการเขียนงาน
วิชาการ ที่วารสาร กำหนดไว้
ควรแก้ไขให้ถูกต้องตามรูปแบบ
ก่อนส่งบทความของท่าน

มจร นครราชสีมา

ISSN

: 2985-1106 (Print)

: 3088-1382 (Online)

MCU SURANAREE JOURNAL

FB-page : สำนักวิชาการ มจร สุรนารีสาร

Tel. : 064 8060 444

ID.Line : 66648060444

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

แบบประเมินบทความ (Peer Review Form)

*****

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

องค์ประกอบของบทความ

1.บทความวิจัยจะต้องประกอบด้วย

-บทคัดย่อ : คำสำคัญ (Abstract : Keyword) บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่ บทสรุป ข้อเสนอแนะ และ อ้างอิง โดยเฉพาะบทคัดย่อไม่ควรเกิน 350 คำ รูปแบบการเขียนบทความควรให้ถูกต้องตามวารสารกำหนดใน Template

2.บทความวิชาการจะต้องประกอบด้วย

-บทคัดย่อ : คำสำคัญ (Abstract : Keyword) บทนำ เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลเสนอข้อคิดเห็น บทสรุป และ อ้างอิง โดยเฉพาะบทคัดย่อไม่ควรเกิน 350 คำ รูปแบบการเขียนบทความควรให้ถูกต้องตามวารสารกำหนดใน Template

3.บทวิจารณ์หนังสือจะต้องประกอบด้วย

-บทนำ เนื้อหา (โดยย่อของแต่ละหัวข้อ) บทวิจารณ์ (แต่ละหัวข้อ) ข้อดีหรือจุดเด่นของหนังสือ สรุป ข้อเสนอแนะ และ อ้างอิง บทวิจารณ์หนังสือจะไม่มีบทคัดย่อและคำสำคัญ รูปแบบการเขียนบทความควรให้ถูกต้องตามวารสารกำหนดใน Template

ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบบทความของท่านว่า บทความมีองค์ประกอบตรงตามข้อกำหนดของวารสาร มจร สุรนารีสาร ตามที่แนะนำไว้หรือไม่ หากมีข้อขาดตกบกพร่อง กรุณาปรับแก้ให้ตรงตามที่กำหนดไว้ให้สมบูรณ์ แล้วจึงส่งบทความเข้าสู่วารสารทางออนไลน์ในระบบ Thaijo ต่อไป

กรุณาดาวน์โหลด Template หรือ แบบฟอร์มการเขียนบทความ

ท่านสามารถดาวน์โหลด Template การเขียนบทความ ได้ที่หน้า Home ของวารสาร

เรียงลำดับเนื้อหาตามแบบฟอร์มก่อนส่งบทความมายังวารสาร มจร สุรนารีสาร

ผ่านระบบ TCI-Thaijo

(ตั้งค่านำกระดาษหัว/ท้าย/ซ้าย/ขวา 2.54 cm. หน้าแรกนี้ห่างจากหัวกระดาษ 1 Enter)

การศึกษา.....(ชื่อเรื่องไทยตัวอักษร TH SarabunPSK 20 หน้า กึ่งกลาง) .....

A STUDY OF .....(ชื่อเรื่อง English ตัวอักษรใหญ่ TH SarabunPSK 18 ไม่หนา กึ่งกลาง)

บทความวิจัย
Research Article

(ชื่อผู้แต่งตัว 16 ไม่หนา ชิดขวา ห่างจากชื่อเรื่อง 2 Enter)

สมชาย ใจดี¹, สมศรี ใจงาม², และสมพาน ใจชื่อ³

Somchai Laidee¹, Somsri Jaingam², and Somphan JainSue³

บทคัดย่อ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย ห่างจากชื่อผู้แต่ง 2 Enter) (บทคัดย่อทั้งหมดไม่เกิน 350 คำ)

บทความวิจัยนี้ .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อ.....
..... (2) เพื่อ..... (3) เพื่อ .....
..... รูปแบบการวิจัยเป็น.....(การวิจัยเชิงคุณภาพ/การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยแบบผสมผสานวิธี) .....
โดยใช้แนวคิด (หรือทฤษฎี) .....เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือ.....
..... กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) คือ.....จำนวน.....คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบ
..... เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี.....ชนิด คือ 1).....2).....3)..... วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้.....
.....(กรณีวิจัยเชิงปริมาณ-สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง) .....(ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ-ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้ว
เขียนบรรยายเชิงพรรณนา).....ผลการวิจัยพบว่า
(1) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....(สรุปสั้นๆ).....
(2) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....(สรุปสั้นๆ).....
(3) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....(สรุปสั้นๆ).....
องค์ความรู้ (หรือข้อค้นพบ) ที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ .....(สรุปสั้นๆ) .....
.....มีประโยชน์ในการ...(1-3 ข้อ).....

คำสำคัญ : (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย) การพัฒนาทักษะ .....(ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำ).....

Abstract (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

This research article aimed to study .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....(1) to study.....
(2) to study.....(3) to study ..... The research design is .....
(qualitative research/quantitative research/mixed-methods research) ....., using the concept (or

¹⁻³ คณะ..... มหาวิทยาลัย..... / Faculty of ..... University, Thailand

Corresponding author, e-mail: ..... Tel. ....

(ฟุตโน้ตตัว 14 ไม่หนา ใส่สังกัดภาษาไทย/ภาษาEnglish บรรทัดล่างใส่อีเมล/เบอร์โทรของผู้เขียนหลัก)

theory) ..... as the research framework. The sample group (target group/key informants) consists of ..... amount ..... individuals, selected through .....

The research instruments include ..... types: 1) ....., 2) ....., and 3) ..... Data were analyzed using ..... (for quantitative research: basic statistics/inferential statistics) (for qualitative research: content analysis with descriptive writing). The research findings revealed that

(1) ..... (brief summary of the key findings)

(2) ..... (brief summary of the key findings)

(3) ..... (brief summary of the key findings)

The body of knowledge (or findings) from this research is that ..... This knowledge is beneficial as it helps to ..(1-3 items)..... (Abstract no more than 350 words)

Keywords: (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย) เช่น Learning, Study (ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำใส่คอมม่า , ห่าง 1 เคาะ)

บทนำ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

ย่อหน้าแรก.....(ตัว 16 ไม่หนา) .....(อธิบายประเด็นวิจัย ความสำคัญ ความน่าสนใจ โดยอ้างอิงงานวิจัยที่เคยตีพิมพ์แล้ว (อ้างบทความ/หนังสือ/เจ้าของทฤษฎี-ตีพิมพ์ไม่เกิน 5 ปี) ว่าค้นพบอะไรบ้าง ยังมีอะไรที่ยังไม่ได้ศึกษาเพื่อให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของการวิจัย) .....

ย่อหน้าที่สอง.....(กล่าวถึงพื้นที่วิจัย/ปัญหา/กลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในพื้นที่หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้นๆ อย่างไร) .....

ย่อหน้าที่สาม.....(แนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งเป็นเสมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย (How/where/When) ชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย).....

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา.....(โครงเรื่องหรือเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอโดยอ้างวัตถุประสงค์ หรือประเด็นหัวข้อต่างๆ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม).....

วัตถุประสงค์การวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

1. เพื่อ..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า) ..

2. เพื่อ.....

3. เพื่อ.....

การทบทวนวรรณกรรม (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

.....(อธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร/หนังสือ/บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงช่องว่างของความรู้ที่ยังไม่ถูกศึกษาวิจัย พร้อมใส่วงเล็บอ้างอิงและปีที่พิมพ์ เช่น (สุชิน ใจดี, 2565 : 65) ควรวิเคราะห์และจัดลำดับความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย)..... เช่น

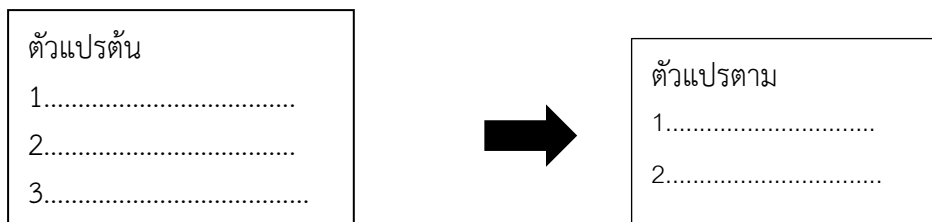
วรรณวุฒิ วรรณารุณ (2563 : 24) ได้ศึกษาเรื่อง..... พบว่า..... (เอกสารที่เกี่ยวข้อง 5-10 ราย ตีพิมพ์ไม่เกิน 5 ปี)

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมพบว่า.....

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)....(การวิจัยเชิงคุณภาพ/การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยแบบผสมวิธี) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

(กรณีงานวิจัยเชิงปริมาณ)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ..... ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าโดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร คือ .....จำนวน.....คน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ .....ซึ่งได้มาโดย.....จำนวน.....คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.1 ..... 2.2 .....
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 3.1..... 3.2..... 3.3.....
4. การวิเคราะห์ข้อมูล 4.1..... 4.2..... 4.3.....
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย 5.1..... 5.2..... 5.3.....

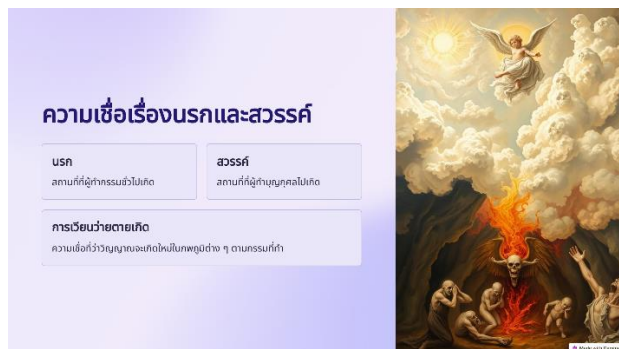
(กรณีงานวิจัยเชิงคุณภาพ)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ..... ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ การประชุม ภาพถ่ายและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

1. ค้นคว้า/สืบค้น.....
2. สรุป/รวบรวมข้อมูล.....
3. วิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า..... ดังภาพที่ 1/หรือตารางที่ 1 (ถ้ามี)

ภาพที่ 1 (อธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

จากรูปภาพที่ 1 (หรือตารางที่ 1) พบว่า .....

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....ดังภาพที่ 2/หรือตารางที่ 2 (ถ้ามี)

จากรูปภาพที่ 2 (หรือตารางที่ 2) พบว่า .....

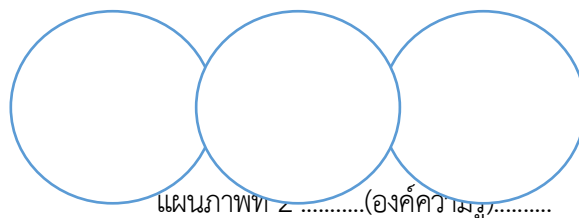
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....ดังภาพที่ 3/หรือตารางที่ 3 (ถ้ามี)

จากรูปภาพที่ 3 (หรือตารางที่ 3) พบว่า .....

สรุปผลการวิจัย (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

องค์ความรู้ใหม่ (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)

จากการศึกษา..... พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้ (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 .....(องค์ความรู้ใหม่.....)

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเรื่อง..... จะเห็นได้ว่า.....

อภิปรายผล (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า) .....ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 .....(อภิปรายสิ่งที่พบตามวัตถุประสงค์).....
.....สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ใจดี (2563) ได้ศึกษาเรื่อง .....พบว่า.....

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 .....(อภิปรายสิ่งที่พบตามวัตถุประสงค์).....
.....สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี ใจงาม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง .....พบว่า.....

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 .....(อภิปรายสิ่งที่พบตามวัตถุประสงค์).....
.....สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพาน ใจซื่อ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง .....พบว่า.....

บทสรุป (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

ย่อหน้า.....ตัว 16 ธรรมดา .....(ความยาวไม่เกิน 10 บรรทัด).....

ข้อเสนอแนะ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)**ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้ (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย)**

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า.....สามารถนำไปใช้เป็น.....แก่.....
เพื่อ..... (ตัว 16 ธรรมดา).....
2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า.....สามารถนำไปใช้เป็น.....แก่.....
เพื่อ.....
3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า.....สามารถนำไปใช้เป็น.....แก่.....
เพื่อ.....

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา.....
2. ควรมีการพัฒนา.....

เอกสารอ้างอิง (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย) ชื่ออ้างอิง (ตัว 16 ไม่หน้า ชิดซ้าย) รูปแบบ APA ตามตัวอย่าง

Miller, J (2005). Most of ESL students have trouble with the articles. International Education Journal. 5(5), 80-88.

ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2543). ทฤษฎีดนตรี. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.

ธีรนนท์ ศรีวิทัศน์, กัญญภัทร นิธิศวรรภากุล, ปิยลักษณ์ อัครรัตน์ (2563). การจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้
วิธีโอบนุญ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย. 11(2), 221-233

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2561). เชื้อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรค์ หันหลังให้นรก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลานธรรมจักร. (2566). ต้นไม้ในพุทธประวัติ : ปาริชาติ ต้นไม้สวรรค์ขึ้นดาวดึงส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=17&t=19564>. {20 ตุลาคม 2566}

(ตัวอย่างการอ้างอิงจากเว็บไซต์)

(ชื่อผู้เขียน. (2566). “.....เรื่อง.....”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.....> {20 ตุลาคม 2566}

(ถ้ามี พ.ศ.)

[วงเล็บใหญ่]

{วงเล็บปีกกา วันที่สืบค้น}

ท่านสามารถดาวน์โหลด Template บทความวิจัยนี้ได้ ที่หน้า Home ของวารสาร
เรียงลำดับเนื้อหาตามแบบฟอร์มก่อนส่งบทความมายังวารสาร มจร สุรนารีสาร
ผ่านระบบ TCI-Thaijo

(ตั้งค่าน้ำกระดาษหัว/ท้าย/ซ้าย/ขวา 2.54 cm. หน้าแรกนี้ห่างจากหัวกระดาษ 1 Enter)

พุทธะ.....(ชื่อเรื่องไทยตัวอักษร TH SarabunPSK 20 หน้า กึ่งกลาง) .....

BUDDHA.....(ชื่อเรื่อง English ตัวอักษรใหญ่ TH SarabunPSK 16 ไม่หนา กึ่งกลาง)

บทความวิชาการ
Academic Article

(ชื่อผู้แต่งตัว 16 ไม่หนา ชิดขวา ห่างจากชื่อเรื่อง 2 Enter)

สมชาย ใจดี², สมศรี ใจงาม², และสมพาน ใจชื่อ³

Somchai Laidee¹, Somsri Jaingam², and Somphan JainSue³

บทคัดย่อ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย ห่างจากชื่อผู้แต่ง 2 Enter)

บทความวิชาการนี้ มุ่งเน้นศึกษา .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....จาก
การศึกษาพบว่า.....

.....(ความยาวไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย) เช่น จริยธรรม, ศิลธรรม (ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำ ใส่ค่อมมา, ห่าง 1 เคาะ)

Abstract (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย ห่างจากคำสำคัญ 1 Enter)

This academic article aims to study .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....
From studying founds that.....

.....(สรุปประเด็นสำคัญ ความยาวไม่เกิน 350 คำ) .....

Keywords: (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย) เช่น Learning, Study (ตัว 16 ไม่หนา 3-5 คำใส่ค่อมมา, ห่าง 1 เคาะ)

บทนำ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

.....(กล่าวถึงความสำคัญหรือเค้าโครงของบทความตามวัตถุประสงค์)..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า)

(เนื้อเรื่อง) (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

ตอนที่ 1. (ตัว 16 หน้า ชิดซ้าย)

..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).. (ข้อมูลพื้นฐานหรือสาระที่เกี่ยวข้องกับบทความ)

²⁻³ คณะ..... มหาวิทยาลัย..... / Faculty of ..... University, Thailand

Corresponding author, e-mail: ..... Tel. ....

(ฟุตโน้ตตัว 14 ไม่หนา ใส่สังกัดไทย/English บรรทัดล่างใส่อีเมล/เบอร์โทรของผู้เขียนหลัก)

ตอนที่ 2.

..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).. (วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐาน)

ตอนที่ 3.

..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).. (เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ)

สรุป

..... (ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).. (สรุปประเด็นสำคัญ หรือผลลัพธ์ ที่สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรือตั้งประเด็นคำถามทิ้งท้ายไว้ให้อ่านค้นหาต่อไป)

เอกสารอ้างอิง (ตัว 18 หนา ชิดซ้าย) ชื่ออ้างอิง (ตัว 16 ไม่หนา ชิดซ้าย) รูปแบบตามตัวอย่าง

William Winn (1990). Some Implications of Cognitive Theory for Instructional Design. Instructional Science. An International Journal of the Learning Sciences. 9(1), 53-69.

ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2543). ทฤษฎีดนตรี. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.

ธีรนนท์ ศรีวิฑูรย์, กัญญภัทร นิธิศวรรภากุล, ปิยลักษณ์ อัครรัตน์ (2563). การจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้
วิธีโอบนุญฟู. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย. 11(2), 221-233

ลานธรรมจักร. (2566). ต้นไม้ในพุทธประวัติ : ปาริชาติ ต้นไม้สวรรค์ขึ้นดาวดึงส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=17&t=19564>. {20 ตุลาคม 2566}

(ตัวอย่างการอ้างอิงจากเว็บไซต์)

(ชื่อเว็บไซต์. (2566). “.....เรื่อง.....”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.....> {20 ตุลาคม 2566}

(ถ้ามี พ.ศ.)

[วงเล็บใหญ่]

{วงเล็บปีกกา วันที่สืบค้น}

ท่านสามารถดาวน์โหลด Template บทความวิชาการนี้ได้ ที่หน้า Home ของวารสาร
จัดเรียงลำดับเนื้อหาตามแบบฟอร์มก่อนส่งบทความมายังวารสาร มจร สุรนารีสาร ผ่านระบบ TCI-Thaijo

(ตั้งค่าน้ำกระดาษหัว/ท้าย/ซ้าย/ขวา 2.54 cm. หน้าแรกนี้ห่างจากหัวกระดาษ 1 Enter)

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review (ตัว TH SarabunPSK 20 หน้า กึ่งกลาง)

เรื่อง กรรมที่ป็นี่.....(ชื่อหนังสือ ตัว 18 หน้า กึ่งกลาง)....

(ชื่อผู้วิจารณ์ตัว 16 ไม่หนา ชิดซ้าย ห่างจากชื่อหนังสือ 1 Enter)

สมชาย ใจดี³, สมศรี ใจงาม⁴

Somchai Jaiidee³, Somsri Jaingam⁴

ชื่อหนังสือ: .....ตัว 16 ไม่หนา

ผู้แต่ง : .....

ปีที่พิมพ์: .....

พิมพ์ที่: .....

จำนวนหน้า: ..... หน้า

บทนำ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า) กล่าวถึงความเป็นมาของหนังสือ เช่น ประวัติผู้แต่ง
ที่มาของเนื้อหาในหนังสือ คำนิยมหรือประวัติการพิมพ์เป็นต้น .....

เนื้อหา (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....มีเนื้อหาดังนี้

บทที่ 1 หรือ หัวข้อที่ 1 เกี่ยวกับ.....

บทที่ 2 หรือ หัวข้อที่ 2 เกี่ยวกับ.....

บทที่ 3 หรือ หัวข้อที่ 3 เกี่ยวกับ.....

วิจารณ์ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเล่มนี้ .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า.....

ประเด็นที่ 1.....

ประเด็นที่ 2.....

³⁻⁴ คณะ..... มหาวิทยาลัย..... / Faculty of ..... University, Thailand

Corresponding author, e-mail: ..... Tel. ....

(ฟุตโน้ตตัว 14 ไม่หนา ใส่สังกัดไทย/English บรรทัดล่างใส่อีเมล/เบอร์โทรของผู้เขียนหลัก)

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....มีจุดเด่นคือ.....

สรุป (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเรื่อง .....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....

ข้อเสนอแนะ (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย)

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับ.....(ตัว 16 ไม่หนา ย่อหน้า).....

เอกสารอ้างอิง (ตัว 18 หน้า ชิดซ้าย) รายชื่ออ้างอิง....(ตัว 16 ไม่หนา ชิดซ้าย ตามตัวอย่าง)

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2561). เชื้อแบบสุโขทัย : มุ่งหน้าสู่สวรรค หันหลังให้รัก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลานธรรมจักร. (2566). ต้นไม้ในพุทธประวัติ : ปาริชาติ ต้นไม้สวรรค์ขึ้นดาวดั่งส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dhammajak.net/forums/viewtopic.php?f=17&t=19564>. {20 ตุลาคม 2566}

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “เปรต”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/เปรต> {20 ตุลาคม
2566}

ข้อแตกต่างระหว่าง การเขียนอ้างอิงจากหนังสือ กับจากออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง. (พ.ศ.ที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์.....จำกัด.

ชื่อเว็บไซต์. (พ.ศ.ถ้ามี). ชื่อเรื่อง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://.....> {วันสืบค้น}